

Audit

Het toezicht op de bewindvoeringen door de
vredegerechten

Audit

Het toezicht op de bewindvoeringen door de vrederechten

Verslag goedgekeurd door de Verenigde Advies- en Onderzoekscommissie van de Hoge Raad voor de Justitie op 12 juli 2019.

Er bestaat ook een Franstalige versie van dit verslag.
Il existe aussi une version française de ce rapport.

Hoge Raad voor de Justitie
IJzerenkruisstraat 67
B-1000 Brussel

Tel: +32 (0)2 535 16 16

www.hrj.be

Inhoud

1.	De audit in een oogopslag	1
2.	Aanleiding	3
3.	Wat is kwaliteitsvolle controle?	4
4.	Auditmethodologie	5
4.1.	Auditscope	5
4.2.	Auditdoel.....	5
4.3.	Auditvragen.....	5
4.4.	Methode	6
4.5.	Voorstudie.....	7
4.6.	Aankondigen van de audit en gestructureerde vragenlijst	7
4.7.	Terreinfase 1: focus op beleid	8
4.8.	Terreinfase 2: focus op praktijk	8
4.9.	Analysefase	9
4.10.	Verslaggeving.....	9
4.11.	Voorleggen ontwerpverslag aan geauditeerden	9
4.12.	Goedkeuring verslag	10
4.13.	Publiciteit	10
5.	De controle door de vrederechter in de wet	11
5.1.	Algemeen	11
5.2.	De controle door de vrederechter	11
5.3.	Recente evoluties.....	12
6.	Kwaliteitsvolle controle: vaststellingen en analyse	14
6.1.	Is er een kwaliteitsvolle selectie en aanwijzing van de bewindvoerders?	14
6.2.	Is er een kwaliteitsvolle administratieve opvolging van de bewindvoeringen?	24
6.3.	Worden de financiële controles op de boekhouding van de bewindvoerders kwaliteitsvol uitgevoerd?.....	31
6.4.	Wordt het risico op fraude en belangenvermenging in hoofde van de bewindvoerders preventief en reactief aangepakt?.....	38
6.5.	Overkoepelende thema's.....	46
7.	Aanbevelingen	61
8.	Algemeen besluit	67
9.	Bijlagen	69
9.1.	Wat is kwaliteitsvolle controle?.....	69
9.2.	Evoluerende wetgeving	71
9.3.	Kwantitatieve analyse vragenlijst vrederechten.....	75

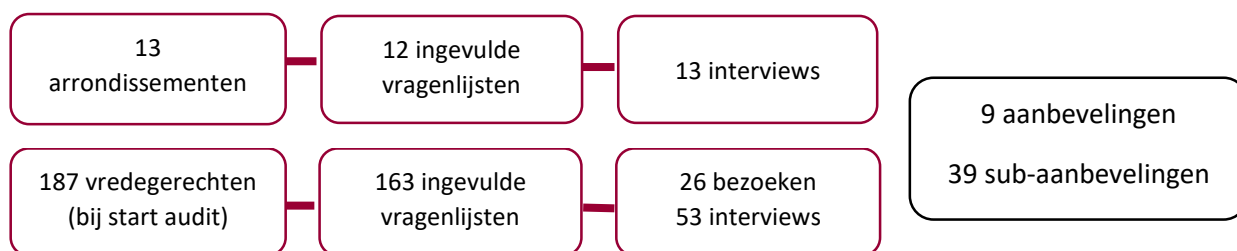

1. De audit in een oogopslag

Auditscope

De audit 'beheer van het toezicht op de bewindvoeringen door de vrederechten' ging na of de controle van de bewindvoeringen binnen de vrederechten op een kwaliteitsvolle manier is georganiseerd en wordt opgevolgd. De audit liep van juni 2017 tot juli 2019.

De audit bevat geen uitspraken over de kwaliteit van bewindvoeringen zelf.

Normenkader voor de audit

In een advies van 2014 gaf de HRJ aan wat een goede organisatie van de controle van de bewinden inhoudt. Dit advies werd als normenkader voor de audit gehanteerd.

De kenmerken van een kwaliteitsvol toezicht zijn in vier categorieën samengevat:

Selectie en aanwijzing van bewindvoerders

Administratieve opvolging

Financiële controle

Risico's op fraude, belangenvermenging en misbruiken

Algemene vaststellingen

Vaststellingen in functie van het normenkader

De controle op de bewindvoeringen is niet altijd even kwaliteitsvol.

- De wil van de wetgever, nl. een voorkeur voor familiale bewindvoerders, wordt niet altijd nageleefd. Vaak is er een uitgesproken voorkeur voor professionele bewindvoerders.
- Er is nood aan duidelijke en uniforme selectiecriteria voor bewindvoerders.

- De kantons zijn eilandjes naast elkaar. Er is een grote diversiteit aan instrumenten en structuren. Het potentieel van MaCH (Kit-N) wordt onvoldoende gebruikt.
- Er wordt niet in alle vredegerichten planmatig nagedacht over hoe het proces van de controle verbeterd en bijgestuurd kan worden.

- De financiële controles zijn om diverse redenen niet overal even kwaliteitsvol en diepgaand.
- De vredegerichten beschikken niet over de nodige middelen en tools om dit diepgaand te doen.
- De aandacht voor de levenskwaliteit en levensomstandigheden van de persoon onder bewind is een verbeterpunt.

- Er is een laag fraudebewustzijn binnen de vredegerichten.
- Er dient meer ingezet te worden op een georganiseerde preventieve en reactieve aanpak van het risico op fraude en misbruiken.

Succesfactoren

- Zorg voor een wettelijk kader over de kwaliteit van bewindvoerders.
- Schat de werklast van de vredegerichten reëel in.
- Werk aan een cultuur van samenwerking.
- Zorg voor duidelijke en uniforme selectiecriteria.
- Zorg voor voldoende aandacht voor de te beschermen persoon.
- Hanteer in functie van het verminderen van fraude en misbruiken ook een preventieve aanpak.
- Gebruik de implementatie van het elektronisch dossier voor een kwaliteitsvollere controle van de bewindvoeringen.

Conclusie

Persoonsgerichte bewindvoering verdient een
persoonsgerichte controle.

Maatwerk moet de regel zijn.

2. Aanleiding

De Hoge Raad voor de Justitie (hierna HRJ) heeft steeds een bijzondere aandacht gehad voor een goede en correcte toepassing van de wetgeving op de bewindvoering over beschermde personen.

- De HRJ heeft hierover reeds meerdere adviezen uitgebracht (2006, 2010 en 2014¹).
- De HRJ zag een toename van het aantal klachten dat ze ontving over bewindvoering.
- In januari 2017 werd het ‘meldpunt bewindvoering’ voorgesteld in de lokalen van de HRJ.

In 2013 voorzag de wetgever daarenboven in een aantal aanpassingen die de toezichthoudende rol van de vrederechters vergroten (inwerkingtreding 1 september 2014²).

Er is een verhoging in het belang van bewindvoeringsdossiers in het takenpakket van de vrederechters: er is de context van de vergrijzing, waardoor vrederechters potentieel een steeds groter aandeel bewindvoeringsdossiers in hun takenpakket dienen op te nemen. Daarnaast hebben de vrederechters uiteraard nog andere taken en bevoegdheden.

Verder zijn de vrederechters sinds 2015 in een transitieperiode met organisatorische veranderingen (met onder meer de hertekening van de gerechtelijke kantons, afschaffing van bepaalde kantons, samenvoegen van kantons, een verhoging van hun bevoegdheden *ratione summae* enz.). Dit brengt een verhoogd risico met zich mee voor de normale werking van een vrederecht. Ook op momenten dat de organisatie in een veranderingsproces zit, verdient de rechtzoekende een goede dienstverlening en blijft de bescherming van de kwetsbaren even belangrijk.

De wetgeving over bewindvoering evolueert bovendien ook nog steeds³. Recent nog werden een aantal wijzigingen aangebracht die op 1 maart 2019 in werking zijn getreden.⁴ Deze audit kan daarom ook dienen als een nulmeting voor deze recente wetwijzigingen.

Hoewel de Verenigde advies- en onderzoekscommissie (hierna VAOC) zich ten volle bewust was van de uitdagingen en moeilijkheden die inherent zijn aan elke periode van verandering, was de VAOC van oordeel dat de tijd rijp was om na te gaan hoe de vrederechters een kwaliteitsvolle controle op de bewindvoering organiseren en garanderen. Daarom heeft zij beslist een audit uit te voeren, in de overtuiging dat een kwaliteitsvolle dienstverlening te allen tijde beschikbaar moet zijn voor individuen en dat de bescherming van de meest kwetsbare personen in alle omstandigheden een prioriteit moet blijven.

¹ 2006: <http://www.csj.be/nl/content/ambtshalve-advies-over-de-plaatsvervangende-rechters>

2010: <http://www.csj.be/nl/content/ambtshalve-advies-over-de-vergoedingen-van-voorlopige-bewindvoerders>

2014: <http://www.csj.be/nl/content/advies-met-betrekking-tot-de-controle-op-het-bewind-over-beschermden-personen>

² Wet van 17 maart 2013 tot hervorming van de regelingen inzake onbekwaamheid en tot instelling van een nieuwe beschermingsstatus die strookt met de menselijke waardigheid, *B.S.*, 14 juni 2013, 38132.

³ Zie bijlage 2.

⁴ Zie Titel 2 van de Wet van 21 december 2018 houdende diverse bepalingen inzake justitie, *B.S.*, 31 december 2018. De meeste bepalingen van Titel 2 van deze wet treden in werking op 1 maart 2019. Enkel de artikelen 11, d), en 17, b), treden in werking op 31 maart 2019. De artikelen 71, 72, 74 en 79, a) en c), treden in werking op een door de Koning te bepalen datum en uiterlijk op 1 januari 2020.

3. Wat is kwaliteitsvolle controle?

In 2014 bracht de HRJ een advies uit over de controle van het bewind over beschermde personen. Daarin gaf de HRJ aan wat een goede organisatie van de controle van de bewinden inhoudt. De aanbevelingen in dit advies werden als normenkader gehanteerd tijdens de audit. Dit normenkader werd bij aanvang van de audit aan de geauditeerden overgemaakt. Tijdens de volledige duur van de onderzoeks- en terreinfase zijn de gekozen normen door geen enkele geauditeerde betwist. De kenmerken van een kwaliteitsvol toezicht worden in dit advies in vier categorieën samengevat, nl. de selectie en aanwijzing van bewindvoerders, de administratieve opvolging, de financiële controle en de risico's op fraude, belangenvermenging en misbruiken.

Onderstaande tabel 1 vat het advies samen⁵.

Norm kwaliteitsvolle bewindvoering	
Selectie en aanwijzing van bewindvoerders	
➤ Professionele bewindvoerders	Dienen te beschikken over de nodige <ul style="list-style-type: none"> - kennis - omkadering - persoonsgerichte vaardigheden Beperkt aantal dossiers per bewindvoerder (maximum 100)
➤ Familiale bewindvoerders	Dienen te worden ondersteund door draaiboeken
Administratieve opvolging	
➤ Griffie	Dienen te beschikken over de nodige <ul style="list-style-type: none"> - structuren - instrumenten – tools - kennis en vaardigheden Taak: opvolging neerleggen verslagen
➤ Vrederechter	Eindverantwoordelijke Opvolging wanneer wettelijk voorzien en bij knipperlichten
Financiële controle	
<pre> graph LR A((1ste lijn)) -- Griffie --> B((2de lijn)) B -- Griffie, Vrederechter --> C((3de lijn)) C -- Technisch adviseur --> D[ ] style D fill:none,stroke:none </pre>	
Risico op fraude en misbruiken	
➤ Vrederechter	Toezietsplicht Knipperlichten: <ul style="list-style-type: none"> - late verslagen - evoluties in vermogen

Tabel 1: Norm kwaliteitsvolle bewindvoering

⁵ Het volledige advies van 17 december 2014 is opgenomen in bijlage 1.

Aangezien een bewindvoering een grote impact heeft op het leven van de beschermde persoon en zijn familie, spreekt het voor zich dat ook de nodige aandacht dient te worden geschonken aan de beschermde persoon zelf. Als nabijheidsrechter is de vrederechter goed geplaatst om hier in de uitoefening van zijn controletaak op toe te zien.

4. Auditmethodologie⁶

In dit onderdeel wordt de gevolgde methodologie van de audit besproken.

4.1. Auditscope

Er waren in België aan de start van de audit 187 vredegerechten met 229 zetels. Zij staan onder leiding van een korpschef, de voorzitter van de vrede- en politierechters⁷. De korpschefs van de 13 arrondissementen werden betrokken bij deze audit. Daarnaast werden ook alle 187 vredegerechten betrokken.

De audit gaat over de controle van de bewindvoeringen en doet geen uitspraken over:

- de kwaliteit van de bewindvoeringen zelf,
- de kwaliteit van de bewindvoerders,
- de rechtspraak over bewindvoeringen.

4.2. Auditdoel

De audit zal nagaan of de controle van de bewindvoeringen binnen de vredegerechten op een kwaliteitsvolle manier is georganiseerd en wordt opgevolgd. Daarbij wordt geëvalueerd hoe:

- de selectie en aanwijzing van de bewindvoerders is georganiseerd;
- de administratieve opvolging van de bewindvoeringen is georganiseerd;
- de financiële controles op de boekhouding van de bewindvoerders worden uitgevoerd;
- wordt omgegaan met het risico op belangenvermenging/fraude door de bewindvoerders.

4.3. Auditvragen

Op volgende vier vragen wordt een antwoord geboden:

- Is er een kwaliteitsvolle selectie en aanwijzing van de bewindvoerders?
- Is er een kwaliteitsvolle administratieve opvolging van de bewindvoeringen?
- Worden de financiële controles op de boekhouding van de bewindvoerders kwaliteitsvol uitgevoerd?
- Wordt het risico op belangenvermenging/fraude in hoofde van de bewindvoerders preventief en reactief aangepakt?

⁶ Deze audit is gevoerd conform de auditnormen van INTOSAI, de zogenaamde ISSAI. Voor meer informatie zie <http://www.issai.org>.

⁷ Voor de administratieve arrondissementen Brussel-Hoofdstad en Halle-Vilvoorde en het gerechtelijk arrondissement Eupen worden de taken van voorzitter van de vrederechters en rechters in de politierechtbank uitgeoefend door de respectievelijke voorzitters van de rechtbanken van eerste aanleg (Eupen en Brussel- Nederlandstalig en Brussel Franstalig) volgens de regeling uitgewerkt in de artikelen 72bis en 72ter van het Gerechtelijk Wetboek).

Deze auditvragen werden geconcretiseerd in functie van de twee fasen van de audit: een fase waarin het beleid op het niveau van de korpschefs werd bevraagd en een fase waarin de praktijk op het niveau van de vredegerichten werd bevraagd.

Fase 1	Focus op beleid Op niveau van de korpschefs	<p>Specifiek voor de eerste fase betekent dit dat geëvalueerd wordt of de korpschefs een beleid voeren of plannen dat gericht is op een stimulans is voor het kwaliteitsvol organiseren van de controle van de bewindvoeringen en of dit beleid wordt opgevolgd en waar nodig bijgestuurd.</p> <p>Hiertoe wordt nagegaan of er:</p> <ul style="list-style-type: none"> - een passend beleid is voor de selectie en aanwijzing van bewindvoerders, en of het beleid wordt opgevolgd en bijgestuurd; - een passend beleid is voor de administratieve opvolging van de bewindvoeringen, en of het beleid wordt opgevolgd en bijgestuurd; - een passend beleid is voor de financiële controles op de boekhouding van de bewindvoerders en of het beleid wordt opgevolgd en bijgestuurd; - een passend beleid is voor het beheersen van de risico's op belangenvermenging/fraude in hoofde van de bewindvoerders en of het beleid wordt opgevolgd en bijgestuurd.
Fase 2	Focus op praktijk Op niveau van de vredegerichten	<p>Specifiek voor de tweede fase betekent dit dat geëvalueerd wordt of de vredegerichten een kwaliteitsvolle controle organiseren.</p> <p>Hiertoe wordt nagegaan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - hoe de selectie en aanwijzing van bewindvoerders in de praktijk gebeurt; - hoe de administratieve opvolging van de bewindvoeringen in de praktijk gebeurt; - hoe de financiële controles op de boekhouding van de bewindvoerders gebeuren; - hoe met risico's op belangenvermenging, fraude en misbruiken in hoofde van de bewindvoerders in de praktijk wordt omgegaan.

Tabel 2: Terreinfasen audit bewindvoering

4.4. Methode

Na een grondige voorstudie werd een vragenlijst gestuurd aan alle korpschefs van de vrede- en politierechters en aan alle vrederechters. In een eerste fase zijn de antwoorden op de vragenlijsten van de korpschefs geanalyseerd, om de antwoorden daarna op het terrein via een interview bij alle korpschefs uit te diepen. In een tweede fase werden de antwoorden op de vragenlijsten van de vrederechters geanalyseerd, waarna 26 bezoeken op het terrein werden uitgevoerd. Na een grondige analyse, werden de bevindingen opgenomen in een auditrapport, dat eerst nog werd voorgelegd aan de geauditeerde korpschefs, en daarna door de VAOC goedgekeurd en gepubliceerd.

Een begeleidingsgroep, aangesteld door de VAOC, zag toe op het correcte verloop van de audit.

4.5. Voorstudie

Met het oog op het adequaat formuleren van het auditdoel en het formuleren van relevante auditvragen, werd vanaf oktober 2017 de problematiek in kaart gebracht en werd de nodige achtergrondinformatie verzameld, zoals onder meer:

- wetgeving (actueel en toekomstig)
- rechtsleer, vakliteratuur, adviezen en richtlijnen
- klachten ontvangen via de advies- en onderzoekscommissies van de HRJ
- informatie van het Instituut voor Gerechtelijke Opleiding (later IGO) over de mogelijkheden tot opleidingen over bewindvoeringen
- informatie van de afdeling monitoring van de steundienst van het College van de hoven en rechtbanken over de mogelijkheden tot opslaan van statistische informatie
- informatie over de werking en mogelijkheden van MaCH voor bewindvoeringsdossiers
- en cijfergegevens van het Openbaar Ministerie over klachten over het aanstellen van een bewindvoerder en hiermee samenhangende klachten voor de periode van 2015 tot en met 2017.

4.6. Aankondigen van de audit en gestructureerde vragenlijst

Op de VAOC van 22 juni 2017 werd besloten over te gaan tot een audit.

De audit werd aan de korpschefs aangekondigd tijdens een opening meeting op 21 december 2017. De auditscope, het auditdoel, de auditvragen, het referentie- en normenkader, de gekozen methodologie, en de wijze waarop de audit zou verlopen, werden bondig geschetst. Er werd ook meegedeeld dat het auditverslag publiek gemaakt zou worden.

Aansluitend op de *opening meeting* werd een gestructureerde vragenlijst verzonden aan alle korpschefs van de vrede- en politierechters. Tegelijkertijd werd via de korpschefs een meer specifieke vragenlijst verzonden aan alle vrederechters. Met deze gestructureerde vragenlijsten werd informatie ingewonnen over het huidige beleid (bij de korpschefs) en de huidige praktijk (bij de vrederechters) over controle op de bewindvoeringen. Ook de door de HRJ gekozen kwaliteitsnorm werd aan alle geauditeerden overgemaakt. Deze werkwijze liet toe om op gestructureerde wijze de nodige basisinformatie te verzamelen en reeds een eerste analyse uit te voeren.

De korpschefs van 12 arrondissementen vulden de vragenlijst in. Enkel voor het arrondissement Brussel werd geen antwoord ontvangen. Ook de respons bij de vredegerechten lag zeer hoog. Van de 187 vredegerechten die werden aangeschreven, hebben er 163 geantwoord. Dit aantal ligt hoger dan het aantal vredegerechten dat na de herschikking van de kantons zal overblijven (namelijk 162). Het overgrote deel van diegenen die niet antwoordden, zouden verdwijnen na de hervorming of hadden op het moment van de bevraging geen titularis. De hoge participatiegraad wijst op de betrokkenheid van de geauditeerden met de problematiek.

De ontvangen antwoorden dienden als basis voor de kwantitatieve analyse en als leidraad voor de gesprekken die de auditeurs hebben gehad tijdens de terreinfase, die gebeurde in twee bewegingen.

4.7. Terreinfase 1: focus op beleid

Tijdens de eerste terreinfase werden gesprekken gevoerd met de korpschefs van de 13 arrondissementen.

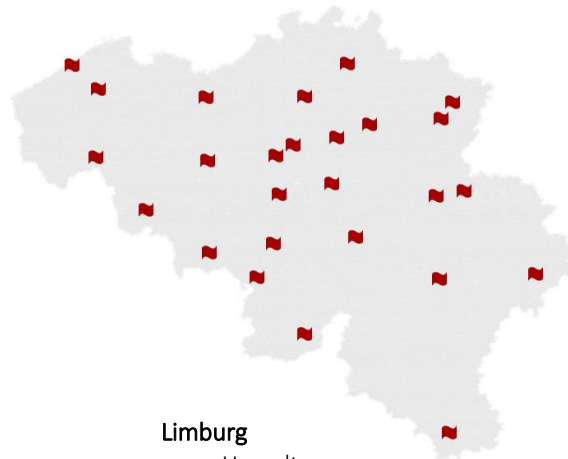
Deze bezoeken gingen door tussen 19 maart 2018 en 18 mei 2018, en hadden als doel om de informatie uit de vragenlijsten te verifiëren en uit te diepen.

4.8. Terreinfase 2: focus op praktijk

In een tweede fase werd de audit meer in de diepte gevoerd bij een steekproef van 26 vrederechten. Op deze manier werden de antwoorden op de vragenlijsten van de vrederechten gevalideerd.

Een steekproef van 26 vrederechten is voldoende groot om met voldoende grote zekerheid te kunnen bepalen dat de realiteit op het terrein overeenkomt met de antwoorden op de vragenlijsten. Deze vrederechten werden gekozen op basis van een risicoanalyse, waarbij volgende factoren de doorslag gaven: geografische spreiding, recente fraudegevallen, een uitgebreid of oppervlakkig ingevulde vragenlijst en vermelding van interessante praktijken.

Volgende vrederechten werden bezocht:

Antwerpen

- Westerlo
- Willebroek

Brussel

- Brussel 3
- Vilvoorde

Eupen

- Sankt Vith

Henegouwen

- Charleroi 5 (Marchiennes-au-Pont)
- Colfontaine
- Doornik 2
- Beaumont-Chimay-Merbes-le-Château

Limburg

- Hasselt
- Houthalen-Helchteren

Luik

- Grâce-Hollogne
- Luik 3

Luxemburg

- Virton-Florenville-Etalle
- Marche-en-Famenne en Durbuy

Namen

- Couvin Florennes
- Namen 1

Oost-Vlaanderen

- Geraardsbergen
- Lokeren

Vlaams-Brabant

- Haacht
- Landen-Zoutleeuw

Waals-Brabant

- Nijvel
- Waver 2

West-Vlaanderen

- Brugge 1
- Menen
- Oostende 2

Figuur 1: Bezochte kantons audit bewindvoering

Van november 2018 tot februari 2019 werden deze 26 vrederechten bezocht. Deze bezoeken hadden als doel om:

- de informatie uit de vragenlijsten af te toetsen en verder uit te diepen;
- diepgaander te peilen naar de bestaande (en toekomstige) praktijken over controle van de bewindvoeringen;
- te peilen naar de systematiek van interne beheersing op het vlak van bewindvoeringen binnen de entiteit;
- en de nodige stavingstukken op te vragen.

Tijdens deze bezoeken werden gesprekken gevoerd met de vrederechter en de griffie, werd de griffie bezocht en werden zowel professionele als familiale nog lopende bewindvoeringsdossiers ingekeken. Deze dossiers werden willekeurig geselecteerd tijdens het bezoek. Enkel voor het arrondissement Henegouwen werd voor de start van de bezoeken aangegeven dat uitsluitend afgesloten dossiers mochten worden ingekeken.

In één kanton was de medewerking dermate stroef dat moest afgeweken worden van de vooraf bepaalde methodologie zodat de gegevens voor dat kanton niet als absoluut betrouwbaar kunnen beschouwd worden.

Alle verzamelde informatie werd anoniem verwerkt in het verslag. Enkel de vermelde goede praktijken zijn gepubliceerd met de goedkeuring van de betrokken vrederechten.

4.9. Analysefase

Van november 2018 tot februari 2019 werd de verzamelde informatie kwantitatief en kwalitatief geanalyseerd. Daarnaast werd:

- per entiteit het huidige beleid en de huidige praktijk vergeleken met de gekozen norm voor kwaliteitsvolle controle van bewindvoeringen van de HRJ;
- nagegaan of er goede praktijken bestaan. De goede praktijken zijn een aantal werkmethode die tijdens de audit zijn aangetroffen⁸ en die inspiratie kunnen bieden voor andere arrondissementen of vrederechten;
- de huidige en toekomstige wetgeving geanalyseerd.

4.10. Verslaggeving

In het eerste trimester van 2019 werd een ontwerpverslag van de audit opgesteld. Het ontwerpverslag is op 6 mei 2019 ter bespreking en goedkeuring voorgelegd aan de begeleidingsgroep.

4.11. Voorleggen ontwerpverslag aan geauditeerden

Het verslag is op 15 mei 2019 verzonden aan de geauditeerden. Zij hebben (na een gevraagde verlenging) tot 11 juni 2019 de mogelijkheid gehad om opmerkingen te formuleren. Wanneer de ontvangen opmerkingen pertinent en in overeenstemming met de auditbevindingen werden bevonden, hebben ze aanleiding gegeven tot het aanbrengen van bijkomende nuances. Wanneer de ontvangen opmerkingen pertinent werden bevonden, hebben ze aanleiding gegeven tot het aanbrengen van bijkomende nuances. Deze wijzigingen werden goedgekeurd door de begeleidingsgroep.

---

⁸ Tijdens plaatsbezoeken of in de vragenlijsten.

4.12. Goedkeuring verslag

Het definitieve verslag is goedgekeurd door de Verenigde advies- en onderzoekscommissie op 12 juli 2019.

4.13. Publiciteit

Het definitieve verslag wordt toegezonden aan:

- alle korpschefs van de vrederechters
- alle vrederechters
- de eerste voorzitters van de hoven van beroep
- de minister van justitie
- de Kamer van volksvertegenwoordigers.

Het verslag wordt op de website van de HRJ gepubliceerd.

5. De controle door de vrederechter in de wet

5.1. Algemeen

Vanuit een historisch perspectief bekeken, is het een gunstige evolutie dat het een bevoegdheid is van een onafhankelijke rechter om iemand onder een beschermingsstatuut te plaatsen.

De wetgeving over bewindvoering evolueert de laatste jaren snel. Zo zijn op 1 maart 2019 nog een aantal bepalingen over de bewindvoering gewijzigd door de wet van 21 december 2018⁹, waaronder ook enkele bepalingen die betrekking hebben op de controle door de vrederechters. In het kader van deze audit is voor het doen van de vaststellingen en de analyse rekening gehouden met de wettelijke bepalingen die van kracht waren tijdens het voeren van de audit. Bij de analyse en beoordeling wordt waar nodig wel teruggekoppeld naar de nieuwe wetgeving.

Om een en ander wat te verduidelijken voor wie niet vertrouwd is met de materie van de bewindvoering, worden hierna kort de toezichtstaken van de vrederechter en de griffie in de rechterlijke bescherming toegelicht. Onderstaand overzicht is gebaseerd op de wetgeving die van kracht was vóór 1 maart 2019. Waar nuttig wordt verwezen naar de nieuwe wetgeving die sinds 1 maart 2019 van kracht is. De grote krijtlijnen van de nieuwe wet worden vervolgens nog eens kort samengevat.

Meer algemene informatie over bewindvoeringen kan teruggevonden worden in bijlage 2.

5.2. De controle door de vrederechter

De wetgeving die op het ogenblik van de audit van toepassing was, blijft op de vlakte over de wijze, de middelen en de omvang van het toezicht dat de vrederechter moet uitoefenen.

Luidens artikel 497/6 van het Burgerlijk Wetboek heeft de vrederechter een algemene bevoegdheid om zich over de toestand van de beschermde persoon te informeren, dus ook over de toestand van de bewindvoering over deze persoon. Deze bevoegdheid moet samen gelezen worden met zijn bevoegdheid om ambtshalve een procedure tot vervanging van de bewindvoerder te kunnen opstarten.

Het toezicht door de vrederechter gebeurt hoofdzakelijk bij de ontvangst van het jaarlijks verslag, maar ook bij het aanvangs- en eindverslag. Dit verslag moet door de vrederechter worden goedgekeurd¹⁰. De vrederechter moet er dan ook op toezien dat de periodieke verslagen regelmatig worden neergelegd. Wanneer het verslag niet tijdig wordt neergelegd, herinnert hij de bewindvoerder aan zijn verplichting. Als de bewindvoerder daar niet op reageert, kan de vrederechter verdere stappen ondernemen, zoals de oproeping van de bewindvoerder of het instellen van een procedure tot vervanging.

De vrederechter moet kennis nemen van het verslag, zijn goedkeuring geven en als hij bedenkingen heeft, die aan de bewindvoerder laten kennen die daar dan rekening mee moet houden. Het spreekt ook voor zich dat de vrederechter nagaat of de bewindvoerder zijn taak goed uitvoert. Hij kan o.a.

⁹ Zie Titel 2 van de Wet van 21 december 2018 houdende diverse bepalingen inzake justitie, *B.S.*, 31 december 2018. De meeste bepalingen van Titel 2 van deze wet treden in werking op 1 maart 2019. Enkel de artikelen 11, d), en 17, b), treden in werking op 31 maart 2019. De artikelen 71, 72, 74 en 79, a) en c), treden in werking op een door de Koning te bepalen datum en uiterlijk op 1 januari 2020.

¹⁰ Met toepassing van artikelen 498/3, § 3 en 499/14, § 1, laatste lid en § 2 vijfde lid, van het Burgerlijk Wetboek

nagaan of de bewindvoerder niet te zuinig is en het vermogen onnodig en ten nadele van de beschermde persoon laat groeien, of dat hij juist het vermogen zonder gegronde redenen aanwendt. Heeft de vrederechter opmerkingen op het verslag over de persoon, dan maakt hij die over aan de bewindvoerder die daar in de toekomst rekening moet mee houden. Ook over het verslag van de bewindvoerder over de goederen kan de vrederechter voorbehoud maken en opmerkingen aantekenen. Daarvan wordt een proces-verbaal opgemaakt. De vrederechter kan de bewindvoerder ook vragen om het verslag nader toe te lichten wanneer iets onduidelijk is of om het rapport aan te vullen wanneer dat onvolledig is. Als er ernstige aanwijzingen zijn dat de rekeningen tekortkomingen vertonen of wanneer de rekeningen te complex zijn, dan kan de vrederechter een technisch adviseur¹¹ aanstellen om advies in te winnen.

Naast het toezicht op de handelingen van de bewindvoerder moet ook het boekhoudkundige deel van het verslag aan een minimale controle worden onderworpen. In dat opzicht is het raadzaam de belangrijkste cijfers die in het verslag zijn vermeld, op hun juistheid te toetsen. De technische adviseur kan een meer diepgaande controle uitoefenen.

5.3. Recente evoluties

De wet van 21 december 2018 heeft een aantal wijzigingen aangebracht in de bepalingen over bewindvoering¹². Deze wet trad voor het grootste deel in werking op 1 maart 2019.

Zo moet de vrederechter sinds 1 maart nagaan of:

- het verslag en, indien nodig, de bij het verslag gevoegde documenten, zijn neergelegd;
- het verslag ten minste de wettelijk vereiste elementen bevat;
- het verslag in overeenstemming is met het door de Koning opgestelde model¹³;
- er geen ernstige aanwijzingen zijn van tekortkomingen of fraude in het beheer van de bewindvoerder.

De wetgever heeft nu ook duidelijk de maatregelen bepaald die de vrederechter kan nemen om inlichtingen in te winnen over de familiale, morele en materiële toestand van de te beschermen persoon alsook over diens levensomstandigheden¹⁴.

---

¹¹ Bv. een boekhouder.

¹² Zie voetnoot 7.

¹³ Zie

https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/personen_en_gezinnen/bescherming_van_meerderjarigen/nuttige_documenten/modeldocumenten

¹⁴ Zie artikel 1246 van het Gerechtelijk Wetboek. De vrederechter wint alle nuttige inlichtingen in. Hij kan een erkende arts of een psychiater aanwijzen die advies uitbrengt over de gezondheidstoestand van de betrokken persoon. Wanneer het verzoek een mogelijke weerslag heeft op de bekwaamheid van de beschermde of de te beschermen persoon, in de zin van artikel 491, e), van het Burgerlijk Wetboek, wint de vrederechter nuttige inlichtingen in over de familiale, morele en materiële toestand en over de leefomstandigheden van die persoon bij de omgeving van de beschermde of te beschermen persoon of bij enige andere persoon die hem inlichtingen kan verschaffen. De bloedverwanten tot de tweede graad van de beschermde of de te beschermen persoon alsook de personen die belast zijn met zijn dagelijkse zorg of die hem begeleiden, worden als leden uit zijn omgeving beschouwd. De vrederechter kan ook inlichtingen inwinnen bij de procureur des Konings, via de bevoegde sociale dienst. Wanneer daartoe aanleiding bestaat of op verzoek van de beschermde of te beschermen persoon, mag de vrederechter zich begeven naar de verblijfplaats van de beschermde of de te beschermen persoon of naar de plaats waar hij zich bevindt, in voorkomend geval vergezeld door personen die zichzelf of de betrokken persoon aanwijst. Hij doet zulks ambtshalve wanneer het verzoek een mogelijke weerslag heeft op de bekwaamheid van de beschermde of de te beschermen persoon en indien laatstgenoemde zich niet kan verplaatsen.

Tot 1 maart 2019 moest de vrederechter ook de rechterlijke beschermingsmaatregel uiterlijk twee jaar na het instellen van het bewind evalueren (Is deze nog nodig? Zijn er aanpassingen vereist?)¹⁵. Sinds 1 maart 2019 is er voorzien in een meer permanente evaluatie. De vrederechter evalueert de rechterlijke beschermingsmaatregel nu ambtshalve indien hij het nodig acht of indien er zich een fundamentele wijziging in de omstandigheden heeft voorgedaan¹⁶.

Wanneer een einde komt aan de beschermingsmaatregelen, moet de bewindvoerder een eindverslag opmaken. De vrederechter moest in een proces-verbaal vaststellen of het verslag is goedgekeurd of afgekeurd.¹⁷ Sinds 1 maart 2019 moet de vrederechter nagaan of het eindverslag voldoet aan de voorwaarden bedoeld in artikel 497/8 van het Burgerlijk Wetboek¹⁸. Naargelang van het resultaat keurt hij het verslag goed of weigert hij het.

Er is ook voorzien in de digitalisering van de bewindvoeringen tegen uiterlijk 1 januari 2020. Er zal worden voorzien in de oprichting van een centraal register van bescherming van de personen waarbij per beschermde persoon een elektronisch dossier wordt aangelegd. Verzoekschriften, kennisgevingen, mededelingen en neerleggingen zullen kunnen ingediend worden via het register. Om dit te ondersteunen komt er een kiosk in elk vredegerecht. Op elke griffie zal een computer ter beschikking worden gesteld. Een burger die thuis geen computer heeft of die niet zo behendig is in het gebruik van deze apparatuur kan zich wenden tot de griffie van het dichtstbijzijnde vredegerecht, ongeacht of deze rechtbank bevoegd is voor het dossier of niet. Op die manier wordt ook de nabijheid van de rechter bevorderd¹⁹.

Er dient voortaan ook minstens één keer per jaar een overleg te zijn tussen de bewindvoerder en de beschermde persoon en de termijn voor het neerleggen van het aanvangsverslag wordt verlengd²⁰. Tot slot wordt gewerkt aan de oprichting van een federale bewindvoeringscommissie die instaat voor de erkenning van bewindvoerders en de erkenning van opleidingen i.v.m. bewindvoeringen en het opstellen van een deontologische code. Dit initiatief dient te leiden tot een profiel van bewindvoerder. Daarbij zal ook geval per geval moeten beoordeeld en gevolgd worden of het aantal dossiers dat een bewindvoerder heeft persoonsgerichte bewindvoering toelaat²¹.

¹⁵ Dit was de situatie tijdens de audit.

¹⁶ Artikel 492/4 van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁷ Oud artikel 498/4 van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁸ De vrederechter gaat na of:

1° het verslag en, indien nodig, de bij het verslag gevoegde documenten, zijn neergelegd;

2° het verslag ten minste de wettelijk vereiste elementen bevat;

3° het verslag in overeenstemming is met het door de Koning opgestelde model;

4° indien er meerdere bewindvoerders zijn, de wijze van opmaak van het verslag bedoeld in artikel 498/3, § 2, derde lid, werd nageleefd; en

5° er geen ernstige aanwijzingen zijn van tekortkomingen of fraude in het beheer van de bewindvoerder.

¹⁹ Wetsontwerp houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en tot vereenvoudiging van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek en het Gerechtelijk Wetboek betreffende de onbekwaamheid, en van de wet van 17 maart 2013 tot hervorming van de regelingen inzake onbekwaamheid en tot instelling van een nieuwe beschermingsstatus die strookt met de menselijke waardigheid, Kamer van volksvertegenwoordigers, Kamer, 2017-2018, 54/3303-008, 11.

²⁰ Tot zes weken vanaf de kennisgeving.

²¹ Deze informatie werd verkregen op de studienamiddag Bewindvoering: nood aan samenspel tussen hulpverlening en justitie georganiseerd door het Steunpunt Mens en Samenleving:

<https://www.kennispleinkalender.be/slothevenementbewindvoering2019/nl/het-materiaal>

6. Kwaliteitsvolle controle: vaststellingen en analyse

De vaststellingen en aanbevelingen zijn gebaseerd op alle informatie die tijdens de audit werd geanalyseerd: zowel de input van de vragenlijsten²², de plaatsbezoeken, de stavingsstukken als de gesprekken. De cijfers in de vaststellingen zijn gebaseerd op de antwoorden van de vredege rechten op de vragenlijsten. Wanneer ze betrekking hebben op bezochte vredege rechten wordt dit gespecificeerd. Via de vragenlijsten en tijdens de gesprekken hebben geauditeerden ons interessante praktijken laten zien, specifieke opmerkingen gemaakt of opvallende uitspraken gedaan, die omwille van hun specificiteit, hun belang of hun gewicht in functie van het onderwerp een plaats hebben gekregen in het rapport. Deze uitspraken zijn echter niet altijd kwantificeerbaar of behoeven geen bijzondere, cijfermatige uitwerking.

De vaststellingen en aanbevelingen zijn gegroepeerd per auditvraag en worden opgevolgd door enkele algemene vaststellingen. Na een thematische cluster van vaststellingen volgt telkens een analyse, waaruit de aanbevelingen voortvloeien.

Aangezien het een transversale audit betreft en gelet op de grote diversiteit in beleid en praktijk van de controle op bewindvoeringen, mogen uitspraken niet gegeneraliseerd worden voor alle arrondissementen en vredege rechten. Dit wil ook zeggen dat elk arrondissement en elk kanton voor zichzelf kritisch dient na te gaan welke vaststellingen en verbeterpunten al dan niet voor hem gelden.

6.1. Is er een kwaliteitsvolle selectie en aanwijzing van de bewindvoerders?

Norm

Kenmerken van een controle die op een kwaliteitsvolle manier is georganiseerd op het vlak van selectie en aanwijzing van bewindvoerders:

- Primaire voorwaarde voor een goede organisatie van het toezicht op de bewinden is de inschakeling van een voldoende aantal bekwame en betrouwbare (professionele) bewindvoerders.
  - Zij dienen te beschikken over een grondige kennis van de wettelijke regels en over een aangepaste administratieve omkadering. Dit vereist dat zij voldoende zijn opgeleid (niet alleen de juridische regels inzake onbekwaamheden kennen, maar ook de relevante regels op het gebied van sociaal recht, sociale zekerheid en fiscaal recht. Deze opleiding mag niet louter juridisch zijn. De opdracht om de beschermde persoon bij te staan of te vertegenwoordigen voor handelingen met betrekking tot de persoon, zoals voorzien door de nieuwe wet, vereist eveneens persoonsgerichte vaardigheden (empathie, communicatie,...) en een basiskennis van geestesziekten. Een bewindvoerder moet ook beschikken over bijzondere kennis op het gebied van beheer en boekhouding.
  - Een beperkt aantal bewindvoeringen (HRJ beveelt maximum 100 aan)
- Draaiboeken voor familiale bewindvoerders (die volgens de wet van 17 maart 2013 bij voorkeur dienen te worden aangesteld - art. 496/3 B.W.).

Risico's bij niet-naleving van de norm

Het aanstellen van een bewindvoerder is de eerste grote stap in het proces van een bewindvoering. Bij een niet-kwaliteitsvolle selectie en aanwijzing van bewindvoerders is er een verhoogd risico op het aanstellen van niet-bekwame of niet-betrouwbare bewindvoerders, op een bewindvoering die niet kwaliteitsvol of niet op maat is, en op misbruiken of fraude. Vandaar dat selectiecriteria van belang zijn.

²² De kwantitatieve analyse van de vragenlijsten van de vredege rechten is terug te vinden in bijlage 2.

Risico's bij het niet voorzien van draaiboeken voor familiale bewindvoerders zijn o.a. dat familiale bewindvoerders hun taak niet kwaliteitsvol kunnen uitvoeren of dat zij minder worden aangesteld omdat het vertrouwen in hun potentiële kunnen mogelijk onterecht laag is – omdat zij wel willen maar niet op de hoogte zijn van de taken. Een winst bij het vooraf goed informeren van familiale bewindvoerders is dat het vredegerecht tijdens het bewind minder vragen krijgt en goed ingevulde verslagen ontvangt.

De selectie is niet overal op een kwaliteitsvolle manier georganiseerd. Dit is een aandachtspunt. Het betekent niet dat alle huidige bewindvoerders niet kwaliteitsvol zijn. Het verhoogt het risico op het aanstellen van niet-bekwame of betrouwbare bewindvoerders. Ook de wens van de wetgever om bij voorkeur familiale bewindvoerders aan te stellen wordt niet overal gerespecteerd.

6.1.1. Criteria voor selectie van professionele bewindvoerders

Vaststellingen

1-1 67% van de vrederechters geven aan dat zij selectiecriteria hanteren voor bewindvoerders. De meest uitgewerkte criteria zijn deze voor professionele bewindvoerders.

1-2 Elke vrederechter hanteert eigen selectiecriteria.

1-3 De opsplitsing tussen criteria voor selectie en criteria voor aanwijzing is niet voor elke vrederechter even helder.

1-4 Selectiecriteria die gebruikt worden zijn o.a. de volgende:

Kennis van wetgeving, sociaal recht, financieel beheer, fiscaliteit, boekhouding, geestesziekten, sociale zekerheid

Persoonsgerichte vaardigheden: empathisch, geduldig, respectvol, ondernemend, integer, betrokken, sociaal ingesteld

Bereikbaar, luisterbereid, communicatief, transparant, correct en stipt

Opleiding en/of bijscholing genoten hebben

Georganiseerd werken (bv. door een kantoor met medewerkers)

Advocaat zijn

Geen plaatsvervanger zijn

Zelf geen financiële moeilijkheden hebben

Een blanco strafblad hebben

Een onberispelijke reputatie hebben

Een goede communicatie en samenwerking met het vredegerecht onderhouden

Het gevolgd hebben van een opleiding

De bereidheid om de tarificatierichtlijnen toe te passen

en in specifieke gevallen: talenkennis.

Tabel 3: gehanteerde selectiecriteria voor professionele bewindvoerders

1-5 12% van de vrederechters geeft aan dat de criteria die zij hanteren beschikbaar zijn binnen het vredegerecht. In uitzonderlijke gevallen (4%) zijn bewindvoerders en potentiële bewindvoerders op de hoogte van de criteria.

1-6 De meeste professionele bewindvoerders zijn advocaten.

1-7 Op een groot aantal vrederechters is er een groot vertrouwen in de competenties van en in de samenwerking met professionele bewindvoerders. Tijdens 75% van de bezoeken werd dit uitdrukkelijk uitgesproken.

1-8

Sommige vrederechters polsen bij collega-vrederechters hoe een bepaalde professionele bewindvoerder functioneert, zeker als het om een nieuwe bewindvoerder gaat die ze zelf nog nooit hebben aangesteld. In de helft van de bezochte vrederechters was dit het geval.

Analyse

Criteria voor selectie maken het mogelijk om systematisch de kwaliteit van bewindvoerders in te schatten en op te volgen.

Slechts 67% van de vrederechters geeft aan selectiecriteria te hanteren voor bewindvoerders. Voornamelijk voor professionele bewindvoerders zijn de criteria uitgewerkt. In bovenstaande tabel 3 (bij vaststelling 1-4) is de totaliteit van alle gehanteerde categorieën van criteria opgenomen. De punten in de linkerkolom komen overeen met de kwaliteitsnorm van de HRJ. Daarnaast zijn er ook acht andere criteria (terug te vinden in de rechterkolom) die niet in de norm zijn opgenomen maar wel gehanteerd worden. Zij zijn ofwel wettelijk bepaald ofwel van toepassing in specifieke situaties.

Hoewel vrederechters in de vragenlijst aangeven dat twee derde van hen criteria hanteren, blijkt uit de kwalitatieve analyse van de antwoorden en de gesprekken tijdens de terreinfase dat men voor de selectie van bewindvoerders voornamelijk via een algemeen aanvoelen werkt. Dit wil echter niet zeggen dat de bewindvoerders die worden aangesteld niet kwaliteitsvol zijn. Het niet hanteren van criteria verhoogt wel het risico op de aanstelling van minder bekwame bewindvoerders. De selectie van bewindvoerders verloopt momenteel niet kwaliteitsvol.

Het kabinet van de minister van justitie heeft op 1 maart 2018 meegedeeld dat er is gewerkt aan een koninklijk besluit over de kwaliteit van de bewindvoerders. In dit koninklijk besluit wilde men de selectiecriteria bepalen die vrederechters dienen te volgen. Één ervan zou het volgen van een verplichte opleiding zijn. Het is van belang er op te wijzen dat hierbij niet enkel wordt gekeken naar opleiding aan de start van een bewindvoeringscarrière, maar ook naar een permanent traject waarbij bewindvoerders zich dienen bij te scholen. In het kader van transparantie en verantwoordingsplicht is het een goede zaak dat de selectiecriteria voor professionele bewindvoerders worden verduidelijkt en gestroomlijnd. Men is er echter niet in geslaagd om dit koninklijk besluit voor het einde van de huidige legislatuur af te ronden. Er wordt momenteel zelfs eerder aan gedacht om de bepalingen over de kwaliteit van bewindvoerders op te nemen in een wet.

6.1.2. Criteria voor aanwijzing van professionele bewindvoerders

Vaststellingen

De meeste vrederechters hanteren maatwerk om de juiste bewindvoerder aan de juiste te beschermen persoon te koppelen. Een derde van de vrederechters gaven dit expliciet aan in de vragenlijst. Alle 26 vrederechters gaven dit aan tijdens de bezoeken. Hierbij houdt men onder andere rekening met

- 2-1**
- geslacht
  - empathisch vermogen of net professionele afstandelijkheid
  - geografische afstand en ligging ten opzichte van de te beschermen persoon
  - aard van het vermogen van de beschermde persoon
  - mate van organisatie van opvolging bewindvoeringen binnen het kantoor van een bewindvoerder
  - het aantal bewindvoeringen dat reeds is toegekend aan de bewindvoerder.

- 2-2**
- Soms plegen vrederechters informeel overleg met hun griffiers over het aanstellen van een specifieke bewindvoerder. Griffies kennen immers ook de professionele bewindvoerders en hun specifieke capaciteiten. In de helft van de bezochte vrederechters is dit het geval.

Analyse

Een bewindvoerder heeft een verregaande invloed op het leven van de beschermde persoon. Zowel de bekwaamheid als de persoonlijkheid van de bewindvoerder zijn hierbij bepalende factoren. Vandaar is het van belang dat een vrederechter gepaste criteria hanteert voor de aanwijzing van bewindvoerders.

Men moet van bij de opstart van de bewindvoering de nodige aandacht schenken aan de keuze van de meest geschikte bewindvoerder voor een specifieke beschermde persoon. De noden van de beschermde persoon moeten de bepalende factor zijn bij deze keuze. Er dient gezocht te worden naar een zo goed mogelijke match tussen de noden van een beschermde persoon en een specifiek op deze noden gerichte bewindvoerder. Dit verhoogt de kans op een kwaliteitsvolle bewindvoering en verkleint de kans op conflicten.

Het hanteren van een beurtrol voor het aanstellen van bewindvoerders is dan weer af te raden. Het louter aanduiden van een bewindvoerder op basis van een beurtrol biedt immers geen garantie dat de bewindvoerder die het meest aangewezen is, wordt gekozen. Dat strookt niet met de nood aan maatwerk.

6.1.3. Aantal professionele bewindvoerders

Vaststellingen

- 3-1**
- Alle vrederechters doen binnen hun kanton beroep op een pool van professionele bewindvoerders. De criteria die vrederechters gebruiken om personen toe te laten tot deze pool verschillen. Meestal volstaat het een advocaat te zijn die de vrederechter kent en vertrouwt. Het is niet overal en altijd duidelijk hoe men tot deze pool kan toetreden.

- 3-2**
- Het is niet altijd duidelijk of en wanneer een bewindvoerder niet meer wordt aangesteld en/of vervangen in lopende dossiers.

- 3-3** Er is in een vierde van de bezochte vredegerichten een lijst voorhanden met de gegevens van de bewindvoerders binnen het kanton.
- 3-4** Als er lijsten op het niveau van het arrondissement bestaan, worden deze niet altijd gebruikt door de individuele vrederechters binnen het arrondissement. Deze worden ook niet geüpdatet.
- 3-5** Men heeft niet altijd een duidelijk zicht op het aantal professionele bewindvoerders waarop men een beroep doet of heeft gedaan.

Analyse

De HRJ is van oordeel dat elk vredegericht over een voldoende aantal bewindvoerders moet beschikken. Men moet dan vooraf nadenken en inschatten hoeveel bewindvoerders nodig zijn om voldoende keuze te hebben om een geschikte bewindvoerder te kunnen aanduiden op maat van de beschermde persoon. Vrederechters hebben echter niet altijd een duidelijk zicht op het aantal professionele bewindvoerders die binnen het eigen kanton inzetbaar zijn. Het al dan niet beschikken over een voldoende aantal bekwame en betrouwbare bewindvoerders wordt meestal intuïtief bepaald en niet op basis van objectieve criteria²³. Een ophijsting van de potentieel inzetbare bewindvoerders kan een nuttig instrument zijn daarvoor.

6.1.4. Criteria voor familiale bewindvoerders

Vaststellingen

- 4-1** Met betrekking tot de criteria voor familiale bewindvoerders, zijn de praktijken verschillend. In bepaalde vredegerichten wordt als enige criterium gebruikt dat de bewindvoerder wordt voorgedragen door de te beschermen persoon of de familie. In andere vredegerichten worden er bijkomende criteria vooropgesteld. Er zijn vredegerichten die geen criteria hanteren voor familiale bewindvoerders.
- 4-2** Alle bezochte vredegerichten geven aan voorrang te verlenen aan een familiale bewindvoerder wanneer deze mogelijkheid er is. De meest vernoemde redenen om dit niet te doen zijn: het ontbreken van een persoon in de omgeving van de te beschermen persoon die deze taak op zich wil nemen, onenigheid in de omgeving van de te beschermen persoon, het ontbreken van de nodige vaardigheden voor het opnemen van de taak.
- 4-3** Vredegerichten hebben niet altijd zicht op de exacte verhouding tussen het aantal dossiers met een professionele en met een familiale bewindvoerder. De cijfers die tijdens de audit door de vredegerichten werden aangeleverd kwamen soms niet overeen met de cijfers die werden aangeleverd door de arrondissementen of bleken tijdens bezoeken niet altijd correct.

Analyse

De houding ten aanzien van familiale bewindvoeringen is divers. Er zijn vrederechters die weinig tot geen criteria hanteren bij het aanstellen van familiale bewindvoerders, maar uitgaan van de expliciete vraag van de beschermde persoon of de bevestiging van een reeds bestaande toestand (bv. een

²³ Bijvoorbeeld aantal dossiers, kennis van gezondheidsproblematieken, demografische samenstelling van het kanton, enz.

familieleden dat deze rol al jaren onofficieel opneemt). Over het algemeen waken vrederechters er over dat er geen conflicten zijn binnen de familie en dat de aangestelde familiale bewindvoerder het vertrouwen geniet van de familie.

Er zijn ook vrederechters die wél criteria hanteren voor familiale bewindvoerders. Criteria die gebruikt worden, zijn o.a. de volgende:

Uitdrukkelijke vraag of voorkeur van beschermde persoon

Vertrouwen van beschermde persoon, familie, hulpverleners, omgeving

Geen strijdige belangen met vermogen van beschermde persoon

Geen (relevante) strafrechtelijke voorgaanden, zelf niet betrokken bij faillissementen of schuldenregelingen

Interesse van bewindvoerder om taak op zich te nemen

Algemene indruk is goed, geen medische problemen

Persoonseigenschappen:

- Betrouwbaar, integer, respectvol
- Empathisch, geduldig
- Communicatief
- Ondernemend
- Correct, nauwkeurig, ordelijk

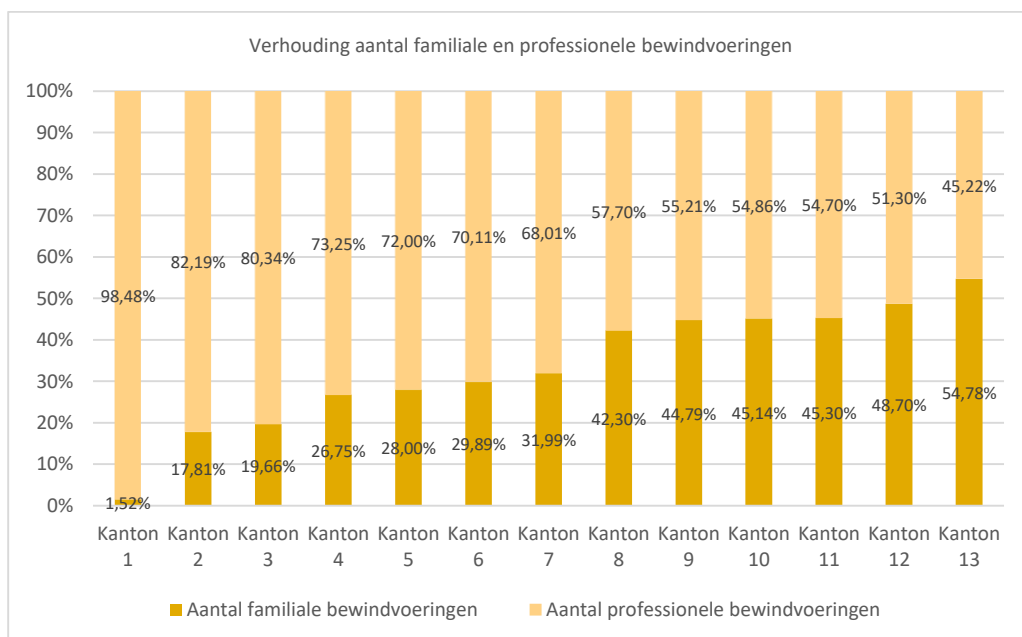
Kennis en vaardigheden:

- Geletterd: lezen en schrijven
- Administratieve vaardigheden
- Computervaardigheden
- (Basis)kennis van wettelijke regels
- (Basis)kennis van vermogensbeheer, elementaire boekhouding, financiën

Zekere bereidheid zich aan te passen aan de werkwijze van het vrederecht

In specifieke gevallen: taal

Slechts 13 van de 26 bezochte kantons konden een exacte verhouding bezorgen tussen het aantal professionele en familiale bewindvoeringsdossiers. De verhouding van het aantal professionele tegenover familiale bewindvoeringen verschilt van kanton tot kanton. Figuur 2 maakt duidelijk dat bij deze 13 kantons een grote meerderheid van de dossiers vaak door een professionele bewindvoering wordt ingevuld. In 2 van deze 13 bezochte kantons lag deze verhouding rond de 50-50%. Voor de overige 11 kantons is er een meerderheid van professionele dossiers met een uitschieter van 98% professionele bewindvoeringen tegenover 2% familiale bewindvoeringen.

Figuur 2: verhouding aantal familiale en professionele bewindvoeringen

Er lijkt dus een discrepantie tussen het aangeven dat men voorrang geeft aan familiale bewindvoeringen en het effectief aanstellen van familiale bewindvoerders. Deze verhouding kan uiteraard beïnvloed worden door een hoog aantal instellingen binnen het kanton, waar mogelijk veel personen verblijven die weinig tot geen familiale banden (meer) hebben. Toch wordt er ook vaak gezegd dat men familiale bewindvoerders minder vertrouwt, en dat het ondersteunen van familiale bewindvoerders meer energie vraagt van de griffie. Al deze elementen samen maken dat de HRJ zich afvraagt of de geest van de wet, nl. een voorkeur voor familiale bewindvoerders, vandaag wel wordt toegepast.

Wanneer men er vanuit gaat dat professionele bewindvoeringen minder controle vereisen (vanuit de vooronderstelling dat ze beter werk leveren en meer te vertrouwen zijn) in combinatie met een werkdruk die als “hoog” wordt ervaren, ligt het meer voor de hand om deze categorie van bewindvoerders de voorkeur te geven op familiale bewindvoerders. Het risico bestaat dat men zo de optie die voor de eigen werking het eenvoudigst is, verkiest boven het belang van de te beschermen persoon en de wil van de wetgever.

6.1.5. Ondersteuning professionele bewindvoerders

Vaststellingen

5-1

In vier arrondissementen worden vanuit het arrondissement en in samenwerking met de balie opleidingen georganiseerd voor professionele bewindvoerders. Na deze opleiding komen advocaten op een lijst te staan. Deze lijst wordt niet altijd gebruikt door de vrederechters van het betrokken arrondissement.

5-2

Vrederechters menen dat zij voldoende contact houden met de bewindvoerders. Dit gebeurt zowel bij zittingen of als er vragen zijn van de bewindvoerder aan het vredegerecht. Deze omgang is eerder reactief.

Goede praktijk

In de kantons Hasselt 1 en Hasselt 2 werken de vrederechters intensief samen. Zij hebben sinds kort jaarlijks een individueel overleg met alle professionele bewindvoerders. Tijdens dit overleg overlopen zij specifieke dossiers van a tot z. Zij bespreken de samenwerking en er worden concrete werkafspraken gemaakt. Op deze manier tonen de vrederechters aan de bewindvoerders dat zij hen opvolgen.

Analyse

Professionele bewindvoerders voeren hun taken uit in ruil voor een ereloon en kostenvergoeding. Het spreekt dan ook voor zich dat er een bepaalde kwaliteit verwacht wordt en dat er een zekere garantie moet zijn op initiële opleiding en permanente bijscholing.

Een opleiding bij de start van een bewindvoerderscarrière is geen absolute garantie dat een bewind effectief goed verloopt. Het is wel een objectief criterium om een persoon toe te laten bewindvoerder te worden en het zal de kwaliteit zeker niet negatief beïnvloeden. Bijkomende voorwaarde is wel dat opleidingen multidisciplinair zijn en dus ook gericht zijn op informatie buiten het strikt juridisch kader. Een opleiding bij aanvang van een bewindvoerderscarrière wordt best opgevolgd met vervolgoedingen en informatie over nieuwe tendensen.

Het is van belang dat vrederechters voldoende contact hebben met bewindvoerders over de beschermde persoon om de vinger aan de pols te blijven houden en proactief mee de dossiers op te volgen.

6.1.6. Ondersteuning en draaiboeken voor familiale bewindvoerders

Vaststellingen

- 6-1** Voor de ondersteuning van familiale bewindvoerders vertrouwen vredegerichten voornamelijk op de brochure “Praktische gids voor de familiale bewindvoerders”.²⁴ 81% van de vredegerichten zegt deze brochure ter beschikking te hebben.
- 6-2** 11 vredegerichten (7%) geven aan noch over eigen draaiboeken, noch over bovengenoemde brochure te beschikken.
- 6-3** Vredegerichten trekken tijd uit om familiale bewindvoerders te informeren.
- 6-4** Griffies die een uitgebouwde ondersteuning hebben voor familiale bewindvoerders geven aan dat hoe meer tijd ze steken in het ondersteunen aan het begin van een proces, hoe minder vragen ze krijgen gedurende de bewindvoering.
- Goede praktijk**
De websites van de vredegerichten van Oost-Vlaanderen²⁵, Limburg²⁶ en Waals-Brabant²⁷ bevatten veel informatie over bewindvoeringen. Dit is ook het geval voor de website van de FOD Justitie.²⁸
- 6-5** In één arrondissement zijn op initiatief van de korpschef al opleidingen voor familiale bewindvoerders georganiseerd.
- 6-6** De komst van een kiosk voor familiale bewindvoerders zorgt voor ongerustheid bij de vredegerichten en vrees voor een onbeheersbare toename van de werklast binnen de griffie.

Analyse

De kwaliteitsnorm van de HRJ wordt niet overal gehaald. Slechts een minderheid zegt een eigen draaiboek te hebben voor familiale bewindvoerders. 81% van de vredegerichten geeft aan de brochure “Praktische gids voor familiale bewindvoerders” ter beschikking te hebben. De oplage van deze brochure is beperkt. In de praktijk hanteren griffies veelal een uitgeprinte versie, een link naar de internetpagina of een inrijke exemplaar ter plaatse. De aanwezigheid van deze brochure is een stap in de goede richting. Hoewel ze iets meer praktijkgericht zou mogen zijn, is de brochure een belangrijk hulpmiddel voor familiale bewindvoerders. Ze geeft op een compacte manier de nodige informatie weer en elk kanton kan er beroep op doen. **In een eerste fase** verdient de verspreiding van de brochure te worden veralgemeend.

Daarnaast geven de meeste kantons voorbeeldverslagen mee en voegen sommige kantons documenten toe die de familiale bewindvoerder kunnen helpen bij het uitvoeren van zijn taken. Aanvullende maatregelen die door sommige vredegerichten worden getroffen zijn:

- het ter beschikking stellen van modelverslagen
- uitgebreide uitleg in de aanstellingsbeschikking
- het geven van mondelinge uitleg bij de aanstelling of op afspraak
- en het voorzien van uitleg via telefoon of mail.

²⁴ van de FOD Justitie, de Koning Boudewijnstichting en het notariaat.

²⁵ <https://www.vredegerichtenoostvlaanderen.be/>

²⁶ <https://www.rechtbanken-tribunaux.be/nl/rechtbanken-hoven/vredegericht/vredegerichten-limburg>

²⁷ <https://www.rechtbanken-tribunaux.be/fr/tribunaux-cours/justice-de-paix/justices-de-paix-du-brabant-wallon>

²⁸ https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/personen_en_gezinnen/bescherming_van_meerderjarigen/

In een **tweede fase** kunnen dan voor vredegerichten eigen, meer concrete draaiboeken en informatie gemaakt worden, die de familiale bewindvoerders tijdens de aanvangsfase voldoende informeren. Idealiter worden zij op een zo hoog mogelijk niveau opgesteld: minstens op niveau van het arrondissement, en beter nog op nationaal niveau door het College van de hoven en rechtbanken. De invoering van het digitale dossier en de installatie van een kiosk in elk vredegerecht, lijken hiervoor een goede gelegenheid.

Familiale bewindvoerders hebben vaker en meer ondersteuning nodig om kwaliteitsvol werk te leveren. Zij hebben per definitie weinig ervaring met bewindvoering en dienen alle aspecten ervan te leren.

Het spreekt voor zich dat dergelijke initiële ondersteuning de nodige tijd in beslag neemt. Deze tijd wordt echter teruggewonnen. De tijd die men in de ondersteuning van een familiale bewindvoerder investeert bij de aanvang van de bewindvoering, rendeert later in de bewindvoering doordat de bewindvoerder beter op de hoogte is van zijn taken en verplichtingen. Hoe beter men de familiale bewindvoerders informeert bij aanvang van de bewindvoering, hoe kleiner de kans dat ze tijdens de bewindvoering nog veel bijkomende vragen dienen te stellen.

De invoering van een elektronisch bewindvoeringsdossier biedt de mogelijkheid om dit op een meer structurele en uniforme manier te doen: iedereen krijgt dezelfde basisinformatie en hulpmiddelen aangereikt. Bij de uitwerking van de tool kan men ook aandacht hebben voor foutpreventie: fouten voorkomen door het vastleggen van een werkwijze en het onmogelijk maken hiervan af te wijken (bv. men kan pas naar een volgende stap als men de correcte handelingen heeft gesteld, als alle informatie is ingevoerd, enz.). Op die manier wordt een deel van de controle op geautomatiseerde wijze uitgevoerd bij het indienen van de bewindvoeringsverslagen, wat een positieve impact zal hebben op de werklust van de griffies en vrederechters.

Daarenboven kan het nuttig zijn de nodige informatie te voorzien op de website van het kanton en het arrondissement zodat familiale bewindvoerders deze op eenvoudige wijze kunnen terugvinden.

Goede praktijk

In kanton Landen-Zoutleeuw wordt één griffier specifiek ingezet voor het begeleiden van familiale bewindvoerders die ondersteuning nodig hebben of waar het dossier een bepaalde mate van complexiteit kent. Deze griffier neemt ruim de tijd om familiale bewindvoerders op te leiden, is klantgericht en geeft hen ondersteunende documenten mee. Deze griffier is er zeer sterk op gericht familiale bewindvoerders verder te helpen met het oog op een goede bescherming van de persoon onder bewind.

Daarnaast geven vredegerichten aan dat veel familiale bewindvoerders hun verslagen voornamelijk handgeschreven indienen en dat ze vrij vaak het financiële luik dienen te laten corrigeren omdat de bedragen niet overeenkomen met de toegevoegde stavingsstukken. De huidige realiteit van familiale bewindvoeringen staat dus nog zeer ver van een digitale bewindvoering. Er wordt gevreesd dat niet alle huidige familiale bewindvoerders in staat zullen zijn hun verslagen elektronisch in te dienen en dat de werkdruk van de vredegerichten door deze maatregelen nog zal verhogen. De bezorgdheid van de griffie hierover is terecht. Het risico bestaat dat deze overgang stroef zal verlopen. Bij de overgang naar een volledig digitaal bewindvoeringsdossier zal het dus van belang zijn rekening te houden met de kloof tussen het beoogde doel en de huidige situatie, zodat men kan voorzien in de nodige omkaderende en ondersteunende maatregelen.

6.1.7. Aantal bewindvoeringen per bewindvoerder

Vaststellingen

7-1

Er zijn weinig vredegerichten die het aantal dossiers per bewindvoerder kwantitatief opvolgen. 33% zegt een beperking op te leggen van het aantal dossiers per bewindvoerder.

7-2

Geen enkel vredegericht stelt dat men de limiet van 100 dossiers per bewindvoerder overschrijdt. Vrederechters hebben echter geen zicht op het aantal dossiers dat bewindvoerders in andere kantons hebben.

Analyse

Om ook het vereiste persoonlijke contact te hebben en de nodige aandacht te kunnen hebben voor de levenskwaliteit en –omstandigheden van de beschermde persoon, is het van belang dat het aantal dossiers per bewindvoerder beperkt is. De bewindvoeringen moeten ook voor de bewindvoerder beheersbaar blijven om kwaliteitsvol maatwerk te kunnen leveren. Een hoog aantal dossiers voor één bewindvoerder houdt immers het risico in dat de focus te veel op een louter administratieve afhandeling komt te liggen, met een bijkomend risico op een verminderde aandacht voor en contact met de te beschermen persoon. Een kwaliteitsvolle controle over de bewindvoeringen en de wijze waarop de bewindvoerder zijn opdrachten uitvoert, vereist een goed inzicht in deze risico's.

Het is voor de vredegerichten momenteel niet eenvoudig om het reële aantal bewindvoeringdossiers per bewindvoerder op te volgen. Het is dan ook niet mogelijk een sluitende uitspraak te doen over de naleving van de kwaliteitsnorm van de HRJ. Ook hier wordt door vrederechters vooral op basis van aanvoelen, intuïtie en relatie met de bewindvoerder gewerkt. Vrederechters hebben bovendien ook geen zicht op het aantal dossiers dat een bewindvoerder heeft in een ander kanton. Vrederechters vertrouwen ook hiervoor op hun aanvoelen en de relatie met de bewindvoerder.

Een hoog aantal dossiers bij één bewindvoerder houdt ook het risico in dat er een afhankelijkheid kan ontstaan tussen de vrederechter en die bewindvoerder. Langs de ene kant kan de bewindvoerder (te) financieel afhankelijk worden van de bewindvoeringen. Langs de andere kant verhindert een groot aandeel bewindvoeringsdossiers bij één bewindvoerder de vrederechter om strikt te kunnen optreden. Indien een bewindvoerder bijvoorbeeld 150 dossiers beheert, en de vrederechter zou de samenwerking met deze bewindvoerder willen stopzetten, heeft dat gevolgen voor 150 dossiers, wat de drempel zou kunnen verhogen. Deze afhankelijkheid kan daarnaast ook ontstaan wanneer een vrederechter geen beroep kan doen op voldoende bewindvoerders. Het houdt een risico in dat een vrederechter in zulke situatie mogelijks de neiging heeft de handelingen van bewindvoerders niet al te strikt op te volgen. De vrederechters zouden per bewindvoerder die zij in hun kanton aanstellen of kunnen aanstellen minstens over een overzicht moeten beschikken van het totaal aantal bewindvoeringsdossiers die deze bewindvoerder beheert in hun kanton en andere kantons.

6.2. Is er een kwaliteitsvolle administratieve opvolging van de bewindvoeringen?

Norm

Kenmerken van een toezicht dat op een kwaliteitsvolle manier is georganiseerd op vlak van administratieve opvolging:

- Een goede organisatie van het toezicht op de bewinden vereist ook de uitbouw van aangepaste structuren en instrumenten op het niveau van de griffies.
- Het toezicht op de bewinden gebeurt steeds onder de uiteindelijke verantwoordelijkheid van de vrederechter die door de wet persoonlijk en functioneel hiermee wordt gelast.
- De administratieve opvolging van de bewinden en de communicatie met de beschermde persoon en de bewindvoerders gebeuren door een of meerdere griffiemedewerkers. Deze persoon of personen dienen daartoe over de nodige kennis en vaardigheden te beschikken en de vereiste opleiding te krijgen.
- Er is een stipte opvolging van de neerlegging van de verslagen
- Het administratief dossier wordt voorgelegd aan de vrederechter telkens wanneer de wet actie vereist (bv. de evaluatie na twee jaar) of bepaalde “knipperlichten” in werking treden.
- Er is een opvolgingstool voorhanden die het mogelijk maakt om een geïnformateerde controle uit te voeren van de bewinden, zowel verticaal (controle van alle dossiers met betrekking tot eenzelfde beschermde persoon), als transversaal (controle op alle dossiers beheerd door eenzelfde bewindvoerder).

Er is een stipte opvolging nodig van de neerlegging van verslagen in functie met het oog op een controle. Idealiter gebeurt dit op een goed georganiseerde systematische manier met een duidelijke taakverdeling, onder de eindverantwoordelijkheid van de vrederechter.

Risico's bij niet-naleving van de norm

De administratieve opvolging is de basis. Het is de start van de opvolging en zorgt dat de bewindvoering zichtbaar is. Een risico bij een niet-kwaliteitsvolle administratieve opvolging is dat bewindvoerders of bewindvoeringsdossiers onder de radar blijven, waardoor men er geen zicht op heeft of de beschermde persoon effectief beschermd wordt. Daarnaast houdt een niet-kwaliteitsvolle administratieve opvolging een risico in voor de efficiëntie en kan dit ook leiden tot willekeur, namelijk dat sommige bewindvoerders wel en anderen niet worden gecontroleerd.

 Er zijn grote verschillen in de wijze waarop de administratieve opvolging binnen de verschillende vredege rechten is georganiseerd. De administratieve opvolging gebeurt niet overal op een kwaliteitsvolle manier.

6.2.1. Aangepaste structuren en instrumenten

Vaststellingen

8-1

Op het vlak van administratieve opvolging zijn de kantons eilandjes naast elkaar. Er is een grote diversiteit aan structuren en instrumenten wat betreft o.a.

- de aanwezigheid en het gebruik van digitale tools en richtlijnen hierover
- diversiteit in aanwezigheid van specialisatie en kennis
- diversiteit in samenwerking en taakverdeling
- diversiteit in arrondissementeel beleid en ondersteuning.

8-2

Deze diversiteit wordt o.a. beïnvloed door

- het al dan niet gebruiken van digitale systemen
- de aanwezigheid van gespecialiseerd en opgeleid griffiepersoneel
- het aantal aanwezige medewerkers dat kan worden ingezet voor bewindvoeringen
- de duidelijkheid in taakverdeling
- de aan- of afwezigheid van arrondissementele richtlijnen
- en het eerder voorvallen van een (zwaar) fraudegeval.

Goede praktijk

In de vrederechten van Luik 1, 2, 3 en 4 hanteren de griffies MaCH (Kit-N)²⁹ actief als instrument om de verschillende kantons binnen Luik te fuseren naar één groot stadskanton.

8-3

Er lijkt bij de griffie een zeker bewustzijn te bestaan over de nood aan uniforme werkprocessen.

8-4

Er wordt niet in alle vrederechten planmatig gedacht en voldoende nagedacht over hoe het proces van de controle verbeterd en bijgestuurd kan worden.

Analyse

De controle door de vrederechter gebeurt hoofdzakelijk bij de ontvangst van het jaarlijks verslag. Dit verslag moet door de vrederechter worden goedgekeurd³⁰. De vrederechter moet er dan ook op toezien dat de periodieke verslagen regelmatig worden neergelegd en de nodige acties ondernemen wanneer dit niet gebeurt. De vrederechter moet ook kennis nemen van het verslag, zijn goedkeuring geven en als hij bedenkingen heeft, die aan de bewindvoerder laten kennen die daar dan rekening mee moet houden.

De grote meerderheid van de griffies heeft een eigen manier van werken ontwikkeld voor de administratieve opvolging van de dossiers. De manier waarop dit gebeurt, is zeer divers. Vrederechters hebben hun eigen manier van werken, de griffie organiseert zich vaak autonoom en de samenwerking wordt bepaald door de dynamiek tussen beiden. Er zijn weinig tot geen initiatieven tot uniformiseren of stroomlijnen. Arrondissementen, vrederechters en griffies leren niet van elkaar. Afhankelijk van het kanton waar een beschermde persoon terecht komt, kan de kwaliteit van de controle op het dossier verschillen.

²⁹ MaCH is de dossierbeheerapplicatie voor de griffies. In het kader van de bewindvoering kan MaCH (Kit-N) worden gebruikt voor de administratieve opvolging. MaCH wordt niet gebruikt voor de financiële controle.

³⁰ Met toepassing van artikelen 498/3, § 3 en 499/14, § 1, laatste lid en § 2 vijfde lid, van het Burgerlijk Wetboek

Er zijn uiteraard factoren die het proces stroomlijnen zoals wettelijke modelverslagen, MaCH (*Kit-N*), ... Hoe hiermee omgegaan wordt, is opnieuw anders in alle kantons. De korpschefs van de vrederechters hebben weinig tot geen impact op de werking van de vrederechten en er is ook weinig of geen opvolging van de korpschefs naar de vrederechten. Richtlijnen van de korpschefs die pogen de werking in de verschillende kantons uniform te maken, worden te weinig begeleid en opgevolgd. De praktijk binnen de kantons is zodanig divers dat de uitkomst en impact van uniforme richtlijnen per kanton verschillen. Het is een goede zaak dat er vanuit het arrondissement initiatieven komen ter verbetering, maar om deze richtlijnen effectief te maken moeten ze begeleid en opgevolgd worden.

Wat betreft de administratieve procedures wordt door de vrederechten voornamelijk gewezen op het feit dat deze omslachtig zijn en weinig intellectueel uitdagend. De administratieve opvolging is vaak repetitief bandwerk voor de griffie en/of de vrederechter en kent een bepaald ritme. De manier van werken is er voornamelijk op gericht om de administratieve afhandeling van een dossier met zo weinig mogelijk inspanningen te laten verlopen; elke vorm van wijziging in de bestaande manier van werken (door bv. een arrondissementele richtlijn) wordt aanzien als een belemmering om de manier van werken vlot te laten verlopen. Door deze weerstand tegen verandering wordt de manier van werken van de griffie weinig bijgestuurd of geoptimaliseerd. Het is een risico om in aangehouden gewoontes te vervallen en deze gewoontes nooit in vraag te stellen.

Er wordt weinig tijd genomen om na te denken hoe een manier van werken structureel en systematisch kan verbeteren. Er wordt ook weinig tijd genomen om te informeren bij andere griffies hoe zij werken om hieruit te leren. Het is belangrijk af en toe stil te staan bij de eigen werking en te kijken waar er ruimte is om deze te verbeteren en te optimaliseren. Dit kost tijd maar kan ook een structurele systematische tijdswinst opleveren in de toekomst. De hoofdgriffier, bevoegd op niveau van het arrondissement, heeft een belangrijke rol in het aansturen van dit continue verbeterproces.

De recente wetwijziging legt een aantal administratieve verplichtingen op:

- dat het verslag en, indien nodig, de bij het verslag gevoegde documenten, zijn neergelegd;
- dat het verslag ten minste de wettelijk vereiste elementen bevat;
- dat het verslag in overeenstemming is met het door de Koning opgestelde model;
- dat er geen ernstige aanwijzingen zijn van tekortkomingen of fraude in het beheer van de bewindvoerder.

Dit zal voor sommige vrederechten een bevestiging zijn van hun manier van werken, maar anderen zullen hun huidige werkwijze moeten herbekijken en aanpassen. Het risico bestaat dat ook deze wetwijziging op de nodige weerstand botst. Er zal moeten worden op toegezien of de bij wet verplichte controles ook effectief zullen worden uitgevoerd. De beleidsmakers moeten er zich wel van bewust zijn dat deze verplichtingen in kantons met een zeer groot aantal bewindvoeringen de werklast en werkdruk zal verhogen. Men dient de nodige maatregelen te treffen om te zien of de vrederechten deze controles ook op een kwaliteitsvolle manier uitvoeren of blijven uitvoeren. Men kan hierbij bijvoorbeeld, naast de mogelijkheden die de mobiliteit biedt, denken aan het stimuleren van het gebruik van artikel 67, §2, Gerechtelijk Wetboek³¹, waardoor het aantal bewindvoeringen beter kan worden verdeeld.

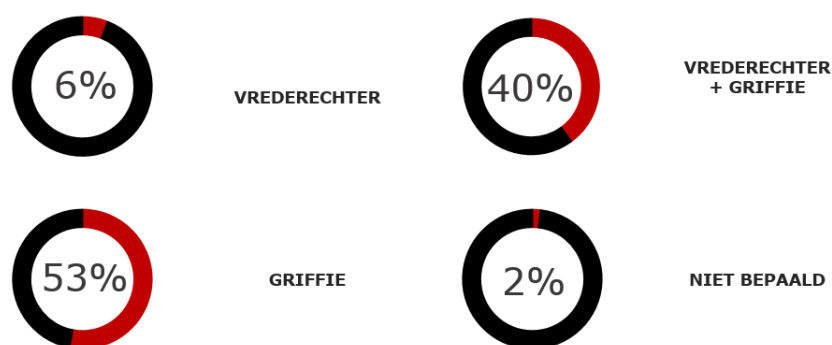
---

³¹ artikel 67, §2, Gerechtelijk Wetboek, dat toelaat dossiers te herverdelen om zo tot een gelijkmatigere spreiding van de werklast te komen (“Wanneer de behoeften van de dienst het rechtvaardigen en rekening houdend met de belangen van de rechtzoekenden, kan de voorzitter van de vrederechters en rechters in de politierechtbank zaken die bij een vrederechter aanhangig zijn gemaakt, verdelen onder andere territoriaal bevoegde vrederechters die hij aanwijst. Onder een behoefte van de dienst kan worden begrepen de verdeling van de werklast, de onbeschikbaarheid van een rechter, een vereiste deskundigheid, de goede rechtsbedeling of andere daarmee vergelijkbare objectieve redenen. Tegen de beslissing van de voorzitter van de vrederechters en rechters in de politierechtbank kan geen enkel rechtsmiddel worden aangewend”).

6.2.2. Rolverdeling en samenwerking

Vaststellingen

9-1 De taakverdeling is in de praktijk in de vrederechten zeer divers. De administratieve opvolging gebeurt meestal door de griffier, of de griffier én vrederechter. In 47% van de gevallen is de vrederechter minstens betrokken bij de administratieve opvolging.

Figuur 3: Taakverdeling administratieve opvolging

Analyse

Het toezicht op de bewinden gebeurt zoals wettelijk vastgelegd onder de uiteindelijke verantwoordelijkheid van de vrederechter. De administratieve opvolging gebeurt idealiter wel door één of meerdere griffiemedewerkers. In realiteit zeggen 47% van de vrederechters dat zij actief betrokken zijn. De bezoeken toonden een diverse betrokkenheid van de vrederechter bij de administratieve opvolging. De vrederechter heeft er niet altijd zicht op hoe deze verloopt. Er worden ook weinig afspraken gemaakt tussen griffie en vrederechter over de momenten waarop de vrederechter betrokken dient te worden bv. bij het versturen van een tweede rappel of herhaaldelijke fouten en tekortkomingen in hoofde van de bewindvoerder.

De diversiteit in de taakverdeling hangt ook samen met de taken die vrederechter en griffie wensen op te nemen. Een grotere betrokkenheid en interesse in de materie van bewindvoeringen heeft een positieve invloed op de kwaliteit van de administratieve opvolging. De diversiteit in de taakverdeling heeft dus te maken met de verhoudingen tussen de figuur van de vrederechter en het profiel van de griffie. Zoals reeds eerder gezegd is het beleid op het niveau van het arrondissement een derde factor.

6.2.3. Opvolging verslagen

Vaststellingen

10-1

De timing van de controle is divers, zowel wat de deadline voor de bewindvoerder als de controle door het vredegerecht betreft.

- 69% van de vredegerechten gebruiken een vaste datum in het jaar waarop alle jaarverslagen dienen binnen te komen. De meesten houden als deadline aan: de verjaardag van de beschikking of de eerste dag van de daaropvolgende maand.
- Er zijn griffies die de dossiers onmiddellijk bij het verstrijken van de deadline controleren, anderen controleren alle dossiers waarvan de deadline verstreken is binnen een bepaalde periode: twee weken, een maand, ...
- 7% van de vredegerechten controleert enkel op het moment dat ze er tijd voor hebben.

10-2

Er zijn vredegerechten waar de controle minimaal of onbestaande is.

10-3

Tijdens de bezoeken is vier keer vastgesteld dat ook wanneer men zegt dat men alle dossiers controleert en opvolgt, er nog altijd dossiers zijn waarbij dit niet het geval is.

10-4

Er is geen rechtlijnig verband tussen beschikbare tijd en middelen, en kwaliteit van de controle.

- Er zijn kantons waarbij men voldoende tijd en personeel heeft en waarbij de kwaliteit van de controle aanvaardbaar is;
- Er zijn kantons waarbij men tijd en personeel heeft en waarbij de controle niet kwaliteitsvol gebeurt;
- Er zijn kantons waarbij men geen tijd en personeel heeft en waarbij de kwaliteit van de controle toch aanvaardbaar is;
- En er zijn kantons waarbij men geen tijd en personeel heeft en waarbij de controle niet kwaliteitsvol gebeurt.

10-5

Er wordt vaak toegelaten dat de professionele bewindvoerders de modelverslagen niet gebruiken.

Analyse

De werkwijzen over de opvolging van de verslagen binnen de verschillende kantons zijn zeer divers. De timing van de controle wordt bepaald door ofwel de vrederechter, ofwel de griffie. Bepaalde werkwijzen zijn vanuit beheersingsperspectief minder vanzelfsprekend dan anderen. Zo zijn er bv. nog steeds vredegerechten die de deadline van verslagen van alle lopende bewindvoeringen op een of twee momenten in het jaar leggen. Dit houdt meer risico's in dan de deadlines meer te spreiden over het jaar. Men creëert zo een situatie waarbij alle controles op hetzelfde moment dienen te gebeuren. Op die manier ontstaat een zelf georganiseerde concentratie van werklust, waarbij het risico toeneemt op minder diepgaand controleren en het niet of laattijdig reageren op verslaggeving die niet binnen termijn is gebeurd. De wijze van opvolging van de verslagen is vaak ook afhankelijk van de werklust van de griffie op dat moment. Het gebeurt dat de opvolging van verslagen wordt uitgesteld omdat een medewerker afwezig is of de werklust het niet toelaat.

Er is dus niet altijd een stipte opvolging van de verslagen. Dit kan onder andere verklaard worden door bepaalde omstandigheden (onvoldoende kennis van de mogelijkheden van MaCH (Kit-N), niet-opgeleid personeel, hoog personeelsverloop, een hoog aantal dossiers in verhouding tot beschikbaar personeel,...).

Er zijn kantons waar geen actieve administratieve opvolging gebeurt. Er wordt niet actief opgevolgd of verslagen worden neergelegd. De garantie op bescherming van de persoon die de rechterlijke controle zou moeten bieden, wordt dus niet altijd geboden.

Het is ook opvallend dat sommige professionele bewindvoerders niet steeds automatisch hun verslag indienen, maar wachten op een rappel. Men zou kunnen verwachten dat deze bewindvoerders op een zodanige manier georganiseerd zijn, dat zelfs zonder administratieve controle, de verslagen tijdig worden ingediend. Wanneer dit structureel wordt nagelaten, zou hierop een reactie moeten volgen van het vredegerecht om de bewindvoerder te wijzen op zijn verplichtingen. Indien nodig moet de vrederechter gepaste maatregelen nemen in de lopende dossiers en deze bewindvoerder in de toekomst niet meer aanstellen.

In de nieuwe wet is opgenomen dat bewindvoerders verplicht de modelverslagen dienen te gebruiken. Dit vereenvoudigt de controle, zeker in het geval van een elektronisch bewindvoeringsdossier.

6.2.4. Geïnfomatiseerde controle

Vaststellingen

11-1

Er worden binnen de vredegerichten verschillende tools ingezet om de tijdigheid van de verslagen op te volgen. De meest voorkomende zijn: het agendabeheer van MaCH (Kit-N) en een eigen Excel-lijst. Een Word- of Excel-lijst wordt vaak gebruikt als back-up voor het agendasysteem van MaCH (Kit-N). Sommige kantons gebruiken in de eerste plaats een eigen lijst en MaCH (Kit-N) als back-up.

11-2

De tevredenheid over MaCH (Kit-N) varieert. 62% van de vredegerichten gebruikt volgens de vragenlijst géén papieren registratiesysteem meer. In bepaalde gevallen loopt de papieren registratie samen met een digitale.

Analyse

De tevredenheid over MaCH (*Kit-N*) is vaak gelinkt aan de mate waarin alle functionaliteiten van MaCH (Kit-N) worden gebruikt. Griffiers en griffiemedewerkers die de huidige mogelijkheden van MaCH volledig benutten, zijn over het algemeen meer tevreden. Tegelijkertijd hebben deze medewerkers ook waardevolle suggesties om MaCH nog meer aan te passen aan de praktijk. Kit-N, de nieuwe versie van MaCH heeft mogelijkheden, maar vertoont nog verschillende tekortkomingen. De meest gehoorde klachten zijn dat de functionaliteiten van MaCH (Kit-N) (en de manier waarop ermee moet worden gewerkt) niet aangepast zijn aan de huidige manier van werken in sommige kantons, en ook dat het systeem traag is in gebruik. Het is onduidelijk of deze traagheid iets met MaCH (*Kit-N*), dan wel met de *hardware* te maken heeft.

Op het terrein vernamen we dat griffies niet altijd 100% vertrouwen hebben in MaCH (*Kit-N*) en daarom vaak nog een tweede systeem gebruiken. Meestal is dit een handmatige Word- of Excel-lijst met de belangrijkste gegevens van een bewindvoering (o.a. rolnummer, naam beschermde persoon,

naam bewindvoerder, deadline jaarverslag). Dit heeft soms ook te maken met het aanhouden van gewoontes of op vraag van de vrederechter.

Er zijn nog heel wat functionaliteiten die men aan MaCH (*Kit-N*) kan toevoegen om de controle op bewindvoeringen te ondersteunen. MaCH (*Kit-N*) laat momenteel bijvoorbeeld niet toe om de financiële controle te ondersteunen. MaCH (*Kit-N*) laat de gebruiker ook niet toe om dossiers per bewindvoerder op te volgen, hoewel deze informatie wel in het systeem zit. De handmatige lijst die vele vredegerichten bijhouden, laten een opvolging per bewindvoerder soms wel toe (hoewel dit niet betekent dat deze gegevens sowieso worden gebruikt door de griffie of de vrederechter). Het is echter een gemiste kans dat er dubbel werk dient te gebeuren om bepaalde relevante informatie te kunnen opvolgen. In MaCH (*Kit-N*) wordt veel informatie ingebracht en opgeslagen die nuttig kan zijn voor het beheer van de bewindvoeringen en om evoluties op te volgen. Deze (statistische en beheers-) informatie is echter vaak niet rechtstreeks te consulteren door de gebruikers.

Vaak wordt – naast MaCH (*Kit-N*) – ook op papier gewerkt. De verschillende stappen worden dan in het controleproces op papier genoteerd. Een parallel systeem dat wordt ingezet als dubbele controle kan de controle verscherpen, maar houdt ook tijdverlies en het inzetten van bijkomende personele middelen in. Deze tijd en middelen kunnen ingezet worden om het persoonlijk contact met de beschermde persoon of de financiële controle verder aan te scherpen.

6.2.5. Opleiding griffie-personeel

Vaststellingen

12-1

Er zijn twee manieren waarop griffiemedewerkers hun kennis en vaardigheden uitbouwen. Eén ervan is het volgen van opleiding (bv. bewindvoeringen, MaCH (*Kit-N*),...). Een andere is leren op de werkvloer. Dit komt het meeste voor. Griffiemedewerkers leren van elkaar, van hun voorgangers, van de vrederechters.

Analyse

Griffiepersoneel dient met het oog op een kwaliteitsvolle opvolging van bewindvoeringsdossiers voldoende opgeleid te zijn, zowel op vlak van gebruik van MaCH (*Kit-N*) als op vlak van evolutie van de regelgeving over bewindvoeringen.

Griffiemedewerkers verkrijgen de nodige competenties in het kader van bewindvoeringen ofwel via opleiding maar meestal via leren op de werkvloer, door uitleg van collega's of van de vrederechter. Dit is uiteraard een mogelijkheid, maar dient aanvullend te zijn aan opleidingen die het griffie-personeel buiten de eigen werkomgeving kan volgen. Een reden die soms wordt aangehaald is dat de griffie geen tijd heeft voor het volgen van opleiding. Dit kan kloppen, maar het beleid dat gevoerd wordt binnen de griffie en de opvulling van het personeelskader zouden het mogelijk moeten maken hier tijd voor te hebben. Opleiding is immers een goede investering om in de toekomst nog efficiënter en effectiever te kunnen werken.

De mogelijkheden van MaCH (*Kit-N*) worden niet in alle kantons voluit benut. Dit heeft mogelijk te maken met de manier waarop de gebruikers zijn opgeleid bij de implementatie van MaCH (*Kit-N*). MaCH (*Kit-N*) is op ieder vredegericht op een bepaald moment geïnstalleerd en de griffiers en assistenten die daarbij betrokken waren hebben een vorm van opleiding gekregen. De intensiteit, de diepgang en de duur van deze opleidingen waren verschillend per kanton. Dit kan gaan van een paar

uurtjes de bestaande mogelijkheden overlopen, tot een meer diepgaande opleiding van een of meerdere dagen. Medewerkers die er later bijkwamen, moeten dit *on-the-job* leren. Door verloop en tijdsgebrek bestaat er een reëel risico dat niet alle medewerkers een volwaardig zicht krijgen op de mogelijkheden van MaCH (*Kit-N*). Ook de vrederechter kan een positieve of minder positieve invloed hebben op het gebruik van MaCH (*Kit-N*). Er is een handleiding beschikbaar voor MaCH (*Kit-N*), maar niet iedereen is hiervan op de hoogte of beschikt hierover. De handleiding is ook zeer technisch en weinig intuïtief en gebruiksvriendelijk.

Niet alle griffiemedewerkers hebben een even verregaande opleiding op het vlak van bewindvoeringen genoten. Hier lijkt geen beleid rond te zijn. Wat bewindvoeringen betreft is het wenselijk dat ook alle betrokken griffiemedewerkers minimum een goede basisopleiding volgen. Het IGO geeft aan dat er geen vraag is om zelf opleidingen te organiseren³². Wat MaCH (*Kit-N*) betreft, dienen alle griffiemedewerkers betrokken bij bewindvoeringsdossiers een voldoende diepgaande en praktijkgerichte opleiding te krijgen van alle functionaliteiten van MACH (*Kit-N*).

Griffies hebben ook weinig de reflex om overleg te plegen bij mogelijke vragen of problemen, over het gebruik en de functionaliteiten van MaCH (*Kit-N*), nieuwe tendensen die bewindvoeringen beïnvloeden, het opmaken van draaiboeken voor familiale bewindvoerders etc. Zelfs binnen sommige stads kantons³³ werken griffies soms nog steeds naast elkaar en blijven de oude “kantongrenzen” bestaan. Men lijkt zodanig gefocust op de eigen dagelijkse werking, dat men geen tijd neemt om even stil te staan bij bepaalde eigen werkwijzen en de mogelijkheden om te verbeteren.

6.3. Worden de financiële controles op de boekhouding van de bewindvoerders kwaliteitsvol uitgevoerd?

Norm

Kenmerken van een toezicht dat op een kwaliteitsvolle manier is georganiseerd op vlak van financiële controle.

Een goed georganiseerd toezicht op de bewinden vereist het uitvoeren van financiële controles op de boekhouding van de bewindvoerders in drie fases:

- **Eerstelijns controle** door een griffiemedewerker, die toeziet op de stipte inlevering van de verslagen, controleert of de verslagen formeel volledig zijn en zijn opgesteld volgens het voorgeschreven model. Desgevallend, neemt hij contact met de bewindvoerder om bepaalde vragen te stellen of bijkomende stukken te bekomen;
- **Tweedelijns controle** door de vrederechter die de dossiers, na voorafgaand nazicht door de griffiemedewerker, ontvangt voor goedkeuring en het nemen van een beschikking tot toekenning van beheersloon en kostenvergoeding, alsmede telkens wanneer specifieke vragen of anomalieën rijzen;
- Eventueel, **een derdelijns controle** door een technisch adviseur³⁴, daartoe aangesteld door de vrederechter
  - indien er ernstige aanwijzingen zijn van tekortkomingen in het beheer van een bewind of wanneer de complexiteit van de rekeningen dit rechtvaardigt (cf. art. 499/14, §2, 6de lid, B.W.);

³² Het IGO biedt op hun website wel de mogelijkheid aan om externe opleidingen over bewind te volgen.

³³ In stedelijke agglomeraties met meerdere kantons zijn de griffies gemeenschappelijk georganiseerd.

³⁴ Bv. een boekhouder of accountant

- steekproefsgewijs volgens vooraf vastgestelde doelstellingen en criteria (omvang vermogen, periodiciteit, het aantal bewinden beheerd door de bewindvoerder, ...).

Opmerking: De technisch adviseur dient in elk geval na te gaan of de boekhouding correct wordt gevoerd, waarheidsgetrouw is en alle operaties bevat. De controle gaat de volledigheid van de operaties na op basis van het dagboek, de bewijsstukken van uitgaven en de bankuittreksels, zodat de tegenpartij van iedere operatie kan worden geïdentificeerd.

Risico's bij niet-naleving van de norm

Het grootste risico bij een gebrek aan kwaliteitsvolle financiële controle is, dat het vermogen van de beschermde persoon bewust of onbewust niet degelijk wordt beheerd zonder dat het wordt opgemerkt.

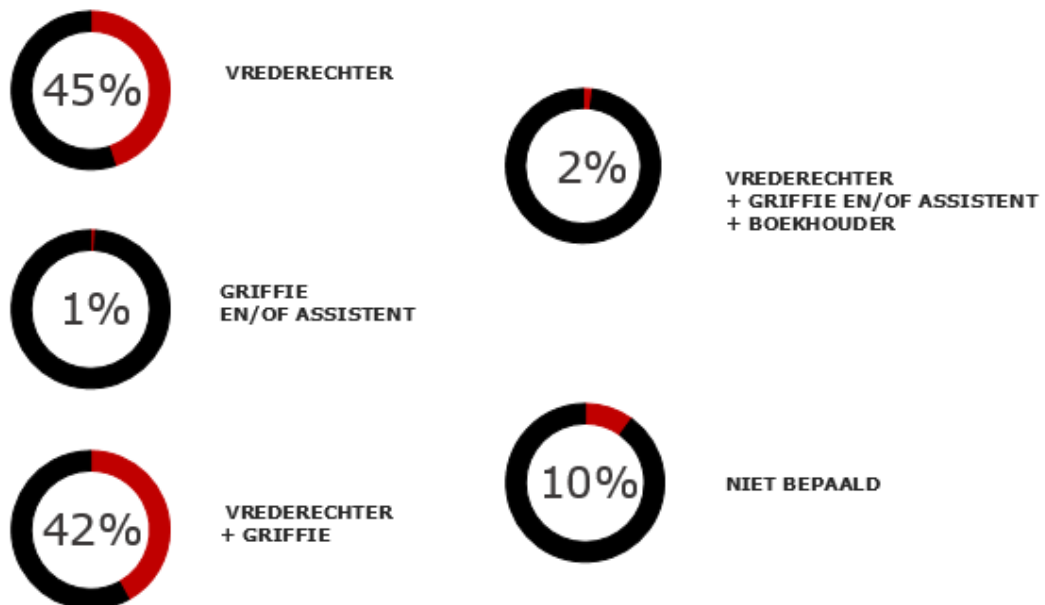
Er zijn grote verschillen tussen de wijze waarop de financiële controles binnen de verschillende vredege rechten zijn georganiseerd. De controles zijn om diverse redenen niet overal even kwaliteitsvol en diepgaand. De vredege rechten beschikken niet over de gepaste middelen, informatie en tools om dit kwaliteitsvol te doen. De aandacht voor de levenskwaliteit en de levensomstandigheden van de persoon onder bewind zijn hierbij een aandachtspunt.

6.3.1. Taakverdeling en vier-ogen-principe

Vaststellingen

13-1

42% van de vredege rechten geeft aan dat er voor de financiële controle samenwerking is tussen de vredege rechter en de griffie. 45% geeft aan dat de controle enkel gebeurt door de vredege rechter. 1% geeft aan dat de controle gebeurt door de griffie. 2% geeft aan regelmatig met een technisch adviseur te werken.

Figuur 4: Taakverdeling financiële controle

13-2

9% van de vrederechters geeft aan reeds beroep gedaan te hebben op een technisch adviseur. Er lijkt binnen de vredegerichten weinig beleid te zijn met betrekking tot het al dan niet aanstellen van een technisch adviseur (boekhouder), behalve bij zeer grote vermogens. Slechts in uitzonderlijke gevallen is het vermogen te ingewikkeld om zelf de financiële controle uit te voeren. Het is volgens vrederechters kennelijk niet realistisch een technisch adviseur aan te stellen bij gemiddelde zaken wegens de grote kostprijs.

13-3

Het vier-ogen-principe (dat terugkomt in de norm van de HRJ) is niet overal van toepassing. Het vier-ogen-principe is een procedureel uitgangspunt dat stelt dat voor bepaalde handelingen altijd twee mensen nodig zijn, zodat zij elkaar kunnen controleren. Dit om vergissingen, fouten, fraude en andere mistoestanden te voorkomen.

Analyse

Zoals reeds eerder aangegeven heeft de diversiteit in de taakverdeling o.a. te maken met de verhouding en dynamiek tussen vrederechter en griffie.

In het kader van de financiële controle is het vier-ogen-principe wel een belangrijk aandachtspunt. Een dubbele controle geeft in het kader van het controleren van cijfergegevens extra garanties voor de juistheid en heeft een preventieve werking tegen misbruiken. Vandaar dat het belangrijk is dat zowel de griffie als de vrederechter de financiële controle uitvoeren.

Het is van belang dat niet enkel een basiscontrole wordt uitgevoerd, maar dat er diepgaand wordt gekeken naar de bewegingen in het vermogen en de koppeling van de uitgaven met de noden van de beschermde persoon. Diegenen die de controle uitvoeren dienen hiervoor de nodige competenties te hebben. Voor de basiscontroles zijn geen specifieke opleidingen vereist. Van een griffier en een vrederechter mag worden verwacht dat zij hiertoe in staat zijn. Indien men zich niet in staat acht om een meer diepgaande controle zelf uit te voeren, kan een beroep worden gedaan op een technisch adviseur. Deze derdelijnscontrole is gezien de kostprijs enkel aan te raden voor zeer complexe vermogens of financiële transacties of in het geval dat er een aanvoelen van fraude of misbruik is.

Het is niet eenvoudig systematische fraude op te sporen. Doorgedreven fraude komt vaak pas aan het licht als de fraudeur een fout maakt. Daarom is het belangrijk om fraude te vermijden door fraude preventief aan te pakken en het gevoel te geven dat er een grote pakkans is. De wetgever heeft recent de verplichting ingevoerd om te controleren op fraude. Het is aangewezen om de vrederechters en de griffie in deze materie op te leiden.

6.3.2. Controle en controlepunten

Vaststellingen

14-1

De meest gebruikte controlepunten in de financiële controle van de vredegerichten zijn:

- de volledigheid en duidelijkheid van de gegevens in het verslag
- de aanwezigheid van bewijsstukken
- vergelijking van de bedragen in het verslag met bedragen in bankrekeninguittreksels
- de totalen van alle posten
- vergelijking van de beginstand van het huidige verslag met de eindstand van het vorig verslag.

Sommige vredegerichten doen ook nog aanvullende controles, bijvoorbeeld:

14-2

- de evolutie van het vermogen: is er een stijging of een daling en kan die verklaard worden door een specifieke machtiging of aan de hand van andere bewijsstukken?
- vergelijking van het huidig patrimonium met het beginpatrimonium: zijn er niet plots huizen, rekeningen, effecten etc. toegevoegd?
- de gebruikte rekeningnummers: komen ze overeen met de gebruikte nummer uit het vorige verslag, zijn er nieuwe rekeningnummers, zijn er rekeningnummers verdwenen, kan er duidelijk gezien worden dat de rekeningnummers effectief toebehoren aan bv. een instelling, een verzorger, een dokter,... ?
- controle van de inkomsten en de uitgaven met oog voor
  - o overeenstemming tussen bedrag en type uitgave: vb. is het betaalde bedrag voor het verblijf in een rusthuis in overeenstemming met een algemeen aanvaarde kostprijs van zo'n verblijf
  - o overeenstemming tussen uitgave en rekeningnummer: vb. wordt effectief een rekeningnummer van een dokter gebruikt voor een bezoek aan de dokter?
  - o overeenstemming tussen uitgave en noden van beschermde persoon: vb. wordt er geen garage gehuurd voor iemand die geen auto heeft?
- controle van afwijkingen van de inkomsten en de uitgaven in verhouding tot vorige jaren
- controle van vage posten als 'varia', 'andere', 'cash-afhaling': waarvoor zijn de gelden gebruikt en door wie zijn ze afgehaald?
- controle van bedragen op spaarrekeningen en of de zichtrekening de toegestane bedragen van de beschikking al dan niet overschrijden

14-3

Deze controlepunten richten zich op enkele basisgegevens. Er is weinig diepgaande controle.

14-4

Het ervaren van werkdruk, de aanwezige competenties en het aanwezige fraudebewustzijn beïnvloeden de diepgang van de financiële controle.

14-5

Er wordt in uitzonderlijke gevallen gebruik gemaakt van een elektronische tool om financiële controles automatisch op te volgen (bv. een Excel met automatische berekening aan de hand van enkele parameters).

Goede praktijk

In het kanton Westerlo vult de griffie reeds het eindbedrag van het vorig verslag in het sjabloon van het nieuw verslag. Dit is enerzijds een controle voor het vredegericht zelf, en ondersteunt anderzijds de bewindvoerder in zijn taak.

14-6

Slechts in uitzonderlijke gevallen wordt voor de financiële controle een neergeschreven checklist gebruikt.

Goede praktijken

In een kanton in Brussel werkte de vrederechter een controletool uit met het oog op een systematische actualisatie van de gegevens in een dossier en een passende controle van de bewindvoering. De ontwikkelde controletool betreft enerzijds een tabel van alle hangende zaken en anderzijds een evolutiebalans waarin voor ieder bewind de financiële gegevens van de beschermde persoon worden opgeslagen. Dit document biedt de mogelijkheid van een grondige controle en geeft o.a. aan waar er grote schommelingen zitten in het patrimonium of de erelonen van een bewind.

De vrederechter van een ander Brussels kanton werkte eveneens een Excel-spreadsheet uit met een groot aantal gegevens voor elk bewind. Naast de standaardinformatie wordt bv. ook het aantal maanden vertraging van het inleveren van het rapport, het kapitaal, de inkomsten, de gebouwen, de erelonen, het bedrag toegerekend als buitengewone vergoeding vermeld.

Analyse

Naast het toezicht op de handelingen van de bewindvoerder moet ook het boekhoudkundige deel van het verslag aan een minimale controle worden onderworpen. Dit laat onder meer toe om de evolutie van het patrimonium van de beschermde persoon op te volgen en om grote schommelingen vast te stellen. In meerdere vredegerichten wordt deze evolutie opgevolgd.

Er is over het algemeen weinig diepgang in de financiële controle van het boekhoudkundig deel van de jaarlijkse verslagen. Vaak beperkt de controle zich tot een eerder formele basiscontrole waarbij wordt gekeken of alle eindsaldi van de rekeningen vermeld in het verslag overeenkomen met de uittreksels en of het beginsaldo van het jaarverslag overeen komt met het eindsaldo van het jaarverslag. In een aantal gevallen is de controle beperkt tot het nagaan of hetgeen in het verslag is ingevuld, overeenstemt met de stavingsstukken.

Er zijn vredegerichten die voor hun financiële controle gebruik maken van formele tools of checklists om de controle van het boekhoudkundige luik te vereenvoudigen en te stroomlijnen. Op enkele uitzonderingen na worden die te weinig gedeeld met andere vredegerichten en is het gebruik van deze hulpmiddelen, weinig verspreid. Ook hier zou een betere samenwerking en delen van kennis een stap vooruit zijn.

De controle van het boekhoudkundige deel kan vaak niet meer dan een marginale toets inhouden. Het is niet altijd mogelijk voor de vrederechter om al deze parameters tot in de details te controleren³⁵. Het verschil in diepgang heeft onder andere te maken met het voor handen of niet voor handen zijn van uitgebreide stavingsstukken en de beperkte controlemogelijkheden waarover de vrederechters beschikken. Er bestaan uiteenlopende praktijken en afspraken met bewindvoerders over welke stukken door de bewindvoerder bij het verslag moet worden gevoegd. Sommige vredegerichten vragen weinig tot geen stavingstukken, andere vragen een volledig en gedetailleerd overzicht van de bewegingen op de rekeningen, zowel bij professionele als bij (sommige) familiale bewindvoerders. Voor bepaalde uitgaven worden soms gericht bijkomende stavingstukken gevraagd. Het kan echter zowel een preventieve als reactieve manier zijn om fraude tegen te gaan of op te sporen. De wetgever heeft recent de verplichting ingevoerd om ook de achterliggende overzichten van uitgaven van bankrekeningen bij het jaarlijkse verslag te voegen. Dit vergroot de controlemogelijkheden.

Vredegerichten geven nog een andere reden voor minder diepgang van de controle en dat is tijdsgebrek. Hierdoor kunnen niet alle dossiers even grondig worden gecontroleerd. Een methode zou kunnen zijn dat vredegerichten zich in het algemeen beperken tot een marginale controle en steekproeven organiseren om enkele dossiers diepgaand te controleren. Dit heeft mogelijk een preventieve werking. Er wordt door de vrederechters aangegeven dat het feit dat men potentieel volledig doorgelicht kan worden een afschrikkend effect kan hebben en misbruiken kan tegengaan. Van zodra bewindvoerders weten dat er een kans bestaat dat ze uitgebreid gecontroleerd zijn, zullen zij minder geneigd zijn dit risico te nemen.

Ook wat de financiële controle betreft is het van belang oog te hebben voor de beschermde persoon: kan de persoon een gelijkwaardige levenskwaliteit aanhouden als vóór het bewind? Het spreekt voor zich dat de vrederechter op dat vlak moet nagaan of de bewindvoerder zijn taak goed uitvoert. Hij kan o.a. nagaan of de bewindvoerder niet te zuinig is en het vermogen onnodig en ten nadele van de levensomstandigheden van de beschermde persoon laat groeien, of dat hij juist het vermogen zonder

---

³⁵ Sinds 1 maart 2019 is ook een verplichting ingevoerd om met het verslag voor elke bankrekening een kopie mee te delen van de door de bank uitgebrachte lijst van de verrichtingen tijdens de periode waarop het verslag betrekking heeft, met vermelding van het saldo ter staving van de in het verslag vermelde saldi alsook, in voorkomend geval, een attest van de financiële instelling betreffende de belegde kapitalen.

gegronde redenen te veel aanwendt. Stemmen de uitgaven overeen met een goede zorg voor de beschermde persoon en een goed beheer van het vermogen? Daarom is het van belang om zicht te hebben op de gedetailleerde uitgaven die een bewindvoerder doet voor de beschermde persoon en om de persoon en de levensomstandigheden goed te kennen. Ook hier moet het belang van contact te hebben met zowel beschermde persoon, als bewindvoerder worden onderstreept.

6.3.3. Begin- en eindcontrole van bewindvoeringsdossiers

Vaststellingen

15-1

77% van de vredege rechten geeft aan een controle te doen van het patrimoniumverslag. Voor de controle van het patrimoniumverslag wordt door de vredege rechten aangegeven dat zij onmogelijk de juistheid van het aangegeven patrimonium kunnen controleren en dat zij daarvoor geen onderzoeksbevoegdheid hebben.

15-2

Eén vredege rechter van de 26 bezochte vredege rechten zegt zelf initiatieven te nemen om het patrimonium van beschermde personen te optimaliseren.

Goede praktijk

In kanton Oostende II vraagt men aan alle bewindvoerders een attest op te vragen bij de nationale bank met alle lopende rekeningen van de persoon onder bewind. Er wordt gevraagd dit neer te leggen bij het aanvangsverslag. Deze vraag wordt ook officieel opgenomen in de beslissing waarin de vredege rechter de bewindvoerder aanstelt.

15-3

90% van de vredege rechten geeft aan een controle te doen van het eindverslag op het einde van een bewindvoering.

Analyse

De controle van het patrimoniumverslag³⁶ is de basis van de financiële controle. Een correcte voorstelling van het patrimonium van een beschermde persoon bij aanvang van de bewindvoering is het startpunt en de basis van een kwaliteitsvolle opvolging. De verdere controle staat en valt met de volledigheid en correctheid van de informatie die in dit verslag is opgenomen.

Het is echter een achilleshiel bij de controle op bewindvoeringen aangezien vredege rechten tot voor kort geen enkele onderzoeksbevoegdheid hadden om maatregelen te nemen om een correct zicht te krijgen op het patrimonium van een persoon. Aangezien het onmogelijk is om te controleren of de verkregen informatie correct is, loopt men het risico dat de verdere controles op los zand zijn gebouwd.

Het is voor – voornamelijk professionele – bewindvoerders niet altijd eenvoudig om een volledig zicht te krijgen op het patrimonium van een persoon. Vaak worden de patrimoniumverslagen dan ook niet neergelegd binnen de door de wet voorziene termijn van een maand na het aanvaarden van de bewindvoeringsopdracht.

³⁶ In dit eerste verslag dient de bewindvoerder alle details over het patrimonium van de beschermde persoon bij aanvang van de bewindvoering op te lijsten.

Sinds kort kan de vrederechter inlichtingen inwinnen over de familiale, morele en materiële toestand van de te beschermen persoon alsook over diens levensomstandigheden³⁷. Op die manier kan de vrederechter een meer accuraat beeld krijgen van het patrimonium. De HRJ hoopt dat vrederechters hiervan gebruik zullen maken.

Aangezien de informatie van binnenlandse rekeningen gecentraliseerd is bij de Nationale Bank, zou het moeten mogelijk zijn om op een eenvoudige manier een overzicht van rekeningen van de beschermde persoon te krijgen, bijvoorbeeld door een automatische toegang via het elektronisch dossier. Gezien deze informatie beschikbaar is, kan deze zelfs automatisch ingevuld worden in het elektronisch dossier³⁸.

Het is niet de rol van een vrederechter om initiatief te nemen om het patrimonium van beschermde personen te optimaliseren. Dergelijke praktijken houden een verhoogd risico op belangenvermenging in zich.

6.3.4. Vergoedingen en kosten

Vaststellingen

16-1 Voor de vergoedingen voor buitengewone prestaties hebben tien arrondissementen richtlijnen. Deze richtlijnen worden niet in alle kantons gevolgd.

16-2 Bij machtiging tot vergoedingen voor buitengewone ambtsverrichtingen wordt niet in alle vredegerechten nagekeken of de vergoeding in verhouding staat tot de geleverde prestaties en of de prestaties voldoende gedetailleerd zijn omschreven.

16-3 De aanvraag voor vergoeding (erelonen en kosten) moet soms worden bijgestuurd. Dit is het geval in 81% van de bezochte vredegerechten. Bij twijfel worden stukken ter staving opgevraagd (zie ook vaststelling 18-5).

16-4 In de regel vragen familiale bewindvoerders geen vergoeding behoudens verplaatsingskosten. Er zijn kantons die aanmoedigen dat familiale bewindvoerders hun vergoeding opvragen.

Analyse

Voor een professionele bewindvoering dient de beschermde persoon een ereloon en een kostenvergoeding te betalen aan de professionele bewindvoerder. Voor bewindvoeringen met een klein inkomen en vermogen is dit echter niet altijd evident. 3% op een klein inkomen plus kosten kan het verschil maken tussen net wel of net niet rondkomen³⁹. Er zijn bewindvoerders die daarom voor bepaalde bewindvoeringen geen vergoeding vragen.

Arrondissementele richtlijnen, aanwezig in de meeste arrondissementen, bepalen op een eenduidige manier de vergoedingen die een bewindvoerder kan krijgen. Arrondissementele richtlijnen gaan willekeurig tegen en zijn helder voor zowel de bewindvoerder als de beschermde persoon⁴⁰. De

³⁷ Artikel 1246 van het Gerechtelijk Wetboek, zoals vervangen door de wet van 1 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie, inwerkingtreding 1 maart 2019.

³⁸ Zie bv. de vooraf ingevulde velden in de belastingaangifte via tax on web.

³⁹ Artikel 497/5 van het Burgerlijk Wetboek stelt dat de vrederechter, bij een met bijzondere redenen omklede beslissing, de bewindvoerder een bezoldiging toekennen kan waarvan het bedrag niet hoger mag zijn dan drie procent van de inkomsten van de beschermde persoon.

⁴⁰ Verschillende arrondissementen hebben deze richtlijnen op hun website geplaatst.

vergoedingsrichtlijnen verschillen echter. Het lijkt aangewezen ook hier te streven naar meer uniformiteit. Artikel 497/5 van het Burgerlijk Wetboek stelt dat de Koning bepaalde kosten op forfaitaire wijze kan begroten en de wijze bepalen waarop de vergoeding van deze kosten wordt begroot. Het nemen van een dergelijk wettelijk kader kan zorgen voor meer uniformiteit en bijkomende transparantie.

Het is in het belang van de beschermde persoon dat wordt nagekeken of de gevraagde erelonen correct zijn en of de kosten stroken met de werkelijke handelingen die de bewindvoerder heeft gesteld in het kader van de bewindvoering. Niet alle vredegerichten kijken dit grondig na. Er is ook meermaals aangegeven en vastgesteld dat de gevraagde kosten en erelonen regelmatig moeten worden aangepast. Bewindvoerders worden hier echter niet altijd op aangesproken wanneer dit wordt vastgesteld. Men voert gewoon de aanpassing door zonder de bewindvoerder hierop aan te spreken. Sommige vredegerichten vinden dat de vergoedingen te laag liggen, anderen vinden ze te hoog. Er zijn vredegerichten die pleiten voor de invoering van een systeem van pro deo bewindvoerder om de kosten voor de minderbegoeden te drukken. Men moet zich er wel van bewust blijven dat ook in dit geval 'bewindvoering op maat' nodig is en dat men er over moet waken dat steeds de meest geschikte bewindvoerder wordt aangesteld.

6.4. Wordt het risico op fraude en belangenvermenging in hoofde van de bewindvoerders preventief en reactief aangepakt?

Norm

Hoewel een vertrouwensrelatie dient te bestaan tussen de vrederichter en de bewindvoerder, dient de vrederichter ervoor te zorgen dat deze relatie professioneel blijft en een behoorlijke uitoefening van zijn toezichtsplicht niet belemmert.

Het niet of niet tijdig nakomen van bepaalde verplichtingen door de bewindvoerder kan een ernstige aanwijzing zijn van wanbeheer of zelfs fraude.

Bepaalde evoluties in het vermogen van de beschermde persoon kunnen een belangrijke indicatie zijn van het bestaan van problemen.

Risico's bij niet-naleving van de norm

Op niveau van een individueel dossier waar misbruiken, belangenvermenging of fraude wordt toegepast, wordt de beschermde persoon benadeeld. Fraude en belangenvermenging zijn daarnaast ook nefast voor het vertrouwen van de burger in het systeem van bewindvoering en justitie.

 Er is geen georganiseerde preventieve en reactieve aanpak van het risico op fraude en belangenvermenging. De vredegerichten beschikken niet over de gepaste middelen, informatie en tools om dit te doen.

6.4.1. Fraudedetectie

Vaststellingen

17-1

Sommige vredege rechten geven zelf aan dat het eenvoudig is om te frauderen. Dit was het geval in 34% van de bezochte vredege rechten.

17-2

De huidige controlemechanismen bieden geen garantie dat fraude wordt gedetecteerd. Zelfs als er in slechts 1% van de bewindvoeringen fraude wordt gepleegd, zou het opvolgen controlemechanisme die 1% moeten vinden. Dit is momenteel niet het geval.

17-3

Fraudegevallen worden niet in alle gevallen door het vredege recht zelf opgespoord of ontdekt. Het gebeurt ook vaak dat het fraudegeval of mogelijk geval van fraude door derden (instellingen, vertrouwenspersonen,...) aan de vredege rechten wordt gemeld.

Analyse

Sommige vredege rechters en griffiers gaan ervan uit dat fraude eenvoudig is en dat ze fraude niet snel zullen opmerken. Het lijkt er vaak op dat men er zich op voorhand bij neerlegt en er vanuit gaat dat het niet de moeite is fraude op te sporen.

Daarbij valt het op dat sommige vredege rechten een kleine afwijking in de boekhouding al als problematisch beschouwen, terwijl anderen zelfs een grote afwijking door de vingers zien.

Vredege rechten merken vaak zelf de fraude niet op, maar worden op de hoogte gebracht door derden.

De houding dat fraude niet opgespoord kan worden, kan het risico op fraude verhogen omdat potentiële fraudeurs de kans klein achten dat zij effectief gepakt zullen worden (zie ook later).

De vredege rechten dienen uiteraard wel over de mogelijkheden te beschikken om fraude op te sporen. Naast de nodige tijd en middelen, zijn ook de nodige stavingsstukken belangrijk. Sinds 1 maart 2019 is het verplicht om met het verslag voor elke bankrekening een kopie mee te delen van een lijst, uitgebracht door de bank, van de verrichtingen tijdens de periode waarop het verslag betrekking heeft, met vermelding van het saldo ter staving van de in het verslag vermelde saldi alsook, in voorkomend geval, een attest van de financiële instelling betreffende de belegde kapitalen.⁴¹

⁴¹ Artikel 499/14, §2, tweede lid, 6° van het Burgerlijk Wetboek, zoals gewijzigd door de wet van 21 december 2018.

6.4.2. Fraudebewustzijn

Vaststellingen

18-1

De geauditeerden vinden over het algemeen dat de controle van de bewindvoeringen goed verloopt.

18-2

De geauditeerden geven aan een groot vertrouwen te hebben in het functioneren van professionele bewindvoerders.

18-3

In de bezochte vrederechten overheerst het gevoel dat het risico op fraude zich voornamelijk situeert in dossiers met familiale bewindvoerders (65%). In een beperkt aantal gevallen (35%) wordt het risico eerder bij professionele bewindvoerders gelegd.

18-4

Aanvragen voor vergoeding (erelonen + kosten) moeten regelmatig door het vrederecht worden bijgesteld. Deze aanpassing wordt door de vrederechters vaak benoemd als een typ- of rekenfout.

18-5

De door de bewindvoerders gevraagde verplaatsingskosten worden niet altijd gecontroleerd. Eén vrederechter geeft aan ook zelf voor het bezoek van meerdere personen tijdens één bezoek voor iedere bezochte persoon verplaatsingskosten aan te rekenen

18-6

24% van de vrederechten zijn niet in staat aan te geven hoeveel fraudegevallen de laatste jaren zijn voorgekomen in hun kanton. 47% gaf in de vragenlijst aan dat er de laatste jaren geen fraudegevallen zijn vastgesteld. De overige 29% gaf een exact cijfer van het aantal fraudegevallen waar zij weet van hadden.

Analyse

De vrederechten zijn over het algemeen tevreden over de manier waarop de controle verloopt. De houding van de korpschef, vrederechter, griffiers en medewerkers ten aanzien van de controle op de bewindvoeringen wordt voornamelijk gekleurd door een positieve houding ten aanzien van het samenwerken met professionele bewindvoeringen.

De twee belangrijkste redenen die worden aangegeven waarom de tevredenheid over professionele bewindvoeringen hoger ligt zijn:

- 1) dat vrederechters de advocaten waarmee ze samenwerken goed kennen, vaak ook uit een verleden als advocaat, en;
- 2) dat zij zijn georganiseerd en de wetgeving kennen waardoor de vrederechter en de griffie minder tot geen moeite moeten doen om de werkwijze in bewindvoeringsdossiers uit te leggen.

Een gevaar hierbij is echter dat er met een onvoldoende kritische blik naar de dossiers wordt gekeken. Wanneer het vertrouwen in professionele bewindvoerders hoog is, verhoogt dit het risico op het niet vaststellen van eventuele systematische fraude.

Vertrouwen in bewindvoerders is nodig. Over het algemeen kan men ervan uitgaan dat professionele bewindvoerders hun taak vervullen vanuit een professioneel engagement om een persoon te beschermen. Blind vertrouwen houdt echter een risico in. Een gezond kritische houding met enkele weloverwogen knipperlichten zal de detectie van fraude en dus ook de controle op de bewindvoering aanscherpen. Men kan beter voorkomen dan genezen. Dit wil zeggen dat bv. 'een mooi ingevuld document' niet automatisch een correct ingevuld document is, of dat een fout in het ereloon niet per

se een typfout is. Uiteraard kunnen fouten gebeuren, maar als deze consequent zouden gebeuren (wat moet opgevolgd worden) kan er sprake zijn van misbruik of fraude.

Daarnaast is er ook voldoende tijd nodig om een dossier grondig te controleren. Dit veronderstelt voldoende personeel in verhouding tot het aantal dossiers, maar ook door het stroomlijnen van de procedures over de controle. Er moet worden stilgestaan bij manieren hoe het werkproces efficiënter kan worden aangepakt: welke stappen in de huidige manier van werken écht nodig zijn, welke sneller kunnen uitgevoerd worden of niet meer uitgevoerd moeten worden, hoe digitale tools automatische berekeningen kunnen uitvoeren etc.

In de meerderheid van de kantons worden acties ondernomen om fraude en misbruiken tegen te gaan. Zo wordt soms een checklist voor de correcte berekening van de verplaatsingskosten van bewindvoerders gebruikt. Vaak wordt ook een limiet op de lopende rekening opgelegd in de beschikking om te vermijden dat een bewindvoerder grote bedragen in één keer kan afhalen. Een gemelde manier van frauderen is echter het systematisch doorsluizen van kleine bedragen naar eigen rekeningen voor fictieve kosten of diensten. Voor het opsporen van dit soort fraude worden weinig maatregelen getroffen.

Er moet op worden toegezien dat de verplaatsingskosten correct worden toegepast en er geen dubbele facturatie is wanneer een bewindvoerder tegelijkertijd meerdere beschermde personen bezoekt. Dit geldt eveneens voor de verplaatsingskosten van de vrederechter en de griffier wanneer zij op plaatsbezoek gaan.

Er bestaan manieren om zowel proactief als reactief het risico op fraude te verminderen. Het is daarbij van belang fraudedetectie breder te bekijken dan louter het controleren van de basisboekhoudkundige gegevens. Men moet ook aandacht hebben voor de frauderisico's en ook aan fraudepreventie doen.

Voor de fraudeaanpak en –preventie kan men bijvoorbeeld werken volgens het ISMA-model⁴². In dit model kan de intentie tot regelovertreding tot op zekere hoogte worden verklaard aan de hand van de aanwezigheid van afwijkende interne en sociale normen, de ervaren mogelijkheden tot regelovertreding en de kosten en baten van gedrag (afschrikking).

De interne norm betreft de mate waarin het individu de neiging heeft tot (niet-) naleving door de gevoelde morele plicht. De sociale norm staat voor de indruk die individuen hebben over wat anderen in de relevante omgeving acceptabel vinden en doen met betrekking tot de regelnaleving. Bij de mogelijkheden gaat het erom in hoeverre individuen mogelijkheden zien om bepaalde regels te overtreden dan wel na te leven. Afschrikking, tot slot, heeft betrekking op de kans dat men wordt gepakt door een handhavende instantie (pakkans) en een inschatting van de ernst van de gevolgen (sanctie). Het is mogelijk onderscheid te maken tussen de objectieve pakkans en de subjectieve pakkans. De objectieve pakkans is de kans dat personen ontdekt worden op het moment dat zij de regels overtreden. Bij de subjectieve pakkans gaat het om de perceptie van personen; hoe groot schatten ze zelf de kans dat ze gepakt worden⁴³.

Specifiek voor de bewindvoering zou dit kunnen zeggen het o.a. van belang is:

- dat in de opleiding van bewindvoerders integriteit en deontologie als een belangrijk onderdeel van de opleiding te zien;
- dat er instanties zijn die de sociale norm bewaken bv. korpschefs, stafhouders,...;

⁴² ISMA staat voor Interne norm, Sociale norm, Mogelijkheden, Afschrikking

⁴³ Fenomeenonderzoek PGB-fraude in Nederland Een onderzoek naar frauderisico's in de PGB-regelgeving per 1 januari 2012, uitgevoerd door de FIOD, het FP en de Inspectie SZW (<https://guusschrijvers.nl/wp-content/uploads/2013/02/fenomeenonderzoek-pgb-fraude-in-nederland.pdf>)

- dat de verhouding tussen de vrederechter en de griffie binnen een vredegerrecht voldoende open en gelijkwaardig is en dat ze elkaar wijzen op eventuele normvervagingen;
- dat bewindvoerders weten dat er effectief en grondig gecontroleerd wordt;
- dat er gecommuniceerd wordt over correcties die zijn aangebracht in de verslagen;
- dat misbruiken effectief een gevolg krijgen

6.4.3. Plaatsvervangers als bewindvoerders

Vaststellingen

19-1

24% van de vredegerichten geeft aan geen plaatsvervangende rechters als bewindvoerders aan te stellen.

19-2

124 vredegerichten geven aan geen beperking te hanteren:

- 111 vredegerichten geven aan absoluut geen beperking te hanteren
- 4 vredegerichten geven aan dat ze enkel plaatsvervangers aanstellen op verzoek van de te beschermen persoon
- 3 vredegerichten geven aan dat ze ervoor zorgen dat plaatsvervangers geen band hebben met de dossiers die zij behandelen
- In 2 vredegerichten zijn er geen plaatsvervangers
- 1 vredegericht geeft aan een beperking door te voeren binnen het eigen kanton, maar een van zijn plaatsvervangers is wel bewindvoerder in een ander kanton
- 1 vredegericht geeft aan dit occasioneel te doen
- 1 vredegericht geeft de helft van de bewindvoeringen aan plaatsvervangers
- 1 vredegericht zit in een uitdoofscenario: er is nog één plaatsvervanger aangesteld als bewindvoerder tot deze dossiers worden afgesloten.

19-3

Vrederechters geven aan dat zij vrezen dat bij een verbod op de combinatie van plaatsvervanger en bewindvoerder de meesten hun mandaat als plaatsvervanger zullen stopzetten.

Analyse

De HRJ blijft bij zijn standpunt dat het af te raden is plaatsvervangende rechters ook aan te stellen als bewindvoerder in hun eigen kanton.

Wanneer een plaatsvervangend rechter ook bewindvoerder is, kan er bij de burger een perceptie van partijdigheid optreden. Zeker wanneer onvoldoende bewaakt wordt dat deze persoon niet optreedt in een en hetzelfde dossier vanuit twee functies. Dit geldt eveneens voor griffiers die zelf familiaal bewindvoerder zijn en mee hun eigen dossier controleren. Er is ook een inherent risico dat de vrederechter zich soepeler zou opstellen tegenover de plaatsvervangende rechter in de dossiers waarin hij of zij bewindvoerder is.

Een veelgehoorde opmerking bij de mogelijke beperking om als plaatsvervanger ook bewindvoerder te mogen zijn, is dat plaatsvervangers hun taak zullen opgeven om bewindvoerder te kunnen blijven⁴⁴.

⁴⁴ Optreden als plaatsvervangend rechter is onbezoldigd, een bewindvoerder wordt vergoed.

Hoewel de praktijk relatief wijdverspreid is binnen de vrederechten, kan de combinatie - door dezelfde persoon - van de functies van plaatsvervangend rechter en professioneel bewindvoerder twijfelachtig zijn en zou in ieder geval opheldering verdienen.

De HRJ heeft zich al twee keer over deze kwestie gebogen. In een advies van 26 april 2006 werd reeds vermeld: "(.....) Als overblijfsel van een vroeger wijder verbreide praktijk die echter in bepaalde arrondissementen of bepaalde kantons nog hardnekkig is, worden juridische mandaten toegekend aan plaatsvervangende rechters (voorlopig bewind⁴⁵, curatele van faillissementen, curatele over onbeheerde nalatenschap, enz.). Is dat een vorm van tegenprestatie voor bewezen diensten? Geen enkele magistraat geeft dat uitdrukkelijk toe. Blijkbaar lijkt de evolutie van de gevoeligheden echter in de richting te gaan van een wijziging van de gewoonten. Om iedere vorm van dubbelzinnigheid te vermijden dient de situatie evenwel te worden uitgeklaard."⁴⁶

Naast de hierboven vermelde kwestie van de mogelijke tegenprestatie voor verleende diensten, kan de combinatie van de functies van rechter-plaatsvervanger en professioneel bewindvoerder ook vragen oproepen in termen van perceptie. Zoals de Hoge Raad van Justitie in een advies van 19 oktober 2011 opmerkte: " Ook moet worden gewezen op het probleem van de schijn van partijdigheid van een plaatsvervangende rechter of raadsheer die de ene dag als advocaat een echtscheiding pleit voor een burgerlijke kamer en de volgende dag in diezelfde kamer zitting neemt."⁴⁷

In haar verslag over de vierde evaluatieronde heeft de Groep van Staten tegen Corruptie (GRECO) haar opmerking over de preventie van corruptie bij parlementsleden, rechters en openbare aanklagers opgenomen.

Initieel voorzag het ontwerp van de GRECO-wet⁴⁸ in een cumulatieverbod tussen het ambt van plaatsvervangend vrederechter en het mandaat van bewindvoerder in het kanton waar men plaatsvervanger is. Dit cumulatieverbod is door de wetgever uiteindelijk niet weerhouden. De HRJ betreurt dit en hoopt dat dit een tijdelijke situatie is.

6.4.4. Knipperlichten

Vaststelling

20-1 89% van de vrederechten hanteert een aantal knipperlichten om mogelijke fraude op te sporen.

Analyse

De meeste vrederechten hebben knipperlichten die ze gebruiken om mogelijke fraude op te sporen. Het aantal en het soort knipperlichten dat wordt gebruikt varieert van vrederecht tot vrederecht, en het ene vrederecht is hierbij al creatiever dan het andere. Tijdens de audit zijn de verschillende knipperlichten die worden gebruikt in kaart gebracht. In tabel 4 is een overzicht van alle deze knipperlichten opgenomen. De hierin opgenomen knipperlichten kunnen van nut zijn om tegemoet te komen aan de recent door de wetgever opgelegde verplichting om te controleren op mogelijke fraude. Bij gelijktijdig voorkomen van meerdere knipperlichten zou een alarmbel moeten afgaan.

⁴⁵ Dit was de voorloper van de huidige bewindvoering.

⁴⁶ http://www.csj.be/sites/default/files/press_publications/a0042b.pdf

⁴⁷ http://www.csj.be/sites/default/files/press_publications/a0073b.pdf

⁴⁸ Wet van 23 maart 2019 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op een betere werking van de rechterlijke orde en van de HRJ

Bankdocumenten	<ul style="list-style-type: none"> • Aanzienlijke tekorten in de rekeningen • Onverklaarbare afnames • Afwezigheid van bankafschriften/ontbrekende rekeningafschriften • Geen communicatie van afschriften aan einde en/of begin van de periode • Niet-geïdentificeerde betalingen • Abnormaal herhaalde geldoverdrachten van spaar- naar zichtrekening • Verwijderen van een bankrekening in de jaarafrekening • Afnames zonder ondersteunende documenten
Verslagen	<ul style="list-style-type: none"> • Fout bij het indienen van een rapport • Niet gebruiken van sjabloon • Onvolledige rapporten • Onduidelijke rapporten • Rapporten met fouten • Ontbrekende bijlagen (bankafschriften) • Anomalieën in rapporten • Gebruik van vage rubrieken ('varia', 'cash', 'zakgeld',...)
Klachten	<ul style="list-style-type: none"> • Klachten door de beschermde persoon • Klachten van de vertrouwenspersoon • Klachten uit de omgeving van de beschermde persoon • Klachten van sociale instanties (OCMW, ziekenhuis, rusthuis) • Contextuele elementen (formeel of informeel) die een negatief effect zouden kunnen hebben op het goed beheer van het patrimonium • Ervaringen van medewerkers van andere vredegerichten met het functioneren van een bewindvoerder
Patrimonium	<ul style="list-style-type: none"> • Grote uitgaven • Niet-goedgekeurde uitgaven • Aanzienlijke verandering in algemene uitgaven • Aanzienlijke verandering ten aanzien van vorig jaar • Verzoek om aankoop waarvan het nut twijfelachtig is • Ongepast winkelen in relatie tot mentale toestand beschermde persoon • Daling van de inkomsten • Verhoging van vergoedingen en kosten zonder uitleg
Gedrag bewindvoerder	<ul style="list-style-type: none"> • Niet antwoorden op verzoeken van het vredegerecht • Reputatie bewindvoerder (vb. eerdere ervaring, klacht parket) • Gedrag bewindvoerder op zitting (o.a. ook in relatie tot de te beschermen persoon) • Onduidelijke tarificatie • Terugbetaling van excessieve kosten • Slordige en onnauwkeurige manier van werken • Blijk geven onvoldoende kennis te hebben over de wetgeving over bewindvoering • Plotse interesse in situatie beschermde persoon (vb. bij toekennen van persoonsopvolgend budget)
Relatie met derden	<ul style="list-style-type: none"> • Niet betalen van rekeningen van ziekenhuis/rusthuis, huur,... • Vorderen van onterechte uitgaven door professionele beheerder • Incompetentie en duidelijke onervarenheid van een persoon die reeds het bezit van de persoon heeft beheerd en die als bewindvoerder wil worden aangesteld • Familiale conflicten

Tabel 4: Overzicht mogelijke knipperlichten fraude en belangenvermenging

De norm van de HRJ schrijft twee belangrijke knipperlichten voor, nl. het niet of niet tijdig nakomen van verplichtingen en evoluties in het vermogen. Deze twee knipperlichten worden effectief vaak gehanteerd. De meeste vrederechters hanteren een eerder beperkt aantal knipperlichten.

Idealiter wordt met deze knipperlichten reeds rekening gehouden bij het uitbouwen van tools, documenten, modelverslagen. Daarnaast kunnen deze knipperlichten deel uitmaken van een checklist die systematisch door griffie en vrederechter wordt overlopen. De digitalisering van het bewindvoeringsdossier biedt mogelijk zelfs een kans om deze controle minstens gedeeltelijk te automatiseren. De lijst met knipperlichten wordt best ook regelmatig geactualiseerd en dient permanent aangevuld te worden met nieuwe bevindingen. Hoe meer het gebruik van knipperlichten ingebouwd wordt in de tools en werkwijzen van vredegerechten, hoe meer het potentiële fraudeurs zal ontraden.

6.4.5. Omgaan met potentiële fraude of misbruiken

Vaststelling

21-1 Bij het vaststellen van fraude, wordt vaak, maar niet altijd, het parket op de hoogte gebracht.

21-2 Na ervaringen met fraude wordt niet altijd stilgestaan bij of geanalyseerd hoe men dit in de toekomst kan vermijden. Er is geen risicoanalyse. Men trekt onvoldoende lessen uit het verleden.

21-3 Omgang met klachten, fraude, misbruik, ervaringen met het functioneren van bewindvoerders, ... worden niet altijd gedeeld met andere kantons, met de voorzitter of in vergaderingen over vredegerechten heen.

Analyse

Fraude wordt vaak maar niet altijd gemeld aan het parket terwijl dit nochtans verplicht is volgens art. 29 van het wetboek van strafvordering. De HRJ is van mening dat elk vermoeden van fraude moet gemeld worden, zowel aan het parket als aan zijn korpschef en de stafhouder in het geval van een professionele bewindvoerder die advocaat is. Typfouten en kleine vergissingen dienen opgevolgd te worden en vrederechters dienen de bewindvoerders hierover aan te spreken.

Fraude of misbruik gebeurt steeds via een bepaalde techniek. Soms is de techniek vrij doorzichtig, soms zeer gewiekst. Uit fraudegevallen kan men iets leren. Knipperlichten kunnen en moeten worden bijgestuurd op basis van eerdere fraudegevallen. Knipperlichten geven aan hoe fraude kan worden gepleegd. Daarom is het opvallend dat er geen reflex bestaat bij vredegerechten, griffiers en korpschefs om deze technieken met elkaar te delen, zowel binnen het kanton als daarbuiten. Het installeren van een lerende organisatie over de kanton- en arrondissementsgrenzen heen kan echter fraudedetectie op een efficiënte manier ondersteunen.

Zonder opsporing van fraude kan een bewindvoering niet kwaliteitsvol worden gecontroleerd. Sinds 1 maart 2019 is het opsporen van fraude verplicht⁴⁹. Een rechter die een gerechtelijk mandataris moet controleren dient na te gaan of alles volgens de regels verloopt, en dient dus ook te reageren op fraude of misbruiken.

⁴⁹ Artikel 497/8, 5°, van het Burgerlijk Wetboek, zoals vervangen door de wet van 21 december 2018.

6.5. Overkoepelende thema's

In het vorige deel werden de vaststellingen en bijhorende analyse in functie van de norm beschreven. In dit onderdeel wordt ingegaan op enkele algemene, transversale thema's: overkoepelende thema's die hun weerslag hebben op de vier aspecten van de norm besproken in punten 6.1 tot 6.4.

6.5.1. **Beleid⁵⁰ op het niveau van het arrondissement en de rol van de korpschef**

Norm

De kwaliteitsnorm van de HRJ focust op de concrete praktijk van de vredegerichten over de controle op de bewindvoeringen. Ook het beleid hierover op het niveau van het arrondissement heeft een rechtstreekse impact op de organisatie van de controle van de bewindvoeringen op het terrein. De normen die de HRJ hierbij hanteert zijn gebaseerd op de algemene normen van goed beheer, aangevuld met de relevante wettelijke bepalingen inzake de rol van de korpschef.

Het arrondissementeel niveau is zeer zinvol, omdat het enerzijds de werkwijzen van de kantons kan opvolgen en op deze manier een extra toezicht installeert op de controleur van bewindvoeringsdossiers (met name, de vredegerichten). Anderzijds kan het ook de werking van de vredegerichten op het vlak van bewindvoeringen ondersteunen en stimuleren door het uitwerken van gemeenschappelijke documenten, checklists, draaiboeken en het organiseren van overleg waarop goede praktijken en specifieke casussen kunnen worden gedeeld.

Wanneer er geen beleid en uniforme aanpak van de controle op de bewindvoeringen is, verhoogt het risico op een versnipperde aanpak en op een verschil in zorg voor de kwaliteit van de dienstverlening binnen de verschillende kantons (en zelfs arrondissementen). Via het beleid kan men ook werken aan een goede organisatiecultuur, een belangrijke voorwaarde voor een systematische kwaliteitsvolle werking.

Vaststellingen

22-1

Bij de meeste korpschefs is een bewustzijn aanwezig dat het belangrijk is om een beleid over bewindvoeringen te hebben.

22-2

De concrete uitwerking van een werkelijk beleid verschilt van arrondissement tot arrondissement: het beleid varieert van een beperkt overleg over de bewindvoeringen, zonder concrete afspraken of initiatieven tot het hebben van een begin van een echt beleid met concrete maatregelen en initiatieven.

22-3

Sommige voorzitters zijn van oordeel dat het uittekenen van een beleid inzake bewindvoering een exclusieve bevoegdheid van iedere vrederechter afzonderlijk is die dit in volle onafhankelijkheid dienen te doen.

22-4

Er is een verband tussen de persoonlijke interesse en ervaring van de korpschef in de materie van bewindvoeringen en de uitwerking van het arrondissementeel beleid op dat vlak.

⁵⁰ Met een beleid wordt bedoeld: het vooropstellen van doelstellingen, die concreet worden uitgevoerd via weloverwogen acties, die doorstromen naar de praktijk, worden opgevolgd en indien nodig bijgestuurd.

22-5 De schaalgrootte van het arrondissement is niet per definitie bepalend voor de kwaliteit van de controle van de bewindvoeringsdossiers.

22-6 Er zijn weinig of geen beheersmaatregelen om de activiteiten van vrederechters binnen het arrondissement op te volgen en waar nodig hun werkwijze (en niet hun inhoudelijke beoordeling) bij te sturen.

22-7 De mate waarin het beleid van de korpschef impact heeft op de praktijk verschilt van arrondissement tot arrondissement.

22-8 Er is geen cultuur van samenwerken over de arrondissementen heen. Ervaringen worden niet systematisch gedeeld of kritisch besproken.

22-9 Het beleid over de arrondissementen heen is niet uniform.

- In één arrondissement is het beleid het meest ontwikkeld.
- In drie andere arrondissementen zijn er documenten opgemaakt en in sommige gevallen gerichte acties ondernomen.
- In vier arrondissementen is het beleid in opstartfase, en worden ad hoc initiatieven genomen.
- In de overige arrondissementen is er weinig beleid aanwezig, met uitzondering van arrondissementele richtlijnen die bepalen hoe hoog de vergoedingen zijn die bewindvoerders mogen vragen voor bepaalde prestaties.
- In één arrondissement is er op het vlak van bewindvoeringen geen enkel beleid aanwezig.

Goede praktijken

In het arrondissement Oost-Vlaanderen worden o.a. opleidingen georganiseerd voor professionele en familiale bewindvoerders, is er een ontwikkelde website met veel informatie op een overzichtelijke manier verzameld en wordt er een opvolgingstool gehanteerd voor bewindvoeringsdossiers.

Analyse

Op arrondissementeel niveau worden over het algemeen weinig beleidsmatige initiatieven genomen om de controle op de bewindvoeringen te ondersteunen, aan te sturen, te verbeteren of de communicatie erover tussen vrederechters te stimuleren. Waar er wel een beleid is, worden bv. initiatieven genomen voor het verspreiden van goede praktijken, worden sjablonen, documenten en checklists doorgestuurd, worden informatiesessies over bewindvoeringen georganiseerd, tarificatierichtlijnen opgesteld of afspraken gemaakt over de uniforme samenstelling van administratieve dossiers.

Het is echter niet zo dat het beleid dat wordt ontwikkeld op het niveau van het arrondissement automatisch doorstroomt naar de praktijk en opgevolgd wordt. Initiatieven die genomen worden, worden vaak niet 100% doorgezet of opgevolgd, of worden niet systematisch aangepakt. Zo wordt door een arrondissement bijvoorbeeld aan kantons gevraagd een oplisting te maken van hun huidige bewindvoerders. Hiermee wordt dan een lijst van bewindvoerders voor het arrondissement gemaakt, die eenmalig wordt rondgestuurd. Kantons wordt niet gevraagd deze lijst systematisch bij te houden of te rapporteren wanneer bewindvoerders om welke reden dan ook niet meer worden aangesteld. Tijdens de terreinfase is gebleken dat deze arrondissementele lijst door de vrederechters ook niet altijd wordt gebruikt. De individuele vrederechters zijn ook niet altijd op de hoogte van het bestaan van de andere arrondissementele documenten en richtlijnen of ze beschouwen deze niet altijd als verplicht te hanteren of te volgen. Om effectief te kunnen zijn, moet een beleid en de bijhorende initiatieven

niet enkel aan het terrein worden overgemaakt, maar moet men ook aandacht en zorg besteden aan het implementeren en het opvolgen ervan.

Bewindvoeringen maken volgens de vredegerichten in stijgende mate een belangrijk deel uit van hun werklast. Hoewel er een zeker bewustzijn is dat men een beleid moet hebben over bewindvoeringen, lijkt dit niet binnen elk arrondissement een prioriteit. Belangrijke redenen om dit niet te doen zijn o.a. dat het uitvoeren van de normale beheerstaken van de voorzitter zonder ondersteuning de meeste tijd en energie opsloort en de bijkomende werklast door de organisatie van de recente hervorming van de gerechtelijke kantons. Sommige arrondissementen lijken meer tijd nodig te hebben om initiatieven op dit vlak te nemen.

Er zijn ook weinig flankerende maatregelen die de arrondissementen ondersteunen om initiatieven te nemen. De context waarbinnen het beleid moet vormgegeven worden, is immers niet vanzelfsprekend:

- De functie van voorzitter van de vrederechters en de rechters in de politierechtbank is nog relatief recent, met weinig ondersteuning en middelen. Het zou de procedures binnen de kantons en de samenwerking over de kantons heen ten goede komen, indien het arrondissementeel niveau verder uitgebouwd zou worden. Hiervoor dient echter in de nodige omkadering en ondersteuning te worden voorzien.
- De voorzitters worden door de vrederechters nog niet altijd in die positie erkend. Er is er over het algemeen nog geen cultuur waarbij men het aanvaardt dat er een andere entiteit over de schouder meekijkt naar de werkwijzen binnen het vredegericht. Er is een onterechte angst dat ondersteuning en opvolging van werkwijzen een invloed zou hebben op de individuele beslissingsvrijheid van elke rechter en dat dit de rechterlijke onafhankelijkheid zou aantasten.

De onafhankelijkheid van rechters in de uitoefening van hun rechtsprekende bevoegdheden is zowel grondwettelijk als op internationaal niveau⁵¹ verankerd⁵² en is in de eerste plaats een bescherming tegen willekeur. De Hoge Raad is van oordeel dat onafhankelijkheid van een rechter betrekking heeft op de autonomie van de besluitvorming, meer bepaald op de vraag of een rechter zijn beslissing kan baseren op zijn eigen, vrije oordeel omtrent feiten en rechtsgronden, zonder enige binding ten opzichte van partijen of het overheidsapparaat en zonder dat zijn beslissing onderworpen is aan toetsing door een andere dan een in dezelfde zin onafhankelijke instantie. De eindbevoegdheid en -verantwoordelijkheid voor het bepalen van het beleid van vredegerichten, de uitvoering en de evaluatie ervan ligt volgens de Hoge Raad echter bij de voorzitter (met ondersteuning van zijn directiecomité). De Hoge Raad is van oordeel dat de onafhankelijkheid (die betrekking heeft op de autonomie van de besluitvorming van de individuele rechter) die de rechterlijke functie kenmerkt, hieraan geen afbreuk doet. De uiteindelijke keuze van de meest geschikte bewindvoerder, het nemen van de beslissingen in een bewindvoeringsdossier en het uitvoeren van het toezicht op een bewindvoeringsdossier blijft immers volledig in handen van de individuele magistraat.

Vrederechters dienen de klik te maken en zich aan te passen aan de realiteit die de wetgever heeft gewild, namelijk het aanstellen van een korpschef op arrondissementeel niveau en het functioneren binnen een grotere structuur dan enkel het eigen kanton. Dit is een cultuurprobleem waaraan gewerkt moet worden.

⁵¹ Via artikel 6 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en Artikel 14 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten

⁵² Artikel 151 G.G.W.

- Om het uitbouwen van een arrondissementeel beleid te ondersteunen, is er ook noodzaak aan meer en betere beheersinformatie. Arrondissementen dienen te beschikken over trendgegevens over een aantal parameters zoals bijvoorbeeld het aantal bewinden per kanton, het aantal bewindvoeringen over goederen, over de persoon, en over de persoon en goederen, de verhouding tussen het aantal dossiers in bewindvoeringen en het aantal dossiers op de algemene rol, enz. Deze gegevens zullen helpen om doelgericht ondersteuning te bieden en zullen opvolging ondersteunen.

De uitbouw van een arrondissementeel beleid kan een positieve impact hebben op de werking en samenwerking binnen de kantons.

- Er zijn enorm veel goede praktijken en er is enorm veel ervaring aanwezig binnen de kantons die via communicatie en samenwerking gevalideerd en verspreid kan worden buiten de muren van elk kanton. Het is een gemiste kans om het delen van goede praktijken niet te stimuleren. Door te kijken hoe anderen werken, en door het delen van wat beter kan of hoe het beter kan, kan de werking versterkt worden. Doordat kantons niet altijd zelf het warm water dienen uit te vinden, kan samenwerking ook de werklast verminderen.
- Wanneer de werkprocessen gestroomlijnd en uniform zijn, kan ook de werklast op een eenvoudigere manier worden ingeschat en is het eenvoudiger om in te schatten of dossiers herverdeeld kunnen worden op basis van artikel 67, §2, Gerechtelijk Wetboek⁵³ om zo de werklast gelijkmatiger te verdelen tussen de verschillende kantons.
- Daarenboven zou het uniform maken van de werkwijze op griffies de onderlinge uitwisselbaarheid van medewerkers en samenwerking tussen kantons kunnen vereenvoudigen.
- Tot slot zouden uniforme processen over kantons heen ervoor kunnen zorgen dat bewindvoerders over kantons heen goede praktijken zouden kunnen uitwisselen.

De situatie voor de administratieve arrondissementen Brussel-Hoofdstad en Halle-Vilvoorde is specifiek en verdient bijkomende aandacht. In dit arrondissement is er geen eigen voorzitter van de vrederechters en de rechters in de politierechtbank. Bij de ontduubeling van de rechtbank in Brussel na de BHV-hervorming, is er voor gekozen dat de taken van voorzitter van de vrederechters en rechters in de politierechtbank collegiaal worden uitgeoefend door de voorzitters van de Franstalige en Nederlandstalige rechtbanken van eerste aanleg. De politieke wereld en beleidsmakers moeten zich er van bewust zijn dat de huidige oplossing van collegiaal voorzitterschap vanuit beheersperspectief constructiefouten bevat die de werkbaarheid bemoeilijken. Dit collegiaal voorzitterschap werkt niet in dit geval en het is niet in het belang van de rechtzoekende die recht heeft op een kwaliteitsvolle en betrouwbare rechtsbedeling. Twee mogelijke verklaringen hiervoor zijn

1. dat het voorzitterschap er door beide voorzitters moet worden bijgenomen bovenop hun al niet eenvoudige en primaire taak van voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg. Risico op minder grote aandacht voor dit onderdeel van de taak is inherent.
2. dat omwille van de aanwezigheid van twee voorzitters er een groter risico is op conflicten en niet uitvoeren van beleidstaken omdat men rekent op de andere. Dit risico is inherent aan het gekozen beleidsmodel van duaal voorzitterschap. Duidelijke afspraken zijn hier noodzakelijk.

Dit zijn echter geen redenen om geen echt beleid te hebben voor de vrede- en politierechters, zoals dit nu in Brussel het geval is.

---

⁵³ art. 67, §2 Gerechtelijk Wetboek, laat toe om dossiers te herverdelen om zo tot een gelijkmatigere spreiding van de werklast te komen.

Bewindvoering is in toenemende mate de kerntaak van de vredegerichten. Deze verdienen dus een prominente plaats in het beleid op arrondissementeel vlak. De hertekening van de kantons is bijna afgerond en dit is het ideale moment om een beleid over bewindvoering uit te werken, te implementeren en op te volgen. Dit zou prioritair moeten aangepakt worden.

6.5.2. Praktijk op het niveau van het kanton

Norm

De kwaliteitsnorm van de HRJ focust op de concrete praktijk van de vredegerichten over controle op de bewindvoeringen. Er zijn naast deze concrete elementen ook overkoepelende vaststellingen te maken. Deze bevatten een helikopterzicht op de praktijk over controle van bewindvoeringen in het algemeen: de aanwezigheid van een cultuur van samenwerking, van zorg voor kwaliteit, voor denken in functie van verbetering.

Een goede organisatiecultuur is immers een belangrijke voorwaarde voor een systematische kwaliteitsvolle werking.

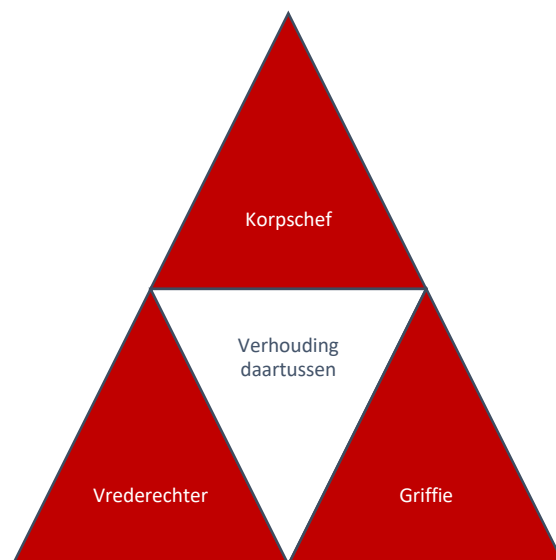
Vaststellingen

- 23-1** Het niveau, de diepgang en de intensiteit van de controles op de bewindvoering verschillen van kanton tot kanton.
- 23-2** De cultuur binnen een vredegericht heeft invloed op de kwaliteit van de controle. Indien de vrederechter en griffie samen gericht zijn op het uitvoeren van een kwaliteitsvolle controle, ligt de controle meer in lijn met de kwaliteitsnorm van de HRJ.
- 23-3** Er is bij de vredegerichten geen algemene cultuur aanwezig die gericht is op samenwerken of - waar relevant - uniformiseren van procedures. Ook in stadskantons wordt niet steeds systematisch overlegd. Een fusie van meerdere griffies leidt niet altijd tot uniformiteit van werkprocessen of meer samenwerking.
- 23-4** Er is binnen de vredegerichten niet overal een cultuur aanwezig van denken in functie van het optimaliseren van efficiëntie en effectiviteit.
- 23-5** Processen en procedures over de controle op bewindvoeringen zijn quasi nooit uitgeschreven.

Analyse

Het niveau, de diepgang en de intensiteit van de controles op de bewindvoeringen verschillen van kanton tot kanton. Zowel op vlak van selectie en aanwijzing, administratieve opvolging, financiële controle en fraudebewustzijn werkt elk vredegericht op zijn manier en wordt er binnen het kanton bepaald hoe de verantwoordelijkheden verdeeld worden en op welk wijze alle aspecten van de controle worden uitgevoerd. Diversiteit lijkt wel de norm te zijn. Niet elke vaststelling geldt daarom in dezelfde mate voor elk kanton. De audit kan wel een katalysator zijn om binnen de kantons aan te zetten tot reflectie over de eigen werking.

Een belangrijke factor in de kwaliteit van de controle op bewindvoeringen is de samenwerking tussen de vrederechter en de griffie. Daar waar zij samen – met het oog op een optimale bescherming van de persoon onder bewind – hun schouders zetten onder een goede controle, is de controle het meest optimaal. Gezien er geen hiërarchische verhouding is tussen de vrederechter en de griffie dienen deze in een cultuur van samenwerking en gericht op kwaliteit elk hun opdracht te vervullen. Van zodra een van beide partijen – omwille van welke omstandigheden ook – zijn deel van de opdracht niet kan of wil vervullen, is er een groter risico op een gebrekkige controle. Ook het arrondissementeel beleid heeft een impact op de praktijk.

Figuur 5 Verhouding korpschef, griffie en vrederechter

Het besef dat een controle op een bewindvoering geen louter administratief proces is maar een extra garantie op een kwaliteitsvolle bewindvoering voor een beschermd persoon, bepaalt mee de kwaliteit waarmee een controle op een bewindvoering wordt uitgevoerd. Een controle waarbij dit besef groot is, focust niet (enkel) op de louter formele, papieren en cijfermatige input, maar heeft ook aandacht voor de levenskwaliteit van de beschermd persoon.

Daarnaast wordt weinig over de muren van het eigen kanton gekeken. Het valt op dat vrederechters weinig tot geen reflex hebben om goede praktijken te zoeken over de controle op de bewindvoeringen buiten het eigen kanton. Elk kanton werkt op zijn eigen manier. Er is weinig tot geen overleg, specifiek gericht op het verbeteren van de procedures. In sommige gevallen wordt de situatie van een fusie aangegrepen om rond de tafel te zitten om de best mogelijke opvolging en controle van bewindvoeringsdossiers te bekomen, maar dit is niet altijd het geval. Ook de implementatie van MaCH (Kit-N) heeft in sommige gevallen aanleiding gegeven tot reflectie en verbetering.

Doordat geen cultuur bestaat van samenwerken, van overleggen of van uniformiseren is de praktijk zeer divers en leiden goede praktijken in één kanton quasi nooit tot algemene verbetering bij de rest van de kantons. Nochtans zijn deze goede praktijken een mooie bron van inspiratie om de controle te optimaliseren.

6.5.3. Persoonsgerichte bewindvoering op maat

Norm

De kwaliteitsnorm van de HRJ focust voornamelijk op de verschillende stappen die in de opvolging van een bewindvoeringsdossier dienen te worden gemaakt. Het is echter van belang deze stappen te zien in de context van een bescherming op maat van een persoon.

Het benaderen van de bewindvoeringsdossiers vanuit een louter formele en administratieve invalshoek – omwille van bv. tijdsgebrek, gebrek aan personele middelen of routine – houdt een risico in dat de beschermde persoon en zijn levenskwaliteit niet of onvoldoende wordt meegenomen in de uitoefening van de controlefunctie.

Vaststellingen

- 24-1** 96% van de vrederechters zegt enkel contact te hebben met de te beschermen persoon bij de start van een bewindvoering, bij zittingen of wanneer de persoon ernaar vraagt. Sommige vrederechters nemen ook buiten deze momenten om initiatieven om regelmatig contact te hebben met beschermde personen, om zich zo persoonlijk te vergewissen van de evolutie van hun (levens-) toestand (bv. eens ze voor een bepaalde bewindvoering in een instelling zijn - ook andere personen onder bewind in deze instelling bezoeken). Andere vrederechters vertrouwen op de inhoud van de verslagen om op de hoogte te blijven van de levenstoestand van de te beschermen persoon.
- 24-2** Sommige vrederechters zijn van oordeel dat het niet meer nuttig is ergens langs te gaan als iemand dement is.
- 24-3** Er is geen structurele aanpak en opvolging van de klachten.
- 24-4** De houding ten aanzien van de figuur van de vertrouwenspersoon is divers. In bepaalde gevallen wordt het aanstellen van vertrouwenspersonen ondersteund, en soms zelfs aangemoedigd. Er zijn echter ook vrederechters die wantrouwig staan tegenover de figuur van een vertrouwenspersoon of die dit nutteloos vinden.
- 24-5** Eén vrederechter geeft aan dat als er geen medisch attest bij het verzoekschrift is gevoegd, hij er geen zal vragen en toch de bewindvoering zal toekennen. Het medisch attest vindt hij nutteloos en het eigen contact met de vrederechter is voldoende.

Goede praktijken

In het kanton van Grâce-Hollogne plaatst de vrederechter een persoon slechts onder bewind op het moment dat alle andere mogelijkheden tot ondersteuning zijn uitgeput. Bewindvoering is de laatste stap.

Analyse

Er is, behoudens bij wet bepaalde uitzonderingen⁵⁴, een wettelijke verplichting om bij het verzoekschrift waarin de aanstelling van een bewindvoerder wordt gevraagd, een omstandig medisch attest van maximum 15 dagen oud te voegen. De HRJ is van oordeel dat het instellen van een bewind niet kan zonder een bevestiging van een medische problematiek door een attest.

Het risico bestaat dat de focus bij de controle van de bewindvoeringen te veel wordt gelegd op het afhandelen van de zuiver administratieve taken, waardoor de aandacht voor de mens achter de beschermde persoon te veel naar de achtergrond verdwijnt. Dit risico verhoogt nog wanneer er een groot aantal dossiers moet worden verwerkt. Er wordt dan wel gekeken of documenten op tijd zijn, er wordt gekeken of de cijfers kloppen, maar er wordt weinig aandacht besteedt aan persoonsgerichte bewindvoering en of de levenskwaliteit van de beschermde persoon voldoende hoog is. Het is van belang om bij het uitoefenen van de controlefunctie een juiste balans te zoeken tussen een goede formele opvolging van de dossiers en de nodige aandacht voor de beschermde persoon. De wetgeving en de procedures focusten tot nu toe echter voornamelijk op het formaliseren van de controle om er vat op te krijgen. Men moet zich er bewust van zijn dat de geplande digitalisering van het bewindvoeringsdossier een inherent risico bevat dat de afstand met de mens als beschermde persoon nog zal vergroten. Er moet tijdens het digitaliseringsproces dan ook over gewaakt worden dat het ultieme doel van bewindvoering steeds voor ogen wordt gehouden en dat de controle geen doel op zich wordt. Men zal dus moeten waken over de balans tussen efficiëntie en effectiviteit, en kwaliteit van de controles in het kader van bewindvoeringsdossiers.

Het is in eerste instantie de bewindvoerder die een voldoende persoonlijk contact dient te hebben met de te beschermen persoon. Dit werd recent door de wetgever verduidelijkt. Het is echter wél de taak van de vrederechter om erover te waken dat de bewindvoerder zijn taak naar behoren uitoefent en erop toe te zien dat de bewindvoerder voldoende aandacht heeft voor de te beschermen persoon. De vrederechter dient dus als toezichthouder toe te kijken of alle actoren die betrokken zijn hun rol opnemen in het belang van de beschermde persoon. Een goede opvolging van de persoonlijke situatie van de beschermde persoon verhoogt de kwaliteit van de controle. Een persoonlijk contact met de beschermde persoon kan hierbij een versterkende factor zijn. Men moet er wel over waken dat men zich beperkt tot het uitvoeren van de rechterlijke controletaak en dat men geen hulpverlener wordt.

Men ziet de persoon onder bewind momenteel nog te vaak enkel op vraag of bij een concreet probleem of een klacht. Op vraag van de beschermde persoon of bij een klacht wordt een gesprek in raadkamer of bij de persoon thuis/in de instelling georganiseerd. Personen onder bewind zijn vaak delicate, kwetsbare mensen en niet per se mondige, assertieve burgers die zélf een gesprek bij de vrederechter zullen aanvragen. Het is dus van belang dat er een actieve en proactieve opvolging is van de te beschermen persoon door hier oog voor te hebben vb. bij bezoek persoon in instelling ook andere personen bezoeken, contact met de sociale dienst, met hulpverleners, met familieleden... Zulke aanpak neemt tijd en daarom is het van belang het aantal personen onder bewind per vredegerecht

---

⁵⁴ Artikel 1241 van het gerechtelijk Wetboek zoals van toepassing ten tijde van de audit stelde het volgende: “Tenzij het verzoek gegrond is op artikel 488/2 van het Burgerlijk Wetboek en behoudens in spoedeisende gevallen wordt, op straffe van niet-ontvankelijkheid, bij het verzoekschrift een omstandige geneeskundige verklaring gevoegd die ten hoogste vijftien dagen oud is en die de gezondheidstoestand van de te beschermen persoon beschrijft”. Voor de volledigheid moet er op worden gewezen dat, sinds 1 maart 2019 (dus na het afsluiten van de terreinfase van de audit) het nieuwe artikel 1241 van het Gerechtelijk Wetboek (gewijzigd bij wet van 21 december 2018, met inwerkingtreding op 01 maart 2019) bepaalt dat in geval van nood of absolute onmogelijkheid om de geneeskundige verklaring bij te voegen om redenen die de verzoeker toelicht en voor zover het verzoekschrift voldoende elementen bevat om een beschermingsmaatregel te rechtvaardigen, de rechter een erkende arts of psychiater aanduidt om een advies uit te brengen over de gezondheidstoestand van de beschermde of te beschermen persoon.

beheersbaar te houden⁵⁵ en er voor te zorgen dat de controletaken op een zo efficiënt mogelijke manier worden georganiseerd. Het is voor de vrederechter ongetwijfeld nuttig om structureel in overleg treden met de omkaderende hulpverlening, omdat dit onmiskenbaar een belangrijke informatiebron is om zich een correct beeld te kunnen van de persoonlijke situatie van de beschermde persoon.

88% van de vredegerechten geeft aan reeds klachten ontvangen te hebben in het kader van bewindvoeringen. Vrederechters en griffies geven aan dat op klachten doorgaans een persoonlijke respons volgt en dat ook veelklagers te gepasten tijde worden gehoord. Veel vrederechters geven daarbij aan persoonlijk contact te hebben met klagers, via een brief of gesprek in de raadkamer. Hoewel 61% van de vredegerechten aangeeft een vaste werkwijze te hebben bij klachten⁵⁶, is die evenwel slechts in 7% van deze gevallen geformaliseerd. De afhandeling van klachten gebeurt in werkelijkheid echter vaak ad hoc. Er wordt ook geen overzicht bijgehouden van de verschillende klachten, hetgeen een analyse van de klachten (naar bv. soort klacht, fenomeen of bewindvoerder) bemoeilijkt. Er is dan ook geen structurele aanpak en opvolging van de klachten inzake bewindvoering (bv. hoe gaan we om met bepaalde types klachten, zijn er tendensen vast te stellen in de ontvangen klachten en hoe reageert men hierop, enz.), niet op het niveau van de arrondissementen en niet op het niveau van de individuele vredegerechten.

De vertrouwenspersoon⁵⁷ is de schakel tussen de beschermde persoon en de bewindvoerder. De houding van de vrederechters ten aanzien van de figuur van de vertrouwenspersoon is echter zeer divers. Sommige vrederechters staan positief ten aanzien van vertrouwenspersonen en andere niet. Er zijn geen betrouwbare statistische gegevens beschikbaar over het aantal vertrouwenspersonen dat in bewindvoeringdossiers is aangesteld, maar er zijn vrederechters die systematisch weigeren een vertrouwenspersoon aan te stellen, terwijl anderen dit toestaan wanneer het wordt gevraagd en nog andere de aanstelling actief aanmoedigen.

De vrederechters die voorstander zijn van de vertrouwenspersoon zien deze als een extra hulp en bijkomende bron van informatie voor het uitvoeren van hun controletaken. Sommige vrederechters hebben echter aangegeven dat zij de figuur van de vertrouwenspersonen eerder als een last voor het goede verloop van de bewindvoering beschouwen. Sommigen vinden een vertrouwenspersoon nutteloos en anderen twijfelen aan de oprechte bedoelingen van de vertrouwenspersoon. Zij vinden het niet altijd in het voordeel van de te beschermen persoon. Zij gaan ervan uit dat de vertrouwenspersoon deze taak op zich wil nemen uit eigenbelang, bv. om erop toe te zien dat hun eigen kapitaal niet verloren gaat. De HRJ is echter van oordeel dat vertrouwenspersonen voor de vrederechter een belangrijke ondersteuning kunnen zijn in de uitoefening van hun controletaak en dat ze een rol spelen kunnen in het vergroten van de betrokkenheid van het sociaal netwerk. De

⁵⁵ We verwijzen hierbij opnieuw naar de mogelijkheid van art. 67, §2 Gerechtelijk Wetboek, dat toelaat dossiers te herverdelen om zo tot een gelijkmatigere spreiding van de werklust te komen.

⁵⁶ In de grote meerderheid van de gevallen is de in de antwoorden beschreven procedure als volgt: men vraagt om tekst en uitleg via brief of mail. Indien nodig stuurt men een rappel. Bij een onvoldoende bevredigend antwoord wordt de persoon ter zitting geroepen in de raadkamer. Indien nodig gaat men over tot vervanging.

⁵⁷ De vertrouwenspersoon kan een rol spelen in het vergroten van de betrokkenheid van het sociaal netwerk. De vertrouwenspersoon waakt erover dat het leven van de beschermde persoon vorm krijgt zoals hij zelf zou willen. Hij kan de bewindvoerder informeren over de wensen van de beschermde persoon. Een vertrouwenspersoon kan een grote rol spelen indien een professionele bewindvoerder wordt aangesteld die de beschermde persoon niet (goed) kent, maar hij kan eveneens nuttig zijn wanneer er een familiale bewindvoerder is. De vertrouwenspersoon is goed geplaatst om te weten wat de beschermde persoon wenst en om dit duidelijk te maken aan de vrederechter en de bewindvoerder. Als de beschermde persoon niet voor zichzelf kan spreken, vertolkt de vertrouwenspersoon zijn mening. Hij geeft fysieke, psychische en sociale ondersteuning aan de beschermde persoon. De vertrouwenspersoon kan ook de communicatie bevorderen tussen de beschermde persoon enerzijds, en de vrederechter, en de bewindvoerder en het sociale netwerk anderzijds. Hij heeft het recht toezicht te houden op de bewindvoerder en kan de vrederechter op de hoogte brengen als hij de indruk heeft dat de bewindvoerder zijn taken niet uitvoert zoals het hoort of als er andere problemen zijn. De vertrouwenspersoon kan informatie inwinnen over het bewind en de verslagen van de bewindvoerder inkijken.

vertrouwenspersoon kan ook een rol spelen in het bevorderen van de communicatie tussen de beschermde persoon enerzijds, en de vrederechter, en de bewindvoerder en het sociale netwerk anderzijds. Omdat hij het recht heeft toezicht te houden op de bewindvoerder, kan de vertrouwenspersoon de vrederechter op de hoogte brengen als hij de indruk heeft dat de bewindvoerder zijn taken niet uitvoert zoals het hoort of als er andere problemen zijn. Hij vormt zo een extra paar ogen voor de controle op de bewindvoering. Ze zijn ook een belangrijke schakel in het vermijden van eventuele fraude en misbruiken.

6.5.4. Middelen en ondersteuning

Norm

Vrederechten dienen beroep te kunnen doen op voldoende middelen en ondersteuning om de controle op de bewindvoeringsdossiers kwaliteitsvol af te handelen. Een gebrek aan middelen houdt een risico in voor de kwaliteit van de controle en van de dienstverlening aan rechtszoekenden.

Beschikbaarheid van cijfers

Vaststelling

25-1

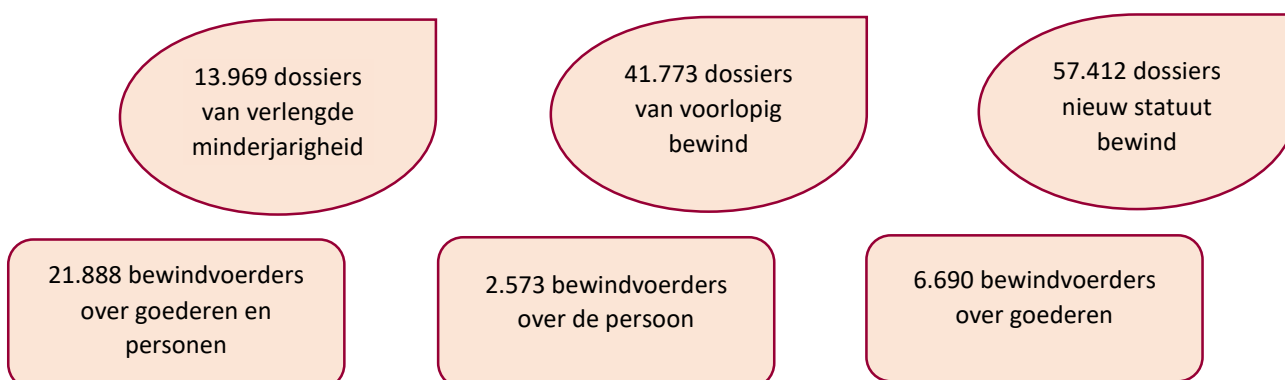
Er zijn niet overal betrouwbare cijfers over bewindvoeringen beschikbaar (bv. aantal bewindvoerders per kanton, verhouding familiale en professionele bewindvoerders per kanton, evolutie aantal bewindvoeringen per kanton). 38% van de vrederechten kon cijfers aanleveren m.b.t. deze gegevens, 43% kon deze cijfers niet voorleggen en 19% kon slechts partiële cijfers voorleggen.

25-2

De cijfers die via MaCH (Kit-N) worden gegenereerd en de cijfers die kantons zelf bijhouden vertonen soms grote verschillen.

Analyse

In oktober 2018 waren er volgens het Rijksregister⁵⁸

⁵⁸ Deze cijfers werden door het kabinet van de minister van Justitie gepresenteerd op de studienamiddag Bewindvoering: nood aan samenspel tussen hulpverlening en justitie georganiseerd door het Steunpunt Mens en Samenleving. Deze cijfers zijn berekend op basis van rijksregisternummers.

Cijfers zijn een belangrijke indicator waarop zowel arrondissementen als kantons hun beleid kunnen enten en bijsturen. Het gebrek aan betrouwbare cijfers bemoeilijkt het voeren van een gericht beleid.

Bijvoorbeeld: in functie van de audit stelden sommige vrederechters in samenwerking met hun griffie een lijst op van alle bewindvoeringen met aanduiding van de aard (professioneel/familiaal). Tijdens de audit werd meer dan eens aangegeven dat vrederechters zelf geschrokken waren van het hoog aandeel professionele bewindvoeringen in hun kanton. De confrontatie met dit cijfer en de eventuele evolutie ervan kan tot reflectie aanzetten en een verhoogde waakzaamheid voor de toepassing naar de geest van de wet die de voorkeur geeft aan de aanstelling van familiale bewindvoerders.

Momenteel kunnen arrondissementen en kantons statistische gegevens opvragen bij het College van Hoven en Rechtbanken. In een aantal arrondissementen vraagt de korpschef om een overzicht van de lopende bewindvoeringen in een Exceltool op een gemeenschappelijke schijf bij te houden, om zo een overzicht te hebben van bv. het aantal lopende dossiers per vrederecht. Echter, in het algemeen is de manier om cijfers op te vragen niet toegankelijk genoeg. In sommige arrondissementen of vrederechten is personeel aanwezig die cijfers kan genereren, in andere niet. Er is ook vastgesteld dat de cijfers die op arrondissementeel niveau beschikbaar zijn, niet altijd overeenstemmen met de cijfers die door de vrederechten zelf zijn bijgehouden. Ook bij het bijhouden en genereren van statistische informatie is er geen sprake van uniformiteit en kan men spreken van een lappendeken aan werkwijzen en mogelijkheden.

Tijdens de audit bleek dat de cijfers die men via MaCH kan genereren en de cijfers die kantons ons zelf ter beschikking stelden soms grote verschillen vertonen. Dit kan een indicatie zijn voor een probleem bij de input van de gegevens in de eigen tool of in het MaCH-systeem of van het onjuiste gebruik ervan. Er is dus een probleem voor de betrouwbaarheid en de bruikbaarheid van de cijfers.

Om eigenaarschap te verhogen is het van belang dat betrokkenen zelf regelmatig real-time cijfers kunnen raadplegen. Naast het beschikbaar stellen van cijfermateriaal dient ook de reflex te ontstaan deze cijfers effectief op te volgen en te raadplegen. Men werkt momenteel nog vaak op basis van een buikgevoel. Het vraagt tijd en focus om af en toe afstand te nemen van de dagelijkse afhandeling van dossiers en met alle betrokkenen, zowel nationaal, op het niveau van het arrondissement als op het niveau van het vrederecht, te reflecteren over waar de controle op bewindvoeringen anders en beter kan.

Werklast

Vaststellingen

- 26-1** De vrederechten zeggen dat het aandeel van bewindvoeringen in het totaal van hun activiteiten lijkt toe te nemen.
- 26-2** Er lijken grote verschillen te zijn in het aantal dossiers bewindvoering per vrederecht.
- 26-3** Het aantal dossiers/aantal medewerkers in een vrederecht heeft impact op de graad, diepgang en kwaliteit van de controle.
- 26-4** Griffiers geven aan dat de tijd die werd opgenomen in een werklastmeting om een dossier te behandelen veel lager ingeschat is dan de tijd die ze in de praktijk nodig hebben om de afhandeling effectief en kwaliteitsvol te doen.

- 26-5** Ook al is de meerderheid van de bewindvoeringen professionele bewindvoeringen, toch wordt de werklast als groter ervaren voor familiale bewindvoering.
- 26-6** 12% van de bezochte vrederechten spreken van een toename van de doorverwijzingen door OCMW's naar bewindvoering vanuit budgetbeheer en schuldbemiddeling.
- 26-7** Een aantal vrederechten wijst erop dat ze te maken hebben met wisselende arbeidskrachten die steeds opnieuw moeten worden ingewerkt en die na korte tijd weer vertrekken. Ook komt het voor dat er niet tijdig vervanging beschikbaar is.

Analyse

Ondanks het ontbreken van exacte cijfers mag men aannemen dat het aantal bewindvoeringsdossiers een stijgende tendens vertoont. Mogelijke oorzaken hiervan zijn de vergrijzing, een grotere sensibilisering en een sneller ingrijpen dan vroeger⁵⁹. De meeste vrederechten geven ook aan dat er een dalende tendens is van het aantal andere zaken dan bewindvoeringen waarvoor de vrederechter bevoegd is. Door het ontbreken van betrouwbare cijfers is het echter niet mogelijk sluitende uitspraken te doen over de precieze impact op de werklast binnen de vrederechten. Daarenboven is de werkelijke impact van de wetwijzigingen over de bevoegdheden van de vrederechters moeilijk in te schatten.

Een factor die aan het licht kwam tijdens de terreinfase en die mogelijk een rol speelt bij een (te) hoog aantal dossiers, is dat sommige vrederechters zelf actief op zoek gaan naar bewindvoeringsdossiers door actief contact op te nemen met sociale diensten op zoek naar personen die eventueel onder bewind kunnen worden geplaatst en/of ook personen onder bewind te plaatsen die eerder thuishoren in de hulpverlening zoals budgetbeheer. Het is volgens de HRJ de taak van een vrederechter om geval per geval kritisch te bekijken of een persoon effectief nood heeft aan een bewindvoering en steeds handelt met de intentie om de persoon te beschermen.

Aansluitend werd ons door enkele vrederechten gemeld dat er een toename is van het aantal verzoeken vanuit OCMW's om personen onder bewind te plaatsen die bij het OCMW terecht zijn gekomen in het kader van budgetbeheer of schuldbemiddeling. Deze vrederechters vrezen dat de OCMW's op die manier proberen om de eigen werklast inzake budgetbeheer, door te schuiven naar de vrederechten. Dit valt buiten de scope van de audit, maar men moet er over waken dat geen oneigenlijk gebruik wordt gemaakt van het systeem van rechterlijke bescherming door het doorschuiven van personen met een problematiek die eigenlijk in de hulpverlening thuishoren. Ook hier lijkt maatwerk aangewezen. Dit vereist echter nader onderzoek.

Alle taken en handelingen inzake bewindvoeringen⁶⁰ en de controle van de dossiers bewindvoering nemen duidelijk een significant deel in van de werklast binnen een vrederecht. De recente wetwijzigingen versterken de controles nog en hebben mogelijk gevolgen voor de werklast en de werkdruk (zolang het digitale dossier geen feit is). Ook de herstructurering van de kantons kan hier een effect op hebben, maar dat is momenteel moeilijk te meten. Met deze gegevens moet rekening gehouden worden. Men moet er ook rekening mee houden dat wanneer er een voortdurende wissel is van de arbeidskrachten die steeds opnieuw moeten worden ingewerkt en die na korte tijd weer vertrekken, of wanneer vertrekkers niet tijdig vervangen worden, het risico verhoogt dat de werkdruk van de vaste medewerkers toeneemt en dat hun motivatie afneemt. Dit zijn contextuele elementen die een negatieve invloed kunnen hebben op de omstandigheden waarbinnen de controle op de

⁵⁹ Een eventuele invloed van het succes van de zogenaamde zorgvolmachten op de instroom van bewindvoeringsdossiers is nog niet aantoonbaar.

⁶⁰ Opstarten, beschikkingen, machtigingen, oproepingen, kennisgevingen, enz.

bewindvoeringen dient te gebeuren en die dus mogelijk een invloed hebben op de kwaliteit van de controles.

Er lijken wel grote verschillen te zijn tussen het aantal dossiers bewindvoering per vredegerecht⁶¹. Het aantal dossiers is een belangrijk element in het bepalen van de impact op de werklust, waardoor er grote verschillen mogelijk in de werklust en de ervaren werkdruk tussen de verschillende kantons. Verschillende respondenten hebben ook aangegeven dat, ondanks hun grote aandeel in de werklust van de vredegerichten, bij de hertekening van de gerechtelijke kantons, niet expliciet rekening is gehouden met het aantal bewindvoeringdossiers per kanton. Om te komen tot een evenwichtigere verdeling van de werklust kan art. 67, §2, Gerechtelijk Wetboek⁶², aanvullend aan de mogelijkheid van mobiliteit, een oplossing bieden. Men moet er daarbij wel op toezien dat dit gebeurt op basis van objectieve criteria en betrouwbare cijfers, en dat dit goed gekaderd wordt bij de betrokken vrederechters.

Het aantal dossiers en het aantal personen dat wordt ingezet om de controle op bewindvoeringsdossiers uit te voeren heeft een impact op de diepgang van de controle. Het moeten verwerken van een groot aantal dossiers of een tekort aan personele middelen houdt het risico in dat dit wordt opgevangen door een daling van het controleniveau, of soms zelfs door niet te controleren. In situaties waarbij de werkdruk hoog is, is het van belang na te denken over alternatieve manieren om met de situatie om te gaan en te kijken hoe men de motivatie om kwaliteitsvolle controles uit te voeren op peil kan houden en hoe men de eigen werkwijzen kan bijsturen of verbeteren. Er is over het algemeen een gebrek aan een organisatiecultuur die gericht is op het wendbaar inspelen op een context met hoge werkdruk of het verbeteren van werkwijzen.

De verhouding tussen het aantal dossiers en het aantal medewerkers is niet in elk kanton gelijk. In sommige vredegerichten lijkt het aantal dossiers dat zij dienen te behandelen haalbaar. In andere vredegerichten is het aantal dossiers zo hoog dat het onmogelijk lijkt elk dossier nauwgezet te controleren. De antwoorden van sommige vredegerichten kunnen de indruk geven dat men het aantal dossiers zodanig hoog vindt dat men er niet meer aan kan beginnen om deze dossiers op te volgen. Dit houdt het risico in dat geen kwaliteitsvolle controle wordt uitgevoerd en geen goede dienstverlening kan geboden worden aan de rechtszoekenden. Het is dus van belang dat men beroep kan doen op voldoende personeel in verhouding tot het aantal dossiers om een kwaliteitsvolle controle te garanderen. Dit wil echter niet zeggen dat meer personeel in elk kanton de enige voorwaarde is voor een meer kwaliteitsvolle controle. De cultuur, werkwijze en samenwerking aanwezig binnen een kanton zijn eveneens bepalend voor de kwaliteit van de controle. De aanpassing van de wetgeving en de omschakeling naar een digitaal dossier moeten aangegrepen worden om de eigen manier van (samen)werken in vraag te stellen en te herbekijken.

---

⁶¹ Bv. 200-tal dossiers tegenover 1400 in andere kantons.

⁶² artikel 67, §2, Gerechtelijk Wetboek, dat toelaat dossiers te herverdelen om zo tot een gelijkmatigere spreiding van de werklust te komen (“Wanneer de behoeften van de dienst het rechtvaardigen en rekening houdend met de belangen van de rechtzoekenden, kan de voorzitter van de vrederechters en rechters in de politierechtbank zaken die bij een vrederechter aanhangig zijn gemaakt, verdelen onder andere territoriaal bevoegde vrederechters die hij aanwijst. Onder een behoefte van de dienst kan worden begrepen de verdeling van de werklust, de onbeschikbaarheid van een rechter, een vereiste deskundigheid, de goede rechtsbedeling of andere daarmee vergelijkbare objectieve redenen. Tegen de beslissing van de voorzitter van de vrederechters en rechters in de politierechtbank kan geen enkel rechtsmiddel worden aangewend”).

Ondersteuning MaCH (Kit-N)

Vaststellingen

27-1

De mate waarin MaCH (Kit-N) als hulpmiddel en beheersinstrument wordt ingezet in functie van de controle op bewindvoeringen verschilt van kanton tot kanton.

27-2

Niet alle administratieve functionaliteiten van MaCH (Kit-N) worden in alle kantons even verregaand benut (bv. de inwerkingstelling van het automatisch agenderingssysteem voor de administratieve opvolging van bewinden; gebruik van de functionaliteit om aankondigingen van de deadline van het jaarverslag proactief te versturen).

27-3

Niet in elk kanton zijn griffiers en griffiemedewerkers even doorgedreven opgeleid om met MaCH (Kit-N) te werken.

Analyse

De vrederechten beschikken over MaCH (Kit-N), een informatica-applicatie die mogelijkheden biedt om de administratieve opvolging van de bewindvoeringen te ondersteunen. In MaCH kan men heel wat codes hanteren om het proces te automatiseren. 49% van de vrederechten zegt enkel MaCH te gebruiken, 15% gebruikt aanvullend een eigen systeem. 18% zegt MaCH (Kit-N) niet te gebruiken⁶³, 18% weet het niet of heeft niet geantwoord. Tijdens de terreinfase bleek deze verhouding enigszins anders te liggen. Van de 26 bezochte vrederechten gebruiken er slechts vier uitsluitend MaCH, 18 gebruiken naast MaCH een aanvullend opvolgingssysteem in Word, Excel, Access of Outlook, één gebruikt een papieren *listing*, twee gebruiken een papieren agenda en één gebruikt MaCH niet maar leunt op het geheugen van de griffie.

Voor het niet of niet ten volle gebruiken van MaCH zijn meerdere mogelijke oorzaken:

- Niet alle medewerkers van de griffie kennen alle mogelijkheden.
- Niet alle medewerkers van de griffie willen de mogelijkheden in MaCH (*Kit-N*) gebruiken. Zij verkiezen te (blijven) werken met alternatieven die ze vaak zelf geïnstalleerd hebben: papieren lijsten, Excel-documenten, Word-documenten, ... Zij vertrouwen op hun eigen werkwijze en voelen geen behoefte aan ondersteuning door MaCH (*Kit-N*).
- Niet alle medewerkers zien MaCH (*Kit-N*) als een betrouwbaar programma. Bijvoorbeeld, MaCH (*Kit-N*) heeft geen automatisch correctiemechanisme. Wanneer een medewerker van de griffie per ongeluk een foute rappeldatum ingeeft in het systeem, verschijnt er tot die foutieve datum geen rappel in het systeem en bestaat er dus een risico dat dit dossier een tijd niet wordt gecontroleerd.

Het is normaal dat bij het invoeren van een nieuw systeem het gebruik ervan moet groeien. MaCH (*Kit-N*) biedt mogelijkheden, maar heeft nog groeipotentieel als beheersinstrument, bv. op het vlak van financiële controle of het genereren van cijfergegevens. MaCH (*Kit-N*) biedt bijvoorbeeld nog geen overzicht van statistische informatie over bewindvoeringen aan, hoewel de informatie wel in de applicatie is ingegeven. Wanneer een kanton momenteel bijvoorbeeld een overzicht wenst van haar bewindvoeringen, moet ze dit extern opvragen of via een eigen lijst doen.

Er moet worden ingezet op het zo spoedig mogelijk wegwerken van de aanwezige tekortkomingen, het maximaal benutten van de mogelijkheden en op het zo spoedig mogelijk overal optimaal en uniform maken van alle functionaliteiten die MaCH (*Kit-N*) te bieden heeft. Men moet hieruit ook de nodige lessen trekken voor de invoering van het digitaal dossier.

⁶³ Dit cijfer is sinds het afnemen van de bevraging ongetwijfeld afgenomen omdat MaCH ondertussen in alle vrederechten is uitgerold, hetgeen niet het geval was ten tijde van de bevraging.

Drie landstalen

Vaststelling

28-1 De Duitstalige versie van documenten, informatie of het systeem van MaCH (Kit-N) worden niet altijd tijdig en correct opgemaakt.

Analyse

Duitstalige personen onder beschermingsstatuut en bewindvoerders hebben recht op een gelijkaardige, volwaardige dienstverlening. Met het oog op het ontwikkelen van een kiosk⁶⁴ voor familiale bewindvoerders, het opmaken van een aan de gewijzigde wetgeving aangepaste brochure voor familiale bewindvoerders en bij het ontwikkelen van sjabloonbrieven dient erover gewaakt te worden dat deze ook binnen een aanvaardbare termijn in het Duits beschikbaar zijn.

---

⁶⁴ Zie pagina 12

7. Aanbevelingen

Met een ingekleurd vlak rechts van de aanbeveling geven we aan tot wie de aanbeveling is gericht. Aanbevelingen voor de vredegerichten zijn aanbevelingen voor de tandem vrederechter en griffie. Het aantal aanbevelingen toont de ernst van de problematiek aan.

De meest ideale situatie is het –waar mogelijk - aanpakken van de aanbevelingen op nationaal niveau. Indien dit niet gebeurt, dient er op lager niveau actie te worden ondernomen.

	Wetgever	Minister Justitie	College hoven en rechtbanken	Korpschefs	Vredegerichten
1. Vermijd bij de controle van een bewindvoering het risico op een louter formele en administratieve afhandeling van een dossier en bewaar de focus op de bescherming van de persoon.					
a) Ga na of de bewindvoerder minstens één keer per jaar daadwerkelijk contact heeft met de beschermde persoon. Ga ook na of de bewindvoerder aandacht heeft voor de levenskwaliteit en levensomstandigheden van de beschermde persoon. Doe dit niet enkel reactief maar ook proactief.					
b) Organiseer op regelmatige basis contact met de persoon onder bewind om een vinger aan de pols te houden over de levenskwaliteit en levensomstandigheden in het kader van een bewind op maat.					
2. Bewaak dat de vredegerichten voldoende tijd, middelen en ondersteuning hebben om een bewindvoeringsdossier op een kwaliteitsvolle manier te controleren met aandacht voor de beschermde persoon.					
a) Zorg voor betrouwbare cijfers over bewindvoeringen.					
b) Ga na wat een maximum aantal bewindvoeringsdossiers is dat één vrederechter met één fulltime medewerker op een kwaliteitsvolle manier kan controleren. Ga ook de impact na van een bijkomende medewerker op de controlecapaciteit. Bewaak dat deze kritische grens niet overschreden wordt.					

	Wetgever	Minister Justitie	College hoven en rechtbanken	Korpschefs	Vrederechten
c) Maak bij het bepalen en meten van de werklast een realistische inschatting van de tijd en middelen die nodig zijn voor het doen van een kwaliteitsvolle controle door de vrederechter en de griffie. Herbekijk in voorkomend geval bestaande werklastmetingen in het licht van het toenemende belang van bewindvoeringen in het takenpakket van de vrederechten.					
d) Bewaak dat vrederechters en de griffie voldoende tijd en middelen hebben om in hun werkwijze oog te hebben voor de persoon door <ul style="list-style-type: none"> ○ een voldoende aantal griffiers en griffiemedewerkers per aantal dossiers te voorzien ○ en een haalbaar aantal dossiers per vrederechter te bewaken. 					
e) Maak, naast de mogelijkheden die mobiliteit biedt, gebruik van de mogelijkheid die art. 67, §2, Gerechtelijk Wetboek biedt om bewindvoeringsdossiers van het ene kanton naar het andere te verschuiven. Zet het in voor een evenwichtige verdeling over de werklast en bevorder zo een kwaliteitsvolle controle.					
3. Werk aan een cultuur van zorg voor kwaliteit waarbij alle betrokken partijen systematisch reflecteren over de manier waarop de controle op de bewindvoeringen gebeurt.					
a) Zorg voor een cultuur van permanente verbetering en bijsturing. Zorg dat goede praktijken en ideeën voor vernieuwing en verbetering doorstromen.					
b) Werk samen over de arrondissements- en kantongrenzen heen om een cultuur van zorg voor kwaliteit te versterken. Samenwerking kan hierbij verschillende vormen aannemen: van elkaar leren, goede praktijken delen, gezamenlijke draaiboeken opstellen, fraudemethodieken ophijsten,.... De korpschef, de vrederechter en hoofdgriffier hebben hierbij en cruciale taak.					
c) Stel aan korpschefs, vrederechters en hoofdgriffiers cijfers ter beschikking met betrekking tot bewindvoeringen, zodat ze kunnen beschikken over goede beleidsinformatie die het mogelijk maakt om een doelgericht beleid op te stellen en de praktijk op te volgen en bij te sturen.					

	Wetgever	Minister Justitie	College hoven en rechtbanken	Korpschefs	Vrederechters
d) Maak deze kwaliteitszorg onderdeel van de interne beheersingssysteem.					
e) Maak van de controle op de bewindvoeringen een expliciet element in de evaluatie van de vrederechters, griffiers en griffiemedewerkers.					
4. Bouw het arrondissementeel beleid verder uit.					
a) Bouw de arrondissementele werking en het arrondissementeel beleid verder uit: organiseer en stimuleer communicatie en samenwerking, neem ondersteunende maatregelen door het aanbieden van draaiboeken, organiseer opleidingen, ondersteun bij een optimaal gebruik van de voor handen zijnde tools,...					
b) Zorg er ook voor dat dit beleid door het terrein wordt gedragen en uitgevoerd. Voorzie in een systematiek om na te gaan of het wordt opgevolgd en stuur bij waar nodig.					
c) Volg de werkwijzen van het vredegerrecht op en controleer ook de controleur. Stel uzelf daarbij open voor feedback vanuit de vredegerchters.					
d) Stel uzelf open voor samenwerking, opvolging en feedback vanuit het arrondissementeel niveau.					
5. Voorzie een kader voor de kwaliteit van professionele bewindvoerders.					
a) Bepaal de voorwaarden waaraan een kwaliteitsvolle professionele bewindvoerder moet voldoen en zorg voor duidelijke selectiecriteria					
b) Zorg in afwachting van een wettelijk kader voor uniformiteit en transparantie in de selectiecriteria voor professionele bewindvoerders.					

	Wetgever	Minister Justitie	College hoven en rechtbanken	Korpschefs	Vrederegerechten
c) Voorzie in het kader permanente opleiding voor professionele bewindvoerders.					
d) Zorg voor transparantie met een duidelijke en actuele lijst van professionele bewindvoerders. Zorg voor een publiek toegankelijke lijst die duidelijk maakt wie bewindvoerder kan worden, wie het is, in welke kantons en het aantal bewindvoeringsdossiers per bewindvoerder.					
6. Zet in op het verder informeren en ondersteunen van familiale bewindvoerders.					
a) Probeer de wil van de wetgever over het aanstellen van familiale bewindvoerders maximaal te respecteren en werk eventuele structurele obstakels weg.					
b) Hou er bij het uitrollen van de kiosk voor familiale bewindvoerders rekening mee dat vele bewindvoerders nog een handgeschreven verslag van de bewindvoering overmaken en dat de stap naar een volledig elektronisch dossier groot is. Voorzie voldoende maatregelen om de drempel te verlagen en hou daarbij rekening met de werklast en de beschikbare middelen voor de griffies.					
c) Voorzie dat de kiosk ook toegankelijk is voor Duitstalige bewindvoerders.					
d) Pas de huidige brochure voor familiale bewindvoerders aan de nieuwe wetgeving en maak ze nog concreter en praktischer bruikbaar.					
e) Focus voor familiale bewindvoerders op bruikbare handleidingen en een intensieve uitleg aan het begin van het bewind.					

	Wetgever	Minister Justitie	College hoven en rechtbanken	Korpschefs	Vrederechten
7. Zorg voor een sluitende en gebruiksvriendelijke opvolgingstool voor de administratieve opvolging van de bewindvoeringsdossiers.					
a) Verhoog de gebruiksvriendelijkheid van MaCH (Kit-N). Blijf contact houden met de griffiemedewerkers en biedt voldoende wegen om feedback of verbeteringsuggesties op te vangen. Bouw de functionaliteiten verder uit met focus op automatisering en het genereren van cijfergegevens. Zorg voor voldoende performante hardware die toelaat om MaCH (Kit-N) met een aanvaardbare werkingsnelheid te gebruiken.					
b) Maak gebruik van de invoering van het elektronisch bewindvoeringsdossier om de controle verder te automatiseren. Zorg er bij het uitwerken van het elektronisch bewindvoeringsdossier voor dat controlepunten voor administratieve controle reeds vervat zitten in het systeem. Zorg er eveneens voor dat het elektronisch bewindvoeringsdossier en MaCH (Kit-N) coherent geïntegreerd worden.					
c) Voorzie voldoende opleiding en coaching voor het gebruik van MaCH (Kit-N). Zorg ervoor dat alle medewerkers van griffies deze opleiding en coaching kunnen genieten.					
d) Zet stappen om finaal één opvolgingstool voor de controle op bewindvoeringen te gebruiken.					
8. Zorg voor een grondige financiële controle van het financieel luik van het jaarverslag.					
a) Voorzie in het elektronisch bewindvoeringsdossier dat bepaalde financiële basisinformatie (vb. beginsaldo-eindsaldo) automatisch gecontroleerd wordt.					
b) Zorg ervoor dat zowel de griffie als de vrederechter een rol opnemen in de financiële controle, zodat een dubbele controle mogelijk is. Zorg hierbij ook voor de nodige responsabilisering en opleiding van het griffiepersoneel.					

	Wetgever	Minister Justitie	College hoven en rechtbanken	Korpschefs	Vrederechten
c) Implementeer een financiële controle die het risico op fraude minimaliseert. Voer bij een beperkt aantal dossiers een uitgebreide financiële controle uit, laat bewindvoerders weten dat zij gecontroleerd worden, spreek bewindvoerders aan bij mogelijke problemen.					
d) Onderzoek de mogelijkheid om de vrederechters voor de financiële controles over de bewindvoering steeds te laten bijstaan door een technisch adviseur (accountant) gefinancierd met overheidsmiddelen.					
e) Zorg voor een uitvoeringsbesluit zoals voorzien in art. 497/5, §3, Burgerlijk Wetboek.					
f) Zorg in afwachting van het koninklijk besluit voor uniformiteit en transparantie in de vergoedingsrichtlijnen voor kosten en bijzondere prestaties.					
g) Ga na of de informatie in het aanvangsverslag over het vermogen van de beschermde persoon automatisch kan worden aangeleverd door de Nationale Bank en de FOD Financiën.					
9. Blijf ervan bewust dat fraude of misbruiken mogelijk zijn.					
a) In het kader van 'beter voorkomen dan genezen': wees waakzaam ten aanzien van bewindvoerders. Dit is een logisch gevolg van de verantwoordelijkheid die bij de taak komt om bewindvoeringen op te volgen.					
b) Vermijd de combinatie van plaatsvervanger en bewindvoerder.					
c) Bepaal welke maatregelen nodig zijn om fraude en misbruiken te voorkomen. Voorzie een permanente bijsturingscyclus waarbij nieuwe inzichten steeds worden meegenomen in de detectie van mogelijke fraude of misbruiken.					
d) Voorzie in een duidelijke en transparante regeling voor de verplaatsingskosten van de bewindvoerders, van de vrederechters en van de griffiers. Streef hierbij naar de oplossing die het minste kosten met zich meebrengt voor de persoon die onder bewind staat.					

8. Algemeen besluit

De HRJ heeft altijd al een bijzondere aandacht gehad voor de bewindvoeringen en in het bijzonder in de positieve rol die de rechterlijke organisatie hierbij kan spelen. De HRJ zal hier ook in de toekomst de nodige aandacht voor blijven hebben. De huidige audit komt net op het moment dat een aantal wettelijke aanpassingen aan de controle worden doorgevoerd. Dit biedt de mogelijkheid om in de toekomst de impact van deze wijzigingen te onderzoeken. Er zal dan ook een opvolging van de audit komen.

Een bewindvoering heeft een grote impact op het leven van de beschermde persoon en zijn familie. De vrederechten spelen een belangrijke rol met het oog op de garantie van een kwaliteitsvolle dienstverlening naar de burger. Daarom mag ook van de kwaliteit van de controle op de bewindvoering door de vrederechter en van de selectie van de bewindvoerders worden verwacht dat ze op niveau zijn en op maat van de beschermde persoon. De verwachtingen over de kwaliteit van de bescherming zijn dan ook terecht hoog.

Hoewel er geen duidelijke en betrouwbare cijfers zijn, lijken de vrederechten aan te nemen dat het aantal bewindvoeringen toeneemt. Daarenboven is er ook een verhoging van de bevoegdheden van de vrederechter doorgevoerd. De vrederechten geven zelf aan dat het organiseren en controleren van bewindvoeringen het grootste deel is van hun takenpakket. Deze verhoogde werklast heeft gevolgen voor de werking van de vrederechten. De meeste vrederechters en voorzitters zijn zich hiervan bewust. Men beperkt zich echter nog te vaak tot het vaststellen van de stijgende tendens, maar het aanpassen van de eigen organisatie en de eigen manier van werken volgt niet altijd. In de meeste vrederechten is men begaan met het goed organiseren van een bewind. Men is zich ook bewust van hun belangrijke rol in de controle op de bewinden. De aanpak en de kwaliteit verschilt evenwel sterk en er is weinig aandacht voor de manier van werken in andere kantons. Dit verschil in aanpak en kwaliteit zien we ook op het niveau van de gerechtelijke arrondissementen. Er wordt slechts beperkte aandacht besteed aan de manier van werken in andere kantons of arrondissementen. Men zal dus een oplossing moeten zoeken om het lappendeken aan verschillende praktijken en werkwijzen weg te werken. Dit vergroot de duidelijkheid voor de te beschermen persoon en de bewindvoerders. Zij weten zo waaraan zij zich mogen verwachten en wat van hen wordt verwacht.

Ook het overkoepelende niveau van het College van de hoven en rechtbanken moet hier de nodige aandacht aan schenken. Men moet in een cultuur van samenwerking zoeken naar de juiste aanpak om de vrederechten toe te laten om de bewindvoeringen optimaal en kwaliteitsvol te organiseren en te controleren. Zowel de vrederechten, de voorzitters van de vrederechters en rechters in de politierechtbank en het College van de hoven en rechtbanken hebben hierin een rol te spelen. Het creëren van een cultuur van samenwerking en het meer denken vanuit het grotere geheel waar men samen deel van uitmaakt, is en blijft een werkpunt voor de vrederechten. Men zal moeten aansturen op meer samenwerking en op meer uniforme werkwijzen. Het uniform maken van de manier van werken heeft als voordeel dat dossiers onderling beter uitwisselbaar zijn tussen de verschillende vrederechten. Dit maakt het vervolgens mogelijk om grote verschillen of schommelingen in de werklast gemakkelijker op te vangen.

Een succesfactor hierbij is een correcte inschatting van de reële werklast om zo te voorzien in de juiste en voldoende middelen en ondersteuning (personeel en materieel). De beleidsmakers op alle niveaus moeten de impact op de werking van de vrederechten dan ook correct inschatten, zowel in het algemeen als op het niveau van de individuele vrederechten. Door te zorgen voor de juiste en voldoende middelen en ondersteuning, kan men de omstandigheden creëren voor een kwaliteitsvolle dienstverlening.

Het invoeren van een digitaal bewindvoeringsdossier is een hefboom voor kwaliteitsvolle dienstverlening. Een succesfactor hierbij is dat het digitaal dossier een actief dossier is, dat aandacht heeft voor de begeleiding van de gebruiker en foutpreventie en zich niet beperkt tot het alleen maar kunnen doorsturen van en opslaan van documenten in gedigitaliseerde vorm.

De selectie van de bewindvoerders verdient bijzondere aandacht. Zonder afbreuk te doen aan de kwaliteiten van de huidige bewindvoerders, gebeurt de selectie van professionele bewindvoerders momenteel te vaak zonder duidelijke criteria en op basis van intuïtie. Dit houdt risico's in en moet worden vermeden. Een wettelijk kader met duidelijke en transparante selectiecriteria voor professionele bewindvoerders is wenselijk en zou een bijkomende stap in de goede richting zijn. Bovendien heeft de wetgever de wil geuit dat bij voorrang familiale bewindvoerders worden aangesteld. De meeste vrederechters zeggen dit te doen. Uit de audit blijkt dat in de meeste gevallen wordt gekozen voor een professionele bewindvoerder. De redenen hiervoor zijn divers: er is geen familiale bewindvoerder beschikbaar, er is ruzie in de familie, er is niemand in de omgeving van de te beschermen persoon met de nodige competenties om de taak te vervullen. Tijdens de bezoeken werd ook aangegeven dat deze keuze soms wordt ingegeven door het streven naar gemak in het uitvoeren van de controles. Het is dan ook belangrijk om de obstakels bij de aanduiding van familiale bewindvoerders weg te werken.

In de norm voor kwaliteitsvolle selectie van bewindvoerders en controle van de bewindvoeringen die de HRJ in zijn adviezen naar voor heeft geschoven, wordt vooral gefocust op een aantal minimale organisatorische en eerder formele aspecten van de controle. De lat is dus niet onnoemelijk hoog gelegd. Tijdens de audit werd het hele proces van de selectie van bewindvoerders, de administratieve en financiële opvolging van de bewindvoeringen en de preventie en reactieve aanpak van fraude bekeken door de bril van deze norm. Uit de verschillende vaststellingen en analyses blijkt dat de controle momenteel niet overal even kwaliteitsvol verloopt. De wetgever heeft recent de lat nog hoger gelegd. De marginale controle van de bewindvoeringen door de vrederechter evolueert in de wetgeving naar een steeds sterkere georganiseerde controle (vb. controle op fraude, controle op de neerlegging van verslagen zijn nu ingeschreven in de wet). Sommigen zullen dan ook bijkomende inspanningen moeten leveren om de controle van de bewindvoeringen waar nodig bij te sturen en wetsconform te maken. Ook hier biedt de invoering van het digitale dossier een opportuniteit. Wanneer men er in slaagt om zo een deel van de controle te automatiseren, te optimaliseren en uniform te maken, kan men de focus verleggen naar wat echt belangrijk is, de aandacht voor de beschermde persoon en een bewindvoering op maat van de beschermde persoon.

Zonder voldoende aandacht voor de beschermde persoon is een bewindvoering immers minder kwaliteitsvol. Zowel van de vrederechters als de bewindvoerders mag worden verwacht dat zij luisteren naar het familiaal en sociaal netwerk, en naar de professionele begeleiders van de te beschermen persoon, en dat hij hier in de mate van het mogelijke rekening mee houdt bij het leveren van maatwerk. Een vertrouwenspersoon kan dit maatwerk en een persoonsgerichte controle nog versterken.

Kwaliteitsvolle controle van bewindvoeringen is geen evidente taak, maar voor een beschermde persoon is het van zeer groot belang. Persoonsgerichte bewindvoering verdient een persoonsgerichte controle.

9. Bijlagen

9.1. Wat is kwaliteitsvolle controle?

In het advies dd. 17 december 2014 van de HRJ met betrekking tot de controle op het bewind over beschermde personen, wordt aangegeven wat volgens de HRJ een goede organisatie van het toezicht op de bewinden dient in te houden. De keuze voor deze de in dit advies geformuleerde aanbevelingen voor een goed beheer zijn dan ook een goede basis voor de omschrijving wat wij in deze audit zullen verstaan onder een toezicht dat op een kwaliteitsvolle manier is georganiseerd.

Kenmerken van een toezicht dat op een kwaliteitsvolle manier is georganiseerd zijn:

- *Selectie en aanwijzing van bewindvoerders*
  - Primaire voorwaarde voor een goede organisatie van het toezicht op de bewinden is de inschakeling van een voldoende aantal bekwame en betrouwbare (professionele) bewindvoerders.
    - Zij dienen te beschikken over een grondige kennis van de wettelijke regels en over een aangepaste administratieve omkadering. Dit vereist dat zij voldoende zijn opgeleid (niet alleen de juridische regels inzake onbekwaamheden kennen, maar ook de relevante regels op het gebied van sociaal recht, sociale zekerheid en fiscaal recht. Deze opleiding mag niet louter juridisch zijn. De opdracht om de beschermde persoon bij te staan of te vertegenwoordigen voor handelingen met betrekking tot de persoon, zoals voorzien door de nieuwe wet, vereist eveneens persoonsgerichte vaardigheden (empathie, communicatie,...) en een basiskennis van geestesziekten. Een bewindvoerder moet ook beschikken over bijzondere kennis op het gebied van beheer en boekhouding).
    - Een beperkt aantal bewindvoeringen (HRJ beveelt maximum 100 aan)
  - Draaiboeken voor familiale bewindvoerders (die volgens de wet van 17 maart 2013 bij voorkeur dienen te worden aangesteld - art. 496/3 B.W.).
- *Administratieve opvolging*
  - Een goede organisatie van het toezicht op de bewinden vereist ook de uitbouw van aangepaste structuren en instrumenten op het niveau van de griffies.
  - Het toezicht op de bewinden gebeurt steeds onder de uiteindelijke verantwoordelijkheid van de vrederechter die door de wet persoonlijk en functioneel hiermee wordt gelast
  - De administratieve opvolging van de bewinden en de communicatie met de beschermde persoon en de bewindvoerders gebeuren door een of meerdere griffiemedewerkers. Deze persoon of personen dienen daartoe over de nodige kennis en vaardigheden te beschikken en de vereiste opleiding te krijgen
  - Er is een stipte opvolging van de neerlegging van de verslagen
  - Het administratief dossier wordt voorgelegd aan de vrederechter telkens wanneer de wet actie vereist (bv. de evaluatie na twee jaar) of bepaalde “knipperlichten” in werking treden.
  - Er is een opvolgingstool voorhanden die het mogelijk maakt om een geïnformatiseerde controle uit te voeren van de bewinden, zowel verticaal (controle van alle dossiers met betrekking tot eenzelfde beschermde persoon), als transversaal (controle op alle dossiers beheerd door eenzelfde bewindvoerder).

- *Financiële controle*

- Een goed georganiseerd toezicht op de bewinden vereist het uitvoeren van financiële controles op de boekhouding van de bewindvoerders in drie fases
  - **Eerstelijns controle** door een griffiemedewerker, die toeziet op de stipte inlevering van de verslagen, controleert of de verslagen formeel volledig zijn en zijn opgesteld volgens het voorgeschreven model. Desgevallend, neemt hij contact met de bewindvoerder om bepaalde vragen te stellen of bijkomende stukken te bekomen;
  - **Tweedelijns controle** door de vrederechter die de dossiers, na voorafgaand nazicht door de griffiemedewerker, ontvangt voor goedkeuring en het nemen van een beschikking tot toekenning van beheersloon en kostenvergoeding, alsmede telkens wanneer specifieke vragen of anomalieën rijzen;
  - Eventueel, **een derdelijns controle** door een technisch adviseur, daartoe aangesteld door de vrederechter
    - indien er ernstige aanwijzingen zijn van tekortkomingen in het beheer van een bewind of wanneer de complexiteit van de rekeningen dit rechtvaardigt (cf. art. 499/14, §2, 6de lid, B.W.);
    - steekproefsgewijs volgens vooraf vastgestelde doelstellingen en criteria (omvang vermogen, periodiciteit, het aantal bewinden beheerd door de bewindvoerder, ...).

Opmerking: de technisch adviseur dient in elk geval na te gaan of de boekhouding correct wordt gevoerd, waarheidsgetrouw is en alle operaties bevat. De controle gaat de volledigheid van de operaties na op basis van het dagboek, de bewijsstukken van uitgaven en de bankuittreksels, zodat de tegenpartij van iedere operatie kan worden geïdentificeerd.

- *Fraude/belangenvermenging/misbruiken*

- Hoewel een vertrouwensrelatie dient te bestaan tussen de vrederechter en de bewindvoerder, dient de vrederechter ervoor te zorgen dat deze relatie professioneel blijft en een behoorlijke uitoefening van zijn toezichtsplicht niet belemmert.
- Het niet of niet tijdig nakomen van bepaalde verplichtingen door de bewindvoerder kan een ernstige aanwijzing zijn van wanbeheer of zelfs fraude.
- Bepaalde evoluties in het vermogen van de beschermde persoon kunnen een belangrijke indicatie zijn van het bestaan van problemen.

9.2. Evoluerende wetgeving

Algemeen

Om een en ander wat te verduidelijken voor wie niet vertrouwd is met de materie van de bewindvoering, lichten we hierna kort de bewindvoering toe. Informatie over de toezichtstaken van de vrederechter en de griffie in de rechterlijke bescherming zijn opgenomen in het rapport zelf. Onderstaand overzicht is gebaseerd op de wetgeving die van kracht was vóór 1 maart 2019. Waar nuttig wordt verwezen naar de nieuwe wetgeving die sinds 1 maart 2019 van kracht is.

Bewindvoering - beschermingsstatuut⁶⁵

Sommige volwassenen kunnen bij bepaalde beslissingen zelf hun belangen niet (meer) behartigen: het budget beheren, een medische behandeling ondergaan, een lening afsluiten, huwen of scheiden, enz. Zij hebben in mindere of meerdere mate bescherming nodig.

De wetgever voorziet met de bewindvoering in deze bescherming, zowel in buitengerechtelijke als rechterlijke vorm.⁶⁶ Dit beschermingsstatuut is bedoeld voor meerderjarigen die omwille van hun lichamelijke of geestelijke gezondheidstoestand geheel of gedeeltelijk, tijdelijk of definitief, niet in staat zijn om zelf behoorlijk hun goederen of persoonlijke rechten te beheren. Dit kan zowel om fysieke als om psychische redenen zijn, bv. coma, ongeval, dementie, kwistig omgaan met geld, wankelende geestestoestand, vermindering van het geheugen en concentratie, enz.

Bij de buitengerechtelijke bescherming kan een persoon, wat het beheer van zijn goederen betreft, een volmacht geven aan iemand die hij vertrouwt om bepaalde handelingen in zijn naam te stellen (een lastgeving), zonder dat de rechter daarin tussenbeide moet komen.

Bij de rechterlijke bescherming ontwerpt de vrederechter een begeleiding op maat van de beschermde persoon. Hij stelt hiertoe een bewindvoerder aan die de beschermde persoon zal bijstaan of vertegenwoordigen.

In het kader van deze audit gaan we enkel in op de rechterlijke bescherming en de rol van de vrederechter en de griffie van het vredegerecht bij het toezicht op deze bewindvoeringen.

Rechterlijke bescherming

De vrederechter kan een bewindvoerder aanstellen als de buitengerechtelijke bescherming niet (meer) volstaat om de belangen te behartigen van een meerderjarige die dit, omwille van zijn gezondheidstoestand, zelf niet meer kan of die zich bevindt in een staat van verkwisting.

De te beschermen persoon wordt beschouwd als een volwassene die deelneemt aan de maatschappij en die zoveel mogelijk zelf moet kunnen beslissen. De bewindvoerder moet dus zoveel mogelijk rekening houden met zijn behoeften en wensen.

⁶⁵ Voor meer info kan je terecht in de brochure van de Koning Boudewijnstichting, de FOD Justitie en de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat. Je kan deze downloaden via volgende link: https://justitie.belgium.be/nl/publicaties/hoer_jezelf_en_je_vermogen_beschermen .

⁶⁶ In de artikelen 488/1 tot en met 502 van het Burgerlijk Wetboek en de artikel 1238 tot en met 1253/1 van het Gerechtelijk Wetboek.

De vrederechter onderzoekt wat die persoon nog zelf kan doen en wat niet meer, al dan niet tijdelijk. Voor datgene wat de te beschermen persoon niet meer zelfstandig kan doen, wordt hij onbekwaam verklaard en krijgt hij een bewindvoerder aangewezen. De vrederechter kan niet alleen een bewindvoerder aanstellen voor het beheer van de goederen, maar ook voor handelingen die raken aan de persoon. De combinatie kan ook. De bewindvoerder voert dan het bewind over zowel de persoon als over de goederen.

De bewindvoerder kan als opdracht hebben om de beschermde persoon bij te staan, wat betekent dat de beschermde persoon een zekere mate van autonomie behoudt. De bewindvoerder moet dan slechts tussenbeide komen om de handeling van de beschermde persoon rechtsgeldig te maken, bijvoorbeeld door mee toe te stemmen of te ondertekenen. Hij handelt dan niet in zijn plaats.

De bewindvoerder kan ook een vertegenwoordigingsopdracht krijgen, wat betekent dat hij in de plaats en voor de rekening van de beschermde persoon handelt en beslist.

Het is de vrederechter van de verblijfplaats van de te beschermen persoon die bevoegd is om een bewindvoerder aan te stellen. De vrederechter die het bewind instelt, blijft bevoegd gedurende de volledige duur van het bewind. Wanneer de beschermde persoon echter op duurzame wijze een nieuwe verblijfplaats heeft in een ander kanton, wordt het dossier in principe wel verzonden aan het vredegerecht van de nieuwe verblijfplaats.

Wat is een bewindvoerder en wie kan bewindvoerder zijn?

De taken van de bewindvoerder worden door de vrederechter beschreven in de beslissing tot aanstelling van een bewindvoerder. Het kan gaan over: het beheer van de gelden en goederen, het leggen van de nodige sociale en administratieve contacten, het verdedigen van zijn/haar belangen, uiten van de wil van de beschermde persoon, het regelen van de financiën, het afsluiten van contracten, de beschermde persoon bijstaan in het dagelijkse leven en alle andere mogelijke (rechts)handelingen.

Bij voorkeur dient dit iemand te zijn van de familie zoals de vader en/of moeder, echtgenoot, kinderen, enz. Als er niemand in aanmerking komt - of bewindvoerder wenst te zijn - wordt een professionele bewindvoerder aangesteld. Dit is meestal een advocaat die ervaring heeft met bewindvoering. De verzoeker of de te beschermen persoon kan een bewindvoerder voordragen, maar het is de vrederechter die bij gemotiveerde beslissing aangeeft wie bewindvoerder wordt⁶⁷.

De beschermde persoon kan zich naast een bewindvoerder laten bijstaan door een vertrouwenspersoon. Dit kan iedereen zijn die een (persoonlijke) band heeft met de beschermde persoon. Deze vertrouwenspersoon heeft als voornaamste taken het sociaal contact te verzorgen, de communicatie met de bewindvoerder vlot te laten verlopen en eventueel toezicht houden op de handelingen van de bewindvoerder.

Hoe wordt een bewindvoerder aangesteld?

De rechterlijke bescherming kan gevraagd worden door de te beschermen persoon zelf, zijn familie of een andere belanghebbende (zoals een buur, een verzorger of een maatschappelijk werker), of door de procureur des Konings. Men moet hiervoor een verzoekschrift indienen bij de griffie van het

⁶⁷ Sinds 2003 kan iedereen een verklaring afleggen, voor een notaris of vrederechter, waarin hij/zij aangeeft wie hij/zij als bewindvoerder wil op het moment dat de vraag zich voordoet. Ingeval van tegenstrijdige belangen tussen de bewindvoerder en de beschermde persoon, kan er ook een "bewindvoerder ad hoc" aangeduid worden die dan tijdelijk - geheel of gedeeltelijk - de taken van de bewindvoerder overneemt, bv. bij de verkoop van een woning.

vredegerecht van de verblijf- of woonplaats van de te beschermen persoon. In sommige gevallen kan de vrederechter zelf een bewindvoerder aanstellen, bijvoorbeeld bij een verzoek tot gedwongen opname van een geesteszieke. Het verzoekschrift kan suggesties bevatten voor de bewindvoering (bv. voorkeur voor een bepaalde bewindvoerder, enz.). Hoe meer informatie, hoe gemakkelijker het voor de vrederechter wordt om een bewindvoering op maat te maken.

Bij het verzoekschrift moet men een attest van woonplaats van maximum 15 dagen oud voegen en een omstandige geneeskundige verklaring die maximum 15 dagen eerder is opgemaakt. De arts beschrijft daarin de fysieke en/of mentale gezondheidstoestand van de te beschermen persoon. Er bestaat een modelformulier van omstandige geneeskundige verklaring dat opsomt wat de arts moet vermelden. Het formulier geeft duidelijk de impact aan van de gezondheidstoestand op het dagelijkse functioneren, zodat de vrederechter de gevolgen beter kan inschatten en een bescherming op maat kan uitwerken. Enkel in heel dringende gevallen of als het echt niet mogelijk is om een dergelijke verklaring bij te voegen, kan het verzoekschrift zonder deze omstandige geneeskundige verklaring ingediend worden. De vrederechter stelt dan een arts-deskundige aan voor een advies over de gezondheidstoestand.

De te beschermen persoon wordt dan opgeroepen om door de vrederechter te worden gehoord⁶⁸. De vrederechter bepaalt ook, op basis van de gegevens die in het verzoekschrift staan, welke andere belanghebbende personen⁶⁹ zullen worden opgeroepen en gehoord. Dit geeft de vrederechter de kans om het sociale netwerk te horen en in kaart te brengen. Deze sociale dimensie is namelijk belangrijk bij het bepalen van de toestand van de te beschermen persoon. De rechter bekijkt wat deze persoon (nog) zelf kan en waar hij hulp bij nodig heeft. Hij zal dan een bescherming op maat uitwerken.

De vrederechter neemt daarna een beslissing (beschikking) en stelt in voorkomend geval een bewindvoerder aan. Binnen de 8 dagen moet de aangestelde bewindvoerder deze taak aanvaarden door de vrederechter daarvan schriftelijk op de hoogte te stellen. Indien de aangeduide bewindvoerder de taak niet aanvaardt, wordt er door de vrederechter een andere bewindvoerder aangeduid. Ook de overige partijen worden op de hoogte gebracht van de beslissing om een bewindvoerder aan te duiden.

Taken van de bewindvoerder

De taken en bevoegdheden van de bewindvoerder worden omschreven door de vrederechter in zijn beslissing en dit in functie van het vermogen en de gezondheidstoestand van de beschermde persoon. De bewindvoerder treedt op als een goede huisvader. De bewindvoerder dient zich daadwerkelijk te bekommeren over het lot van de beschermde persoon (dit vanzelfsprekend binnen de perken van de mogelijkheden). De bewindvoerder dient zo de uitgaven te doen die op passende wijze de verzorging van de beschermde persoon verzekeren.

De bewindvoerder betreft de beschermde persoon ook zoveel mogelijk en in verhouding tot diens begripsvermogen bij de uitoefening van zijn opdracht. Hij pleegt bij de uitvoering van zijn opdracht op regelmatige tijdstippen overleg met de beschermde persoon of diens vertrouwenspersoon. Sinds 1 maart 2019 moet hij dit zelfs minstens één maal per jaar doen⁷⁰.

⁶⁸ Dit verhoor zal over het algemeen plaatsvinden op het kabinet van de vrederechter. Hierop kan een uitzondering worden gemaakt indien de te beschermen persoon zich niet kan verplaatsen. De vrederechter en de griffier gaan dan ter plaatse, wat verplaatsingskosten met zich meebrengt. Die verplaatsingskosten zijn wettelijk vastgelegd.

⁶⁹ Bv. vader, moeder, partner, vertrouwenspersoon, broers, zussen, enz.

⁷⁰ Artikel 499/1 van het Burgerlijk Wetboek.

Verder heeft de bewindvoerder de taak om de nodige sociale en administratieve contacten te leggen en op te volgen, en dit in overleg en samenspraak met de beschermde persoon (en in voorkomend geval met de andere bewindvoerder of vertrouwenspersoon).

Voor sommige belangrijke rechtshandelingen dient de bewindvoerder steeds de goedkeuring te vragen aan de vrederechter, de zogenaamde machtiging.

Na aanvaarding van zijn opdracht heeft de bewindvoerder een maand de tijd om een aanvangsverslag op te stellen. Dit verslag is een overzicht van alle bezittingen, alle inkomsten en alle schulden die de beschermde persoon heeft.

De bewindvoerder moet daarna jaarlijks verslag uitbrengen aan de vrederechter⁷¹. In principe gebeurt dit aan de hand van een modelverslag⁷². Het verslag bevat een chronologisch overzicht van alle inkomsten en uitgaven, de bezittingen, de rekeningen en schulden van de beschermde persoon van het afgelopen jaar. De bewindvoerder over de persoon moet eveneens een verslag indienen maar dit over de toestand van de beschermde persoon en over alle stappen die hij/zij ondernomen heeft om de beschermde persoon te helpen.

Na de beëindiging van de opdracht als bewindvoerder, heeft de voormalige bewindvoerder 30 dagen de tijd om een eindverslag neer te leggen bij de griffie van het vredegerecht.

Verloning van de bewindvoerder

De vrederechter kan aan de bewindvoerder een vergoeding toekennen waarvan het bedrag wettelijk niet hoger mag zijn dan 3% van alle inkomsten van de beschermde persoon. Bovenop de verloning kan de bewindvoerder ook vragen om zijn gemaakte kosten te vergoeden. De vrederechter kan voor uitzonderlijke, buitengewone prestaties ook een bijkomende vergoeding toekennen.

Einde van het bewind

De opdracht van de bewindvoerder kan op ieder moment worden stopgezet op vraag van de beschermde persoon, van de bewindvoerder zelf, of ambtshalve door de vrederechter. Het is de vrederechter die uiteindelijk beslist.

De opdracht van de bewindvoerder eindigt ook als:

- de beschermde persoon overleden is;
- de bewindvoerder wordt vervangen in zijn opdracht;
- de beschermde persoon terug bekwaam wordt verklaard.

Wanneer er een einde wordt gesteld aan het bewind, heeft de bewindvoerder nog enkele taken, o.m. het opstellen van een eindverslag⁷³.

---

⁷¹ Behalve wanneer de vrederechter hierop een gefundeerde uitzondering toestaat.

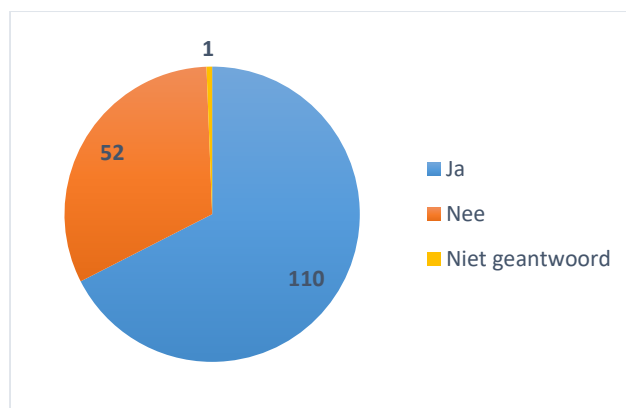
⁷² De bewindvoerder moet het verslag neerleggen op de griffie maar moet het ook overmaken aan de vertrouwenspersoon en aan de beschermde persoon tenzij daarvan vrijstelling werd verleend.

⁷³ Zie 5.2 voor de controle van dit eindverslag.

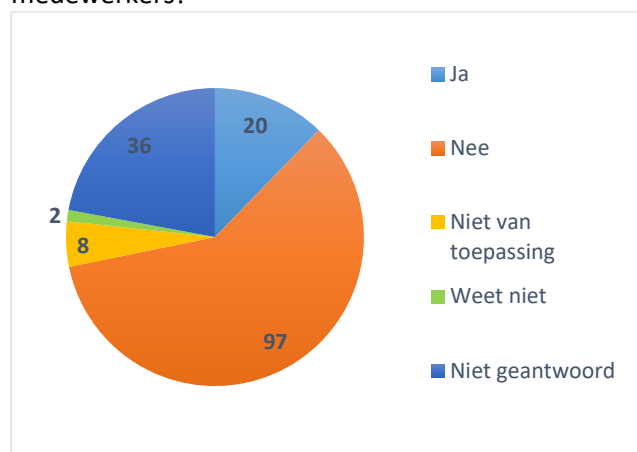
9.3. Kwantitatieve analyse vragenlijst vredegerichten

Selectie en aanwijzing van bewindvoerders

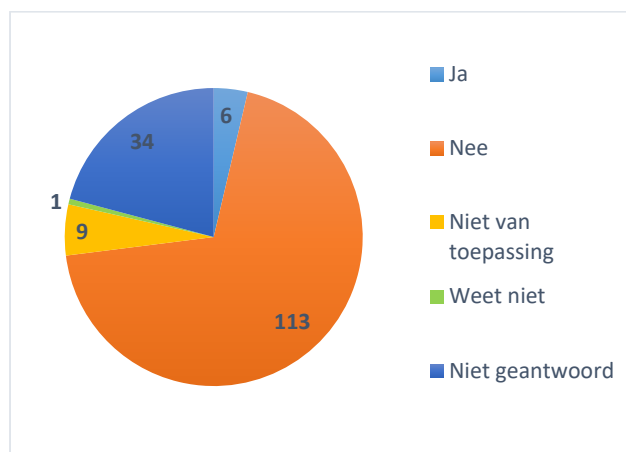
Maakt u gebruik van vaste selectiecriteria en/of kwaliteitscriteria voor bewindvoerders?

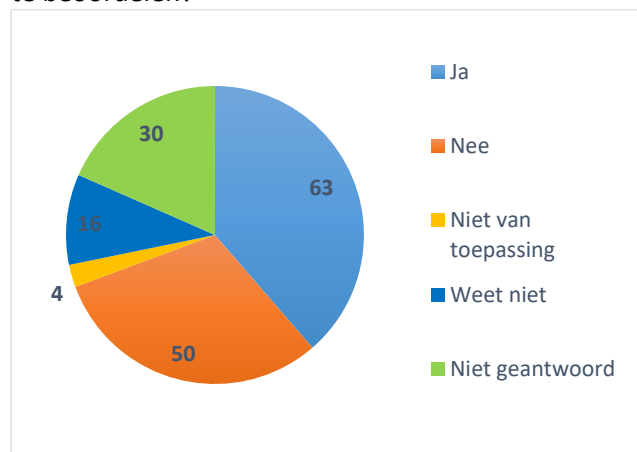
Zijn deze selectiecriteria en/of kwaliteitscriteria binnen het vredegericht verspreid bij/toegankelijk voor alle medewerkers?

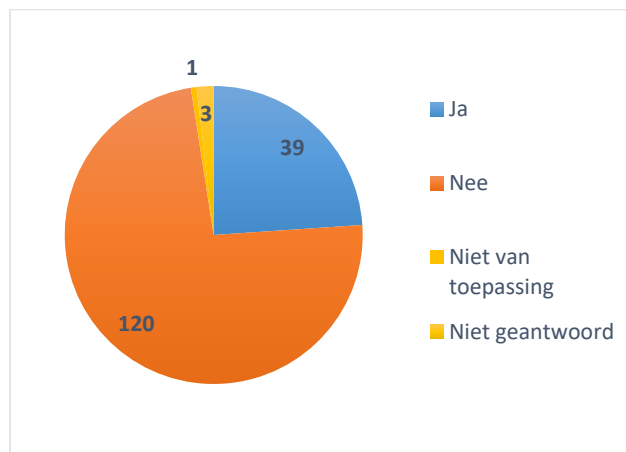
Zijn deze selectiecriteria en/of kwaliteitscriteria publiek beschikbaar voor (potentiële) bewindvoerders?

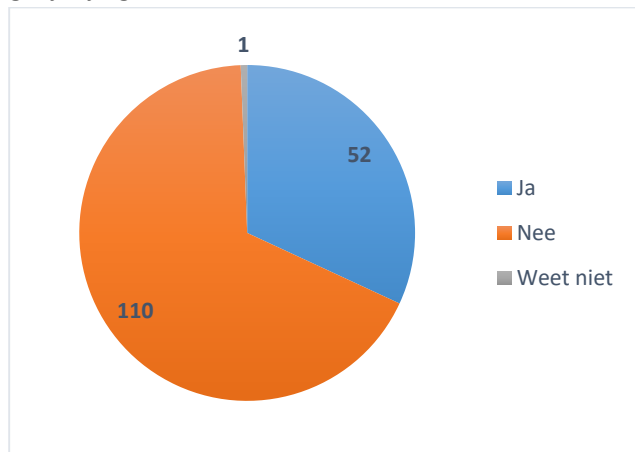
Zijn de opgenomen selectiecriteria en/of kwaliteitscriteria nuttig om mogelijke belangenconflicten in hoofde van de bewindvoerders te beoordelen?

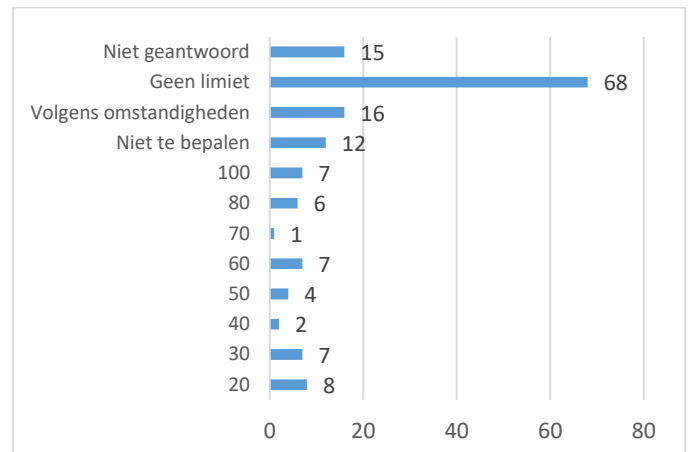
Is er een beperking voor plaatsvervangende rechters om bewindvoerder te zijn in hun eigen kanton?

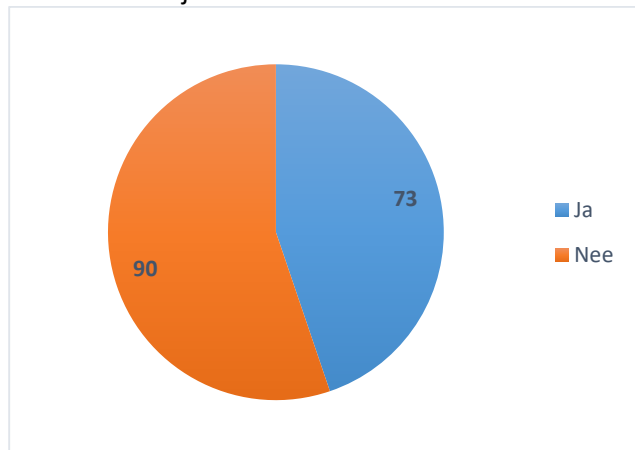
Hanteert u een beperking op het aantal dossiers dat gelijktijdig wordt beheerd door één bewindvoerder?

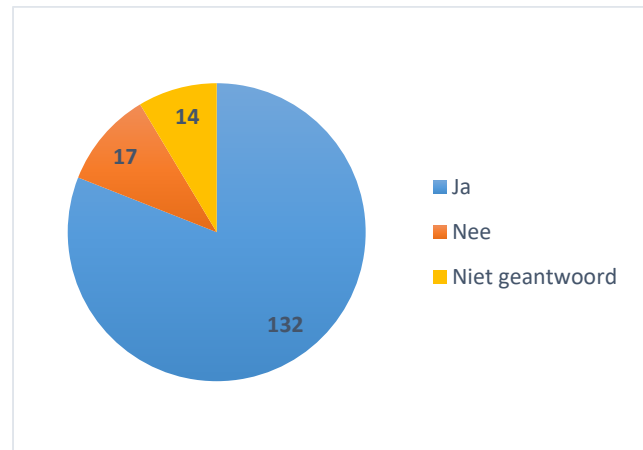
Zo ja, wat is het maximum aantal bewindvoeringen per bewindvoerder?

Beschikt u over draaiboeken, een brochure of een informatiedocument voor familiale bewindvoerders met een overzicht van de wettelijke bewindsregels en de taken die zij dienen te vervullen?

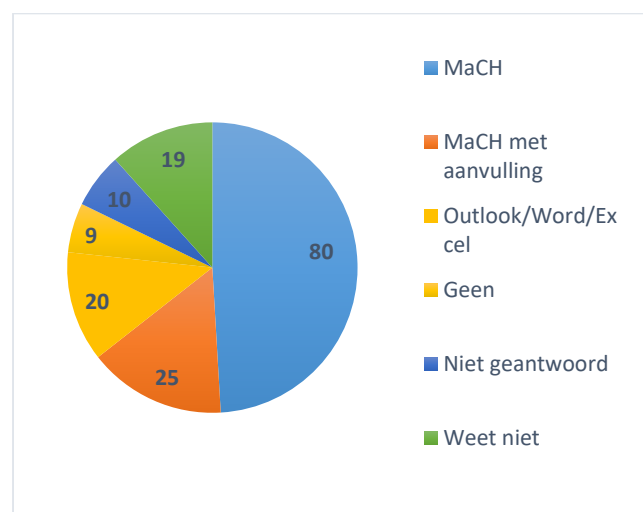

Is de infobrochure van de FOD Justitie over bewindvoering beschikbaar binnen uw vredegerrecht?

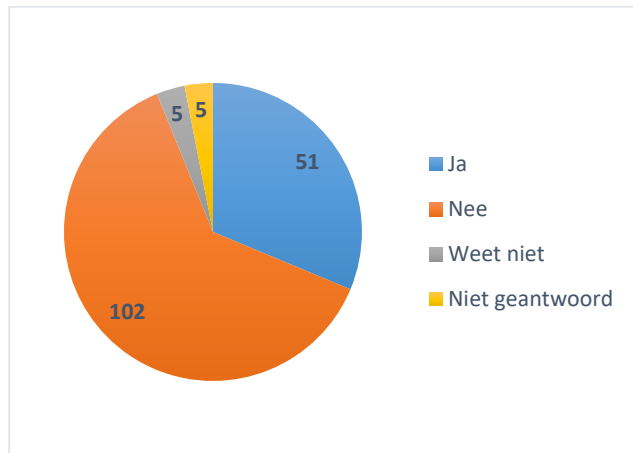
Administratieve opvolging

In welke informaticatoepassing(en) registreert u de statistische informatie over bewindvoeringen?

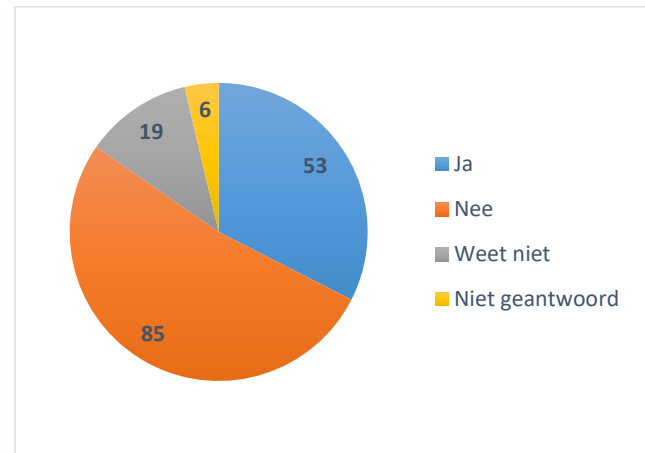

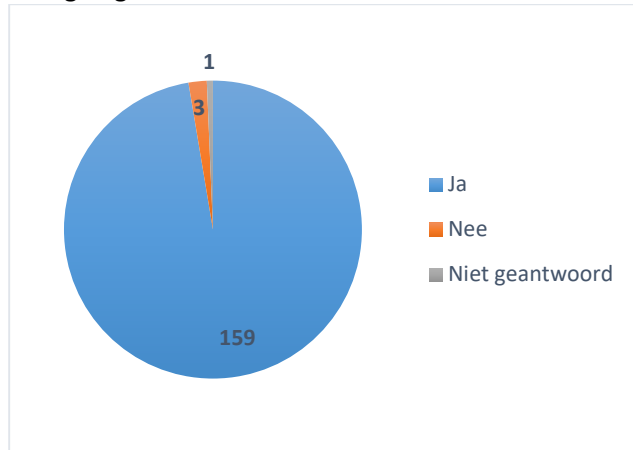
Maakt u nog gebruik van een papieren registratiesysteem (registers enz.)?

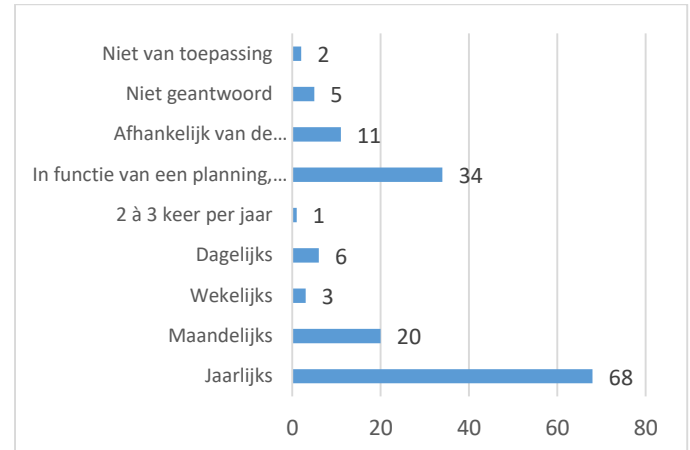
Zijn er richtlijnen om de statistische informatie te registreren?

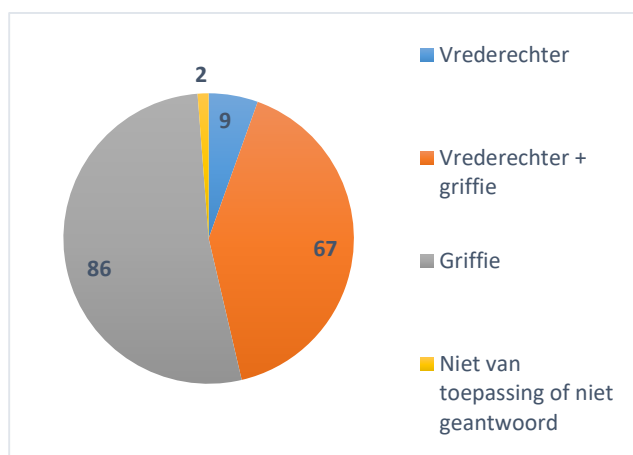
Wordt er op toegezien dat de periodieke verslagen van bewindvoerders tijdig en regelmatig worden neergelegd?

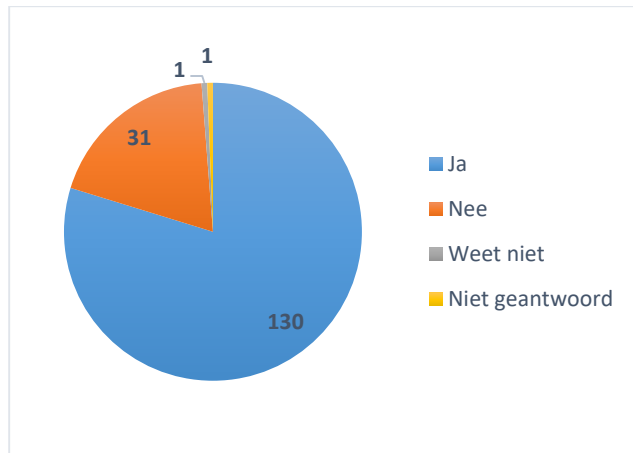
Wanneer gebeurt deze controle en met welke frequentie?

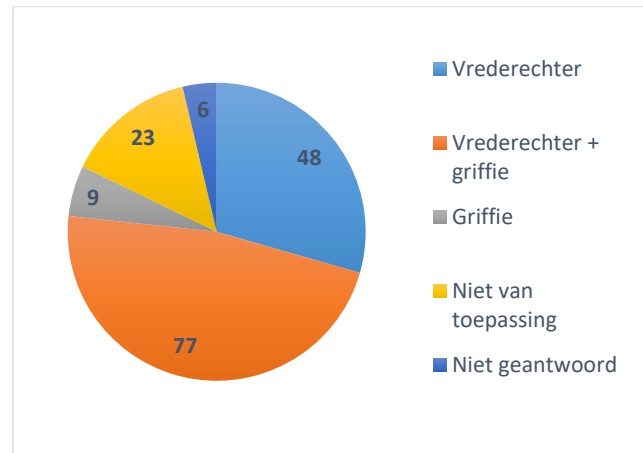
Wie voert deze controle uit?

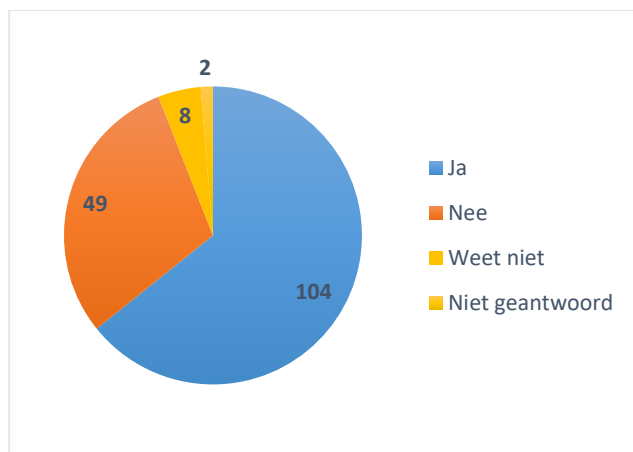
Wordt in uw vredegericht een actief toezicht uitgeoefend op de wijze waarop de bewindvoerder zijn taak heeft uitgeoefend?

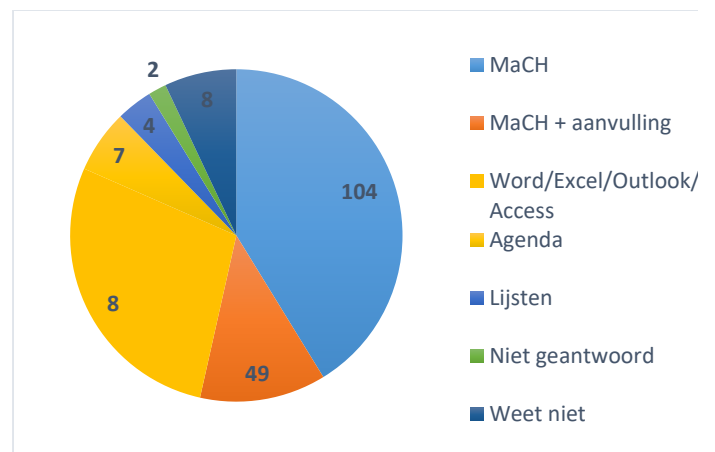
Geef aan wie dit toezicht uitoefent?

Maakt u voor de registratie/opvolging van bewindvoeringen gebruik van digitale tools of andere hulpmiddelen?

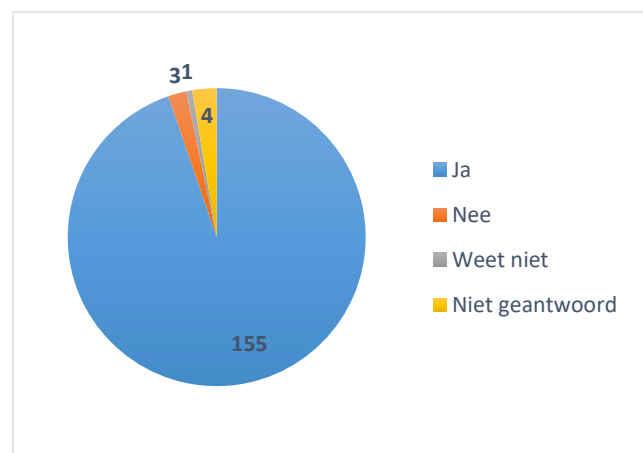

Zo ja, welke?

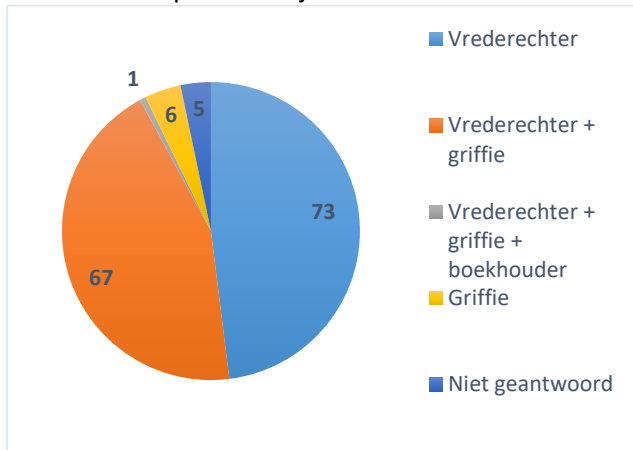

Financiële controle

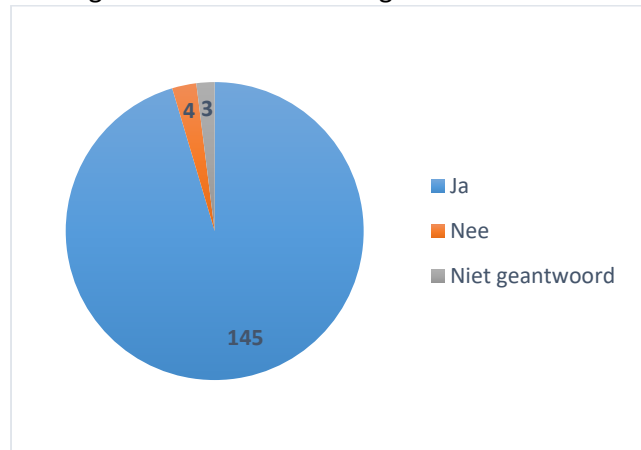
Zijn er vaste regels/standaardprocedures en/of – afspraken over de wijze van verloning van de bewindvoerders?

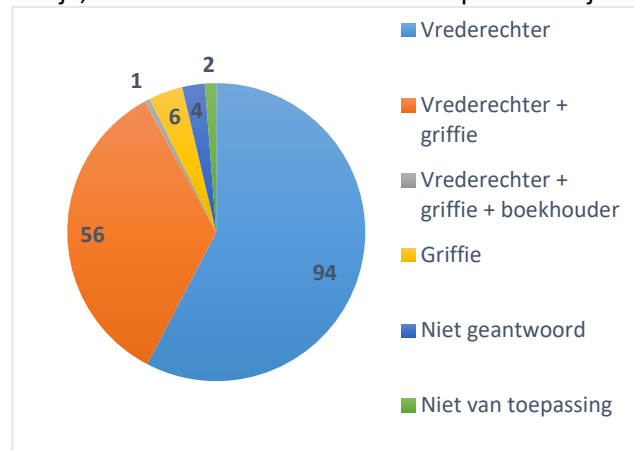
Wie oefent toezicht uit op de berekening van deze erelonen en op welke wijze?

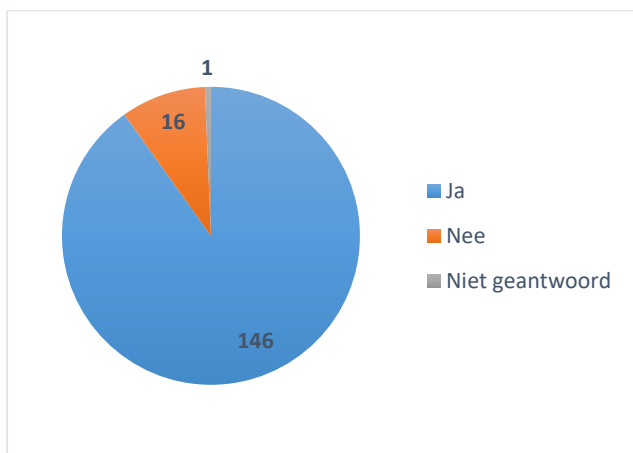
Is er een controle van de gemaakte kosten of buitengewone ambtsverrichtingen?

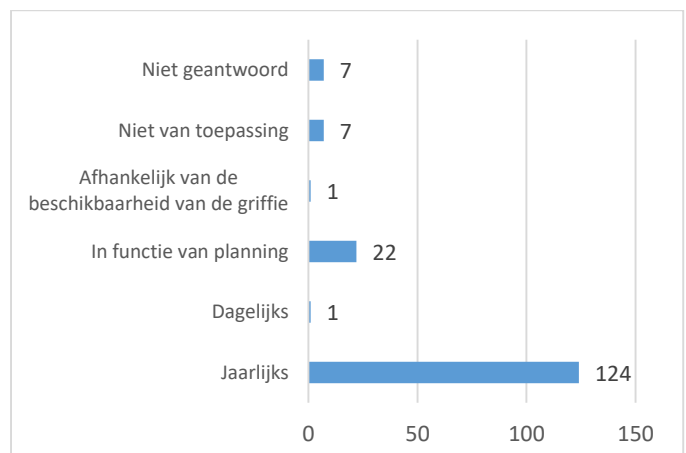
Zo ja, wie oefent dit toezicht uit en op welke wijze?

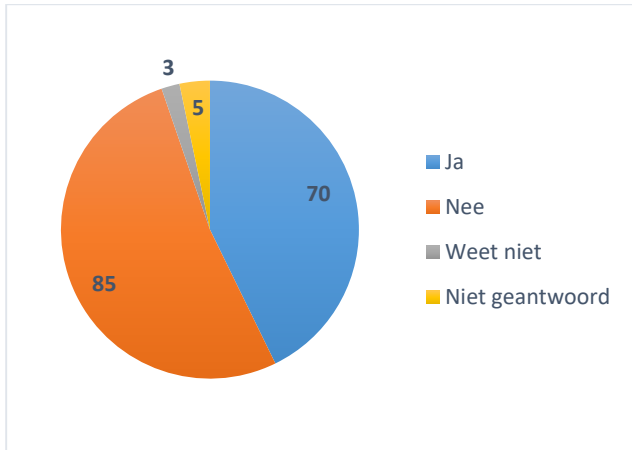
Is er een controle van de juistheid van het boekhoudkundig deel van het verslag van de bewindvoerders?

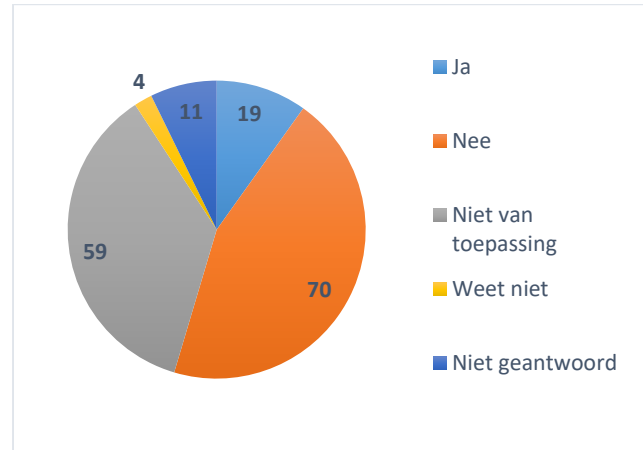
Wanneer gebeurt deze controle en met welke frequentie?

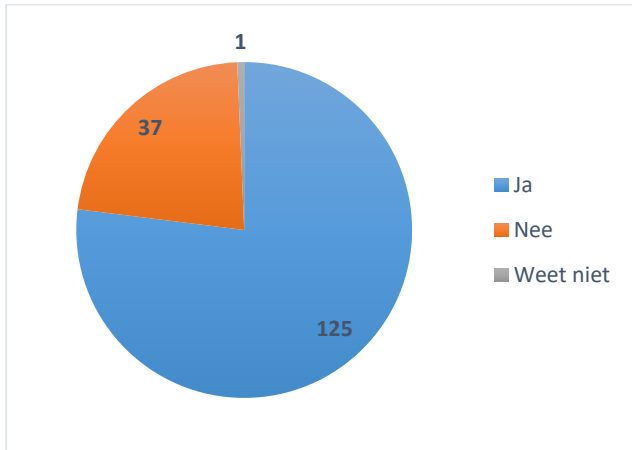
Zijn er vaste regels, standaardprocedures voor de controle van de juistheid van het boekhoudkundig deel van het verslag van de bewindvoerders?

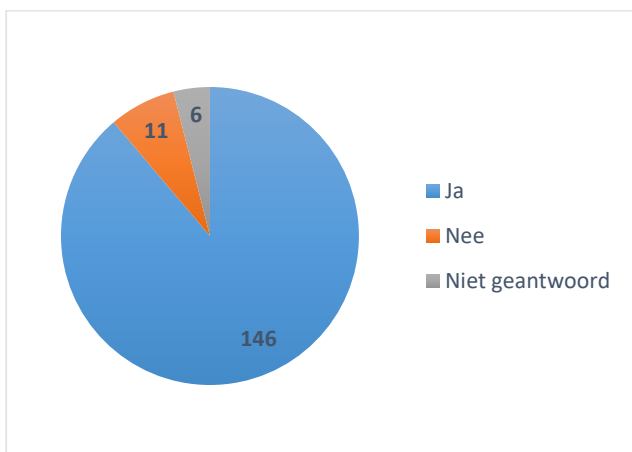
Zo ja, zijn deze schriftelijk vastgelegd?

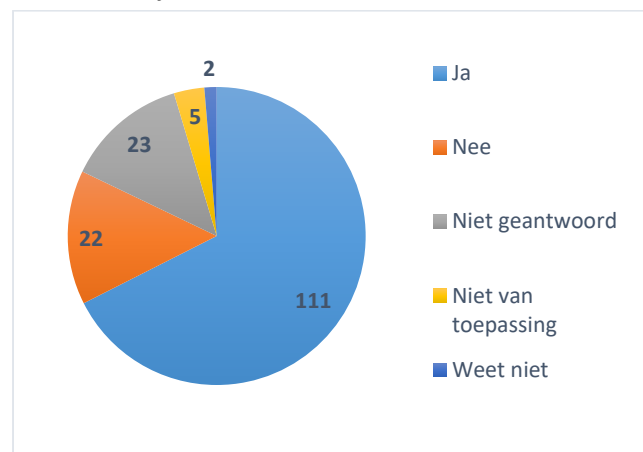
Is er een controle van het initiële patrimoniumverslag (aanvangsverslag)?

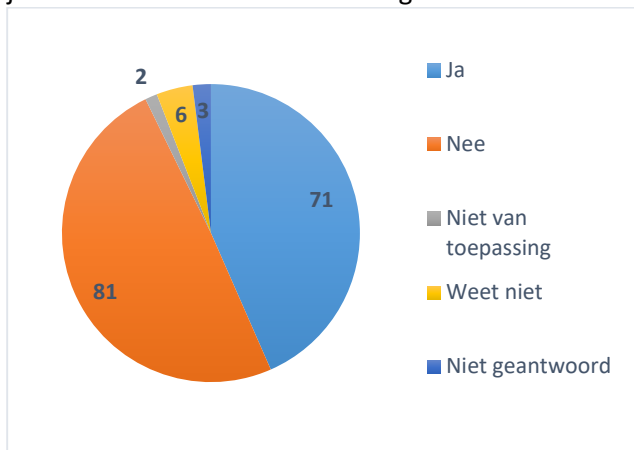
Is er een controle wanneer de bewindvoerder van zijn taken wordt ontheven?

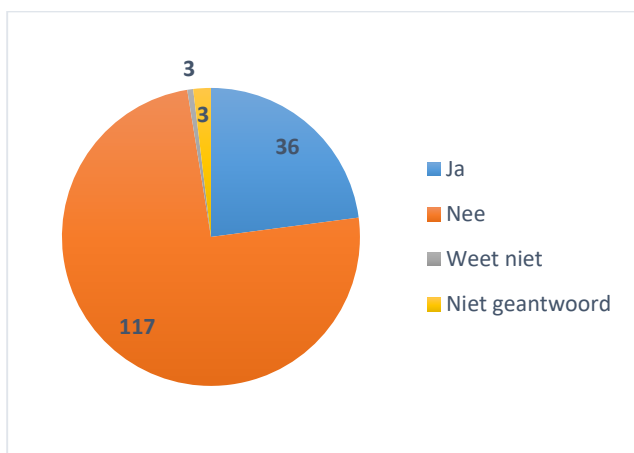
Gebeurt deze initiële controle in alle gevallen op een uniforme wijze?

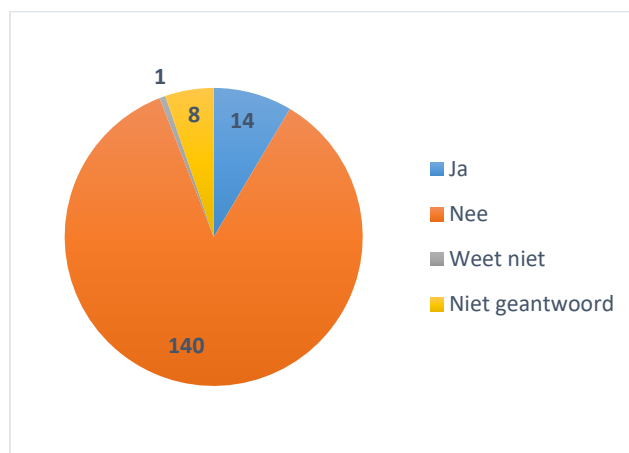
Vindt u dat u en/of uw medewerkers over de nodige kennis en vaardigheden beschikken om in alle gevallen de juistheid van het boekhoudkundig deel van het verslag van de bewindvoerders te controleren?

Is er een beleid dat bepaalt in welke gevallen een beroep wordt gedaan op een boekhouder om technisch advies te geven over het boekhoudkundige deel van de bewindvoerders?

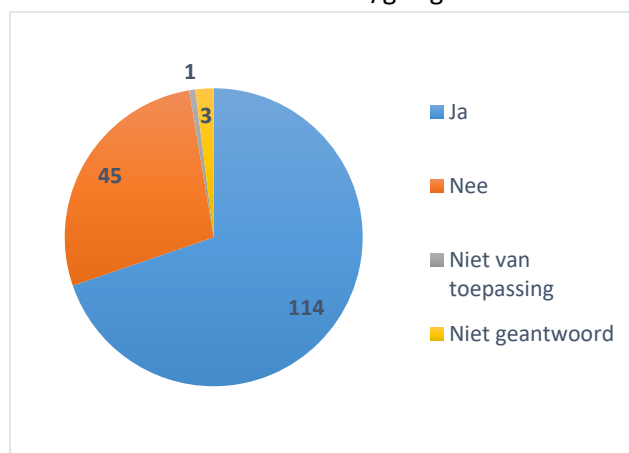

Heeft u sinds 1/9/2014 reeds een beroep gedaan op een boekhouder om technisch advies te geven?

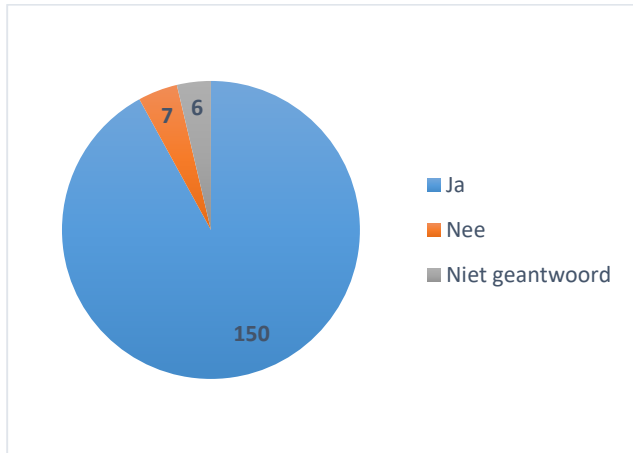

Fraude
Belangenvermenging
Misbruiken

Is er een vaste handelswijze voor het geval een belangenconflict, misbruik en/of fraude in hoofde van de bewindvoerder wordt ontdekt/gesignaleerd?

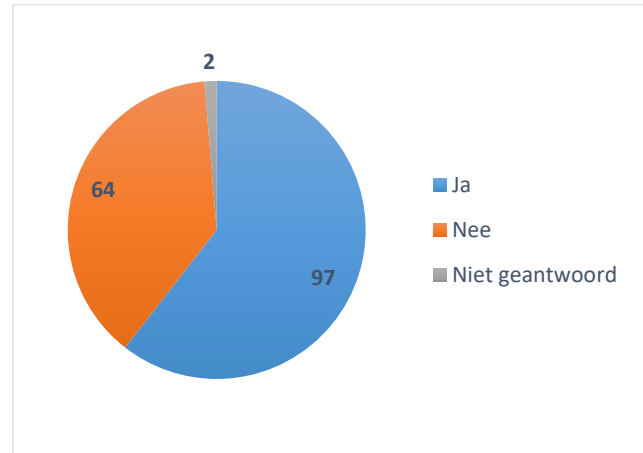

Zijn er knipperlichten die voor u een indicatie zijn van mogelijke problemen van wanbeheer, misbruiken, belangenvermenging of zelfs fraude?

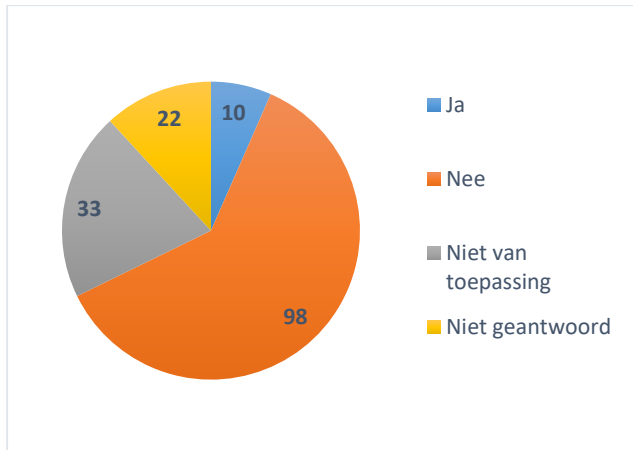

Zo ja, is deze uitgeschreven?

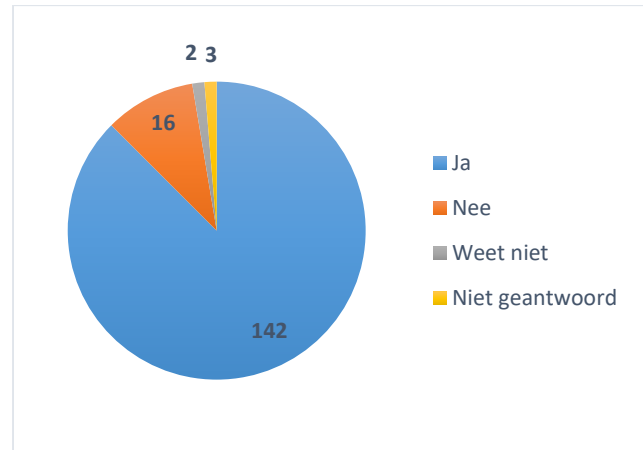
Heeft u een procedure voor het behandelen van klachten over bewindvoerders?

Heeft u zelf sinds 1/9/2014 klachten ontvangen over bewindvoeringen/bewindvoerders?

Zijn er sinds 1/9/2014 voor uw kanton meldingen geweest over mogelijke belangenconflicten, misbruiken en/of fraude in hoofde van de bewindvoerders?

Zijn er voor uw kanton sinds 1/9/2014 belangenconflicten, misbruiken en/of fraude vastgesteld in hoofde van de bewindvoerders?

